

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๒ เรื่อง

การออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่าย
พิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง

Design and prototype of the creative economic products by
Lampang Community museum network.

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชน
จังหวัดลำปาง

Developing of Creative Economy Products from Network of Temple
museums and Communities in Lampang Province

โดย

พระครูสิทธิธรรมบัณฑิต, ผศ.ดร.

ผศ.บุรินทร์ รุจจนพันธุ์

ผศ.ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์

นายณรงค์ ปัดแก้ว

นางอรัญญา พิไชยวงศ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800765032

๗

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๒ เรื่อง

การออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่าย
พิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง

Design and prototype of the creative economic products by
Lampang Community museum network.

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชน
จังหวัดลำปาง

Developing of Creative Economy Products from Network of Temple
museums and Communities in Lampang Province

โดย

พระครูสิทธิธรรมบัณฑิต, ผศ.ดร.

ผศ.บุรินทร์ รุจจนพันธุ์

ผศ.ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์

นายณรงค์ ปัดแก้ว

นางอรัญญา พิไชยวงศ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800765032

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Sub – Research Report 2

Design and prototype of the creative economic products by
Lampang Community museum network.

Under Research plan

Developing of Creative Economy Products from Network of Temple
museums and Communities in Lampang Province

BY

Phrakhusirithammabandit Asst.Prof.Dr.

Asst.Prof. Burin Rujjanapan

Asst.Prof.Dr.Silawat Chaiwong

Mr. Narong Padkaew

Mrs. Orathai Phichaiwong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Nakhon Lampang Buddhist College

B.E. 2565

Research Project Funded

By Thailand Science Research and Innovation Fund

MCU RS 800765032

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

- ชื่อรายงานวิจัย** : การออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง
- ผู้วิจัย** : พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.ดร. , ผศ.บุรินทร์ รุจจนพันธุ์, ผศ.ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์, นายณรงค์ ปัดแก้ว ,นางอรทัย พิไชยวงศ์
- ส่วนงาน** : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
- ปีงบประมาณ** : ๒๕๖๕
- ทุนอุดหนุนการวิจัย** : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชน เสนอแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ และนำเสนอต้นแบบผลิตภัณฑ์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบนิทรรศการ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีจำนวน 35 รูป/คน โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้ศึกษาองค์ประกอบในพื้นที่ 3 แห่ง ได้แก่ วัดปงสนุกเหนือ วัดไหล่หินหลวง และวัดบ้านหลุก พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ มีผู้นำที่พร้อม แผนของชุมชน ทุนจากภายใน การมีส่วนร่วมในชุมชน ความคิดสร้างสรรค์ เครือข่ายพันธมิตร การจัดการความรู้ และแรงสนับสนุน โดยทุกองค์ประกอบต้องกำกับติดตามดูแลโดยผู้นำที่เข้มแข็ง 2) ได้มีการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยมีกระบวนการที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการองค์กร การตลาด การผลิตและบริการให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของชุมชนและสังคมควบคู่กันไป และปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอไปสู่ความยั่งยืน 3) ได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ที่นำเสนอในรูปแบบนิทรรศการ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก คือ กรอบรูป ธง กระต่ายขูดมะพร้าว ฮอกวาย และครกไม้ ซึ่งการจัดแสดงนิทรรศการนั้นจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องอาศัยกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือได้แก่ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: การออกแบบ; ต้นแบบผลิตภัณฑ์; เศรษฐกิจสร้างสรรค์

Research Title: Design and prototype of the creative economic products by Lampang Community museum network.

Researcher: Phrakhusirithammabandit Asst.Prof.Dr. ,
Asst.Prof. Burin Rujjanapan, Asst.Prof.Dr.Silawat Chaiwong
Mr. Narong Padkaew , Mrs. Orathai Phichaiwong

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Nakhon Lampang Buddhist College.

Fiscal Year: 2022

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajadyalaya University

Abstract

The objectives of this research were to study the components of communities innovation for the creative economic products from community museum , products design and purpose products prototype from community museum to others like an exhibition. This research was qualitative research as tools were interview 35 key informants and participation action research . The research results were as followings :

1. The components of 3 areas as Pongsanook Nuea temple , Laihinluang temple and Banluk temple found that the mutual leader will be driven community plan , social capital , community participation , network , knowledge management , Supporters in their community
- 2) Products design had process that be driven by community content as management , marketting , production and service in products that needs from their community and continuous improvement toward to sustainable
- 3) Products prototype were shown as picture frame , flag , daily use items in exhibition where cooperated with network both government and private.

Keywords: Design; Product Prototype; Creative Economic.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยย่อยที่ ๒ เรื่อง การออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง สำเร็จได้ด้วยอาศัยความอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากคณะผู้ช่วยนักวิจัย ซึ่งเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการร่วมเก็บข้อมูลภาคสนามและการลงพื้นที่วิจัยให้คำแนะนำชี้แนะจนทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และพระมหาชุตีภัก อภินันโท ผู้อำนวยการส่วนงานวางแผนและส่งเสริมการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษาและติดตามงานวิจัยด้วยดีตลอดมา

งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์แบบด้วยความเมตตาอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่าน ที่ได้ให้โอกาสแก่คณะผู้วิจัยในการดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ และคณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ที่ได้ให้กำลังใจและคอยสอบถามความก้าวหน้าด้วยดีเสมอมา

สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในจังหวัดลำปาง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบบิเล็กทรอนิกส์ต่อไป

พระครูสิริธรรมบัณฑิต,รศ.ดร. และคณะ

๑๐ กันยายน ๒๕๖๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญภาพประกอบ	ฌ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑๐
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๑๒
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๑๓
๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	๑๓
๑.๓.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่/องค์กร	๑๓
๑.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	๑๓
๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา	๑๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๑๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๑๔
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๕
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๖
๒.๑ แนวคิดออกแบบผลิตภัณฑ์.....	๑๖
๒.๒ แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์.....	๒๐
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม	๒๕
๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม	๒๖
๒.๔.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	๒๖
๒.๔.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	๓๑
๒.๕ บริบทพื้นที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่ทำการศึกษา.....	๓๙
๒.๕.๑ วัดปงสนุกเหนือ.....	๓๙
๒.๕.๒ วัดบ้านหลุก.....	๔๑
๒.๕.๓ วัดไหล่หินหลวง หรือ วัดเสลารัตนปัพพะดาราม	๔๒
๒.๖ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๕๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๕๐

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๕๑
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๓
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๓
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๕
๓.๖ ขั้นตอนการวิจัย	๕๖

บทที่ ๔ ผลการวิจัย .....

๔.๑ องค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จาก พิพิธภัณฑสถาน	๕๘
๔.๒ การออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑสถานโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชน	๖๖
๔.๓ ต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑสถานสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบ นิทรรศการ	๗๙
๔.๔ สรุปองค์ความรู้การวิจัย	๗๙

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ .....

๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๗
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๘๙
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๙๓

บรรณานุกรม .....

ภาคผนวก ก	๙๙
ภาคผนวก ข	๑๑๑
ภาคผนวก ค	๑๑๖
ภาคผนวก ง	๑๒๓
ภาคผนวก จ	๑๒๗
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๔

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบที่	หน้า
๒.๑ การวิเคราะห์ด้วยหลัก ๕W๒H.....	๑๗
๔.๑ เสวนากลุ่มย่อย.....	๖๒
๔.๒ เสวนากลุ่มย่อย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น.....	๖๓
๔.๓ อบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์.....	๖๖
๔.๔ ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญการทำต้นแบบผลิตภัณฑ์.....	๖๗
๔.๕ การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก วัดและชุมชนปงสนุกเหนือ.....	๖๙
๔.๖ การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก วัดและชุมชนไหล่หินหลวง.....	๗๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา

บรรจุกณฑ์สิ่งที่ห่อหุ้มหรือป้องกันผลิตภัณฑ์ที่อยู่ด้านในไม่ให้เกิดความเสียหาย และมีสภาพที่สมบูรณ์จนกว่าจะถึงมือผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายที่เกิดจากการขนส่ง หรือความเสียหายที่เกิดจากการหมอดอายุผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังเพิ่มความสะดวกสบายในการใช้งาน เช่น การหยิบจับหรือหอบหิ้วในการขนส่งผลิตภัณฑ์ ช่วยสื่อสารและส่งเสริมภาพลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์นั้นๆ ให้ดึงดูดและมีความน่าสนใจ หรือสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ เรียกได้ว่าเป็นการรวมศาสตร์ทางด้านศิลปะและวิทยาศาสตร์เข้าด้วยกันจนเกิดเป็นบรรจุกณฑ์ที่มีคุณภาพ^๑ ในยุคที่ลูกค้าสำคัญที่สุดสำหรับธุรกิจ และเป็นยุคที่ความต้องการในตลาดเปลี่ยนแปลงแทบจะรายวัน การคิดนวัตกรรมใหม่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ประกอบการหรือผู้บริหารในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การวิจัยและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือ R&D จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับองค์กรในยุคใหม่เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

ในกระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) การสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ หรือที่เรียกว่า Prototype ถือเป็นขั้นตอนที่ขาดไม่ได้ในการพัฒนานวัตกรรม ต้นแบบผลิตภัณฑ์เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้นักออกแบบและวิศวกรสามารถนำแนวคิดผลิตภัณฑ์ไปสู่การพัฒนาที่จับต้องได้ โดยการทดสอบและปรับปรุงการออกแบบตามหลักทฤษฎี และตรวจสอบประสิทธิภาพก่อนที่จะเริ่มกระบวนการผลิตจริง

เมื่อแนวคิดผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนาจนมีความชัดเจนในรายละเอียดแล้ว ขั้นตอนต่อไปในกระบวนการ R&D คือการสร้างต้นแบบ หรือ Prototype ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัยและพัฒนา ต้นแบบผลิตภัณฑ์ช่วยให้ทีม R&D สามารถเห็นภาพผลิตภัณฑ์จริง และนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์มีประสิทธิภาพสูงสุดก่อนการผลิต^๒

ประโยชน์ของการใช้ต้นแบบผลิตภัณฑ์ช่วยในการตรวจสอบแนวความคิด (Proof of concept) ว่าสิ่งที่ถูกออกแบบมานั้นถูกต้องตามที่คิดไว้หรือไม่ ทั้งเรื่องรูปลักษณะผลิตภัณฑ์ วัสดุที่ใช้ในการผลิต กระบวนการในการผลิต ระบบหรือเทคโนโลยีที่ใช้ในผลิตภัณฑ์ ต้นแบบผลิตภัณฑ์เป็นเครื่องมือในการศึกษาประสบการณ์การใช้งานของผู้บริโภค การที่นักออกแบบได้จับสัมผัสกับรูปทรงผลิตภัณฑ์ วิศวกรลองใช้งานจากตัวต้นแบบก็จะทำให้เรียนรู้ประสบการณ์การใช้งานอย่างชัดเจนขึ้น

---

^๑ ไพรัช กาญจนการุณ และธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, การออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อการบริหาร : กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๔๙ ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒-๓ พฤษภาคม ๒๕๔๙, หน้า ๕๒.

^๒ ประไพศรี ธรรมวิริยะวงศ์, แนวทางการสร้างนวัตกรรมในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์, วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ มกราคม - เมษายน ๒๕๖๔, หน้า ๕๒๑.

ต้นแบบผลิตภัณฑ์มีบทบาทสำคัญในการทำให้การสื่อสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อต้องนำเสนอผลิตภัณฑ์ดังกล่าวต่อผู้บริหาร พันธมิตรทางธุรกิจ นักลงทุน หรือลูกค้า การแสดงผลผลิตภัณฑ์ในรูปแบบสามมิติช่วยให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจรายละเอียดและคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ได้ง่ายกว่าการอธิบายด้วยคำพูดหรือการนำเสนอภาพร่างบนกระดาษ

นอกจากนี้ การสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ยังช่วยลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการผลิตจริง และช่วยให้วิศวกรหรือนักออกแบบสามารถระบุข้อจำกัดในการใช้งานของผลิตภัณฑ์ได้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างเหมาะสม

ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ เป็นผลผลิตที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์และทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มของสินค้า ด้วยแนวความคิดหรือกรรมวิธีต่าง ๆ และรวมไปถึงกระบวนการผลิตแบบใหม่ซึ่งอาจเรียกว่า เป็นการพัฒนาต่อยอดจาก ผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่มาปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยในแต่ละช่วงนั้นๆ และด้วยคุณค่าความเป็นไทยและเสน่ห์ที่สวยงาม ในผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเรื่องราวอันน่าสนใจถูกนำมาปรับปรุงเพิ่มเติมเป็นผลิตภัณฑ์แปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร ถือได้ว่า เป็นทรัพย์สินทางปัญญาด้วยผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาไทยมีอยู่ทุกภูมิภาคในประเทศไทย^๓ หรือเป็นที่รู้จักในชื่อของ"หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์" OTOP (One Tambon One Product) ซึ่งเป็นแนวคิดที่จะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนโดยการผลิต หรือนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาผลิตให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองและสอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นนั้น

ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ประเทศไทยมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ควบคู่ไปกับการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยมีองค์ความรู้และนวัตกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญ ตามแนวคิดประเทศไทย ๔.๐

ในบริบทปัจจุบัน สังคมและชุมชนท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนมากขึ้น ความท้าทายเหล่านี้ต้องการให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีความสามารถในการจัดการเชิงรุกและเชิงรับ การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยข้อมูล ความรู้ และประสบการณ์ที่ได้จากการวิจัย

การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ชุมชนสามารถปรับตัวเข้ากับโลกในศตวรรษที่ ๒๑ และเป็นพลังขับเคลื่อนประเทศสู่ "ประเทศไทย ๔.๐" ตามเป้าหมายของนโยบาย

หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนนี้คือการพัฒนาคนไทยให้เป็น "คนไทย ๔.๐" ซึ่งมีคุณลักษณะสำคัญคือการเป็น "นักสร้างสรรค์นวัตกรรม" ที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

^๓ อรุณี ชัยพิชิต. ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์. สืบค้นจาก

<https://kruneedesign.wordpress.com/๒๐๑๔/๐๔/๑๗./, ๒๕๕๗>

พัฒนาเมือง และสร้างมูลค่าเพิ่ม ผลผลิตใหม่ หรือเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จากการจัดการทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และทุนทางสิ่งแวดล้อม

ความท้าทายและเป้าหมายในการขับเคลื่อนสู่ประเทศไทย ๔.๐ ต้องการทั้งคนและวิธีการแก้ปัญหาที่เป็น ๔.๐ นั่นคือการสร้างและใช้นวัตกรรมในการแก้ปัญหา อย่างไรก็ตาม แนวคิดเดิมมักเน้นที่นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และการสร้างนวัตกรรมจากบุคคลภายนอก เช่น นักวิชาการและนักเทคโนโลยี ซึ่งอาจมีข้อจำกัดในเรื่องความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และปัญหาในการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน

แนวคิดใหม่จึงเกิดขึ้น โดยเน้นให้ชุมชนและชาวบ้านที่เป็นผู้ต้องการนวัตกรรม เป็นผู้สร้างนวัตกรรมด้วยตนเอง โดยมีหน่วยงานและภาคีต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนและท้องถิ่นในการบริหารจัดการตนเอง มีความสามารถในการบริหารจัดการห่วงโซ่มูลค่าเพื่อเศรษฐกิจท้องถิ่น และมีการสร้างระบบข้อมูลและแพลตฟอร์มความรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก^๔

เป้าหมายสูงสุดคือการสร้างโอกาสให้ชาวบ้านได้พิจารณาและแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง สร้างความเข้มแข็งเพื่อสร้างรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำ และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยมีพื้นฐานความคิดที่ว่า การพัฒนาประเทศจะต้องเริ่มต้นจากฐานรากที่เข้มแข็ง และมีการเชื่อมโยงการทำงานให้เกิดขึ้นอย่างทั่วถึงในทุกพื้นที่

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษารองค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพหิรภณท์ชุมชนจังหวัดลำปาง เพื่อได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพหิรภณท์ชุมชน ให้เป็นรูปธรรม มีอัตลักษณ์ ทรงคุณค่า สร้างมูลค่า สามารถเป็นแนวทางต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้จากพหิรภณท์ชุมชนอื่นๆ ได้ และเป็นการรักษาอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้สืบทอดต่อไป และส่งเสริมสมาชิกแก่ชุมชน ตลอดจนเป็นแนวทางการพัฒนานวัตกรรมชุมชนด้วยความสามารถในการจัดการตนเอง (Smart Community) ได้อย่างยั่งยืนและเข้มแข็งต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพหิรภณท์ชุมชน

๑.๒.๒ เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพหิรภณท์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

---

^๔ สมเกียรติ สุทธิธรรมากร และคณะ. การสร้างสรรค์มูลค่าของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน เพื่อศึกษาการสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ มกราคม – เมษายน ๒๕๖๒., หน้า ๒๗๐-๒๘๓.

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบนิทรรศการ

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง” มีการกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาเกี่ยวกับบริบทชุมชนในการออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชน จากทุนทางสังคมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของพิพิธภัณฑ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการและการสร้างผลิตภัณฑ์ที่แสดงอัตลักษณ์ของแห่งพิพิธภัณฑ์ที่มีการสร้างเป็นต้นแบบในระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจแก่ผู้เยี่ยมชม เกิดการเรียนรู้ผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชน และการสร้างรายได้แก่ชุมชนจากการมีส่วนร่วม โดยการศึกษาหลักแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการพิพิธภัณฑ์ แนวคิดทฤษฎีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน และทฤษฎีการสร้างผลิตภัณฑ์จากทุนทางสังคม ตลอดจนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือ บทความและวารสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชน

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่/องค์กร

ผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดลำปาง โดยแบ่งขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษาออกจำนวน ๒ กลุ่ม ได้แก่

๑) กลุ่มวัดและชุมชนในการศึกษาจำนวน ๓ แห่ง ได้แก่

๑. วัดและชุมชนปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง
๒. วัดและชุมชนไหลหินหลวง ตำบลไหลหิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
๓. วัดและชุมชนบ้านหลุก ตำบลนาคร้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

๒) กลุ่มเครือข่าย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น พาณิชยจังหวัดลำปาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาควิชาพิพิธภัณฑ์ ฯลฯ

๑.๓.๓. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๕ รูป/คน โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling) โดยแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่มได้แก่

๑. พระสงฆ์	จำนวน	๕	รูป
๒. ชุมชน ๓ พื้นที่	จำนวน	๑๕	คน
๓. ปกครองท้องถิ่น ๓ พื้นที่	จำนวน	๑๐	คน
๔. องค์กรภาครัฐ/เอกชน	จำนวน	๕	คน

๑.๓.๔. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔ – พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ใช้ระยะเวลาในการทำวิจัยทั้งสิ้น ๗ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ องค์ประกอบของการสร้างชุมชนวัฒนธรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนประกอบด้วยอะไรบ้าง

๑.๔.๒ การออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีลักษณะเป็นอย่างไร

๑.๔.๓ รูปแบบนำเสนอต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนสู่ชุมชนอื่นเป็นอย่างไร

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการวิจัยเรื่อง “การออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง” ผู้วิจัยกำหนดความหมายต่างๆ ของการใช้คำในวิจัยดังนี้

การออกแบบ หมายถึง กระบวนการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ โดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่สามารถใช้งานได้จริง ที่ได้จากการจำลองจากวัตถุพิพิธภัณฑ์ชุมชน ๓ วัด จาก ๓ อำเภอในจังหวัดลำปาง ได้แก่ (๑) วัดปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง (๒) วัดไหล่หินหลวง ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา และ (๓) วัดบ้านหลุก ตำบลนาคร้ว อำเภอแม่ทะ

ต้นแบบ หมายถึง การสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการในรูปแบบจำลอง เพื่อทดสอบแนวคิดการออกแบบ และการใช้งานจริง ก่อนที่จะผลิตในปริมาณมาก

ผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าบริการที่สร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา หรือความคิดสร้างสรรค์ ที่ได้จากการจำลองจากวัตถุพิพิธภัณฑ์ชุมชน ๓ วัด จาก ๓ อำเภอในจังหวัดลำปาง ได้แก่ (๑) วัดปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง (๒) วัดไหล่หินหลวง ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา และ (๓) วัดบ้านหลุก ตำบลนาคร้ว อำเภอแม่ทะ

พิพิธภัณฑ์ชุมชน หมายถึง ที่บริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อจัดแสดงและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ตั้งอยู่ภายในวัดทั้ง ๓ วัด จาก ๓ อำเภอในจังหวัดลำปาง ได้แก่ (๑) วัดปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง (๒) วัดไหล่หินหลวง ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา และ (๓) วัดบ้านหลุก ตำบลนาคร้ว อำเภอแม่ทะ

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ชุดองค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชน จำนวน ๑ ชุด

๑.๖.๒ ได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชน จำนวน ๓ แห่ง

๑.๖.๓ ได้นำเสนอต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบนิทรรศการ จำนวน ๑ ครั้ง

๑.๖.๔ นำผลการวิจัยใช้ประโยชน์ในกลุ่มภาครัฐ กลุ่มภาคเอกชน กลุ่มภาค กลุ่มชุมชนที่มีสถานที่รวมกลุ่ม และกลุ่มชุมชนสมัยใหม่ หรือชุมชนเสมือนจริง (Virtual Community) อื่นๆ ชุมชนได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสร้างสังคมแห่งปัญญา

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง” ผู้วิจัยจะนำเสนอการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเข้ามาประกอบการทำวิจัยเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นเที่ยงตรงตามหลักระเบียบวิธีวิจัย ดังมีประเด็นที่ศึกษาประกอบไปด้วย

- ๒.๑ แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์
- ๒.๒ แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน
- ๒.๔ บริบทพื้นที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่ทำการศึกษา
- ๒.๕ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดออกแบบผลิตภัณฑ์

บรรจุกุณธ์มีหน้าที่หลักในการห่อหุ้มและปกป้องผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายใน เพื่อป้องกันความเสียหายและคงสภาพสมบูรณ์ของผลิตภัณฑ์จนกว่าจะถึงมือผู้บริโภค ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย เช่น การขนส่ง หรือการเสื่อมสภาพของผลิตภัณฑ์เอง

นอกจากนี้ บรรจุกุณธ์ยังมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกในการใช้งานผลิตภัณฑ์ เช่น ช่วยให้ผู้ใช้สามารถหยิบจับหรือเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์ได้สะดวกยิ่งขึ้น ในด้านการตลาด บรรจุกุณธ์ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารและส่งเสริมภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ช่วยสร้างความดึงดูดใจ ความน่าสนใจ หรือเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์

กล่าวได้ว่า การออกแบบและผลิตบรรจุกุณธ์ที่มีคุณภาพเป็นการผสมผสานองค์ความรู้จากทั้งศาสตร์ทางศิลปะและวิทยาศาสตร์เข้าด้วยกัน

บรรจุกุณธ์แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

- (๑) บรรจุกุณธ์ชั้นที่หนึ่ง เป็นบรรจุกุณธ์ที่สัมผัส ห่อหุ้มผลิตภัณฑ์โดยตรง และเป็นบรรจุกุณธ์ชั้นแรกที่จะป้องกันไม่ให้ผลิตภัณฑ์เกิดความเสียหาย เช่น พลาสติกห่อหุ้มลูกอม
- (๒) บรรจุกุณธ์ชั้นที่สอง เป็นบรรจุกุณธ์ที่ห่อหุ้มผลิตภัณฑ์ชั้นที่หนึ่งและจะป้องกันไม่ให้ผลิตภัณฑ์เกิดความเสียหายอีกชั้นหนึ่ง และยังเป็นบรรจุกุณธ์ที่ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี เช่น กล่องใส่ซองลูกอม
- (๓) บรรจุกุณธ์ชั้นที่สาม เป็นบรรจุกุณธ์ที่ห่อหุ้มผลิตภัณฑ์ชั้นที่สองและจะเน้นไปทีป้องกันไม่ให้ผลิตภัณฑ์เกิดความเสียหายระหว่างการขนส่ง เช่น ลังกระดาษลูกฟูก ลังไม้ เป็นต้น

ปัจจุบันบรรจุภัณฑ์มีบทบาทสำคัญต่อผู้ผลิต เนื่องจากสามารถทำหน้าที่ส่งเสริมการขาย กระตุ้นยอดขายให้เพิ่มขึ้น ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ [OTOP](#) และ SMEs หลายรายจึงหันมาให้ความสำคัญในการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อช่วยให้ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นมีคุณภาพ มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และตรงตามความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด ซึ่งวัตถุประสงค์ของการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์มี ๒ ประการ คือ

(๑) เพื่อสร้างบรรจุภัณฑ์ให้สามารถเอื้อประโยชน์ด้านหน้าที่ใช้สอยได้ดี คัมครองผลิตภัณฑ์ได้ ประหยัด มีประสิทธิภาพในการผลิต การบรรจุ การขนส่ง การเก็บรักษา การวางจำหน่าย และการอุปโภค ทั้งนี้ การออกแบบต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์ด้านวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยเป็นส่วนใหญ่

(๒) เพื่อสร้างบรรจุภัณฑ์ให้สามารถสื่อสาร และสร้างผลกระทบทางจิตวิทยาต่อผู้บริโภค โดยใช้ความรู้ทางศิลปะเข้ามาสร้างคุณลักษณะของการบรรจุภัณฑ์ให้มีคุณสมบัติต่างๆ ได้แก่

- มีเอกลักษณ์พิเศษของผลิตภัณฑ์
- สร้างความทรงจำหรือทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ และบริษัทผู้ผลิต
- ดึงดูดความสนใจของผู้อุปโภคตลอดจนให้เข้าใจถึงความหมาย และคุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์

บรรจุภัณฑ์จึงเป็นกลวิธีทางการตลาดที่ทำให้สามารถขายผลิตภัณฑ์ได้เพิ่มมากขึ้น โดยก่อนการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์นั้นออกแบบจะต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้

- ลักษณะของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ที่จะทำการพัฒนาบรรจุภัณฑ์นั้นมีลักษณะทางกายภาพอย่างไร เช่น รูปทรง ความแข็งแรง น้ำหนัก ของแข็ง ของเหลว หมดยาฆ่าหรือเร็ว
- กลุ่มเป้าหมาย ศึกษากลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายนั้นมีลักษณะนิสัยและความต้องการอย่างไร เพื่อนำไปสู่การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาด
- การขนส่ง บรรจุภัณฑ์ที่ได้ออกแบบและพัฒนานั้นมีความเหมาะสมกับการขนส่งด้วยวิธีใด เพื่อให้เกิดความสูญเสียระหว่างขนส่งน้อยที่สุด
- การใช้งาน บรรจุภัณฑ์ควรใช้งานสะดวก ไม่ซับซ้อน แต่ยังคงไว้ซึ่งมูลค่า และตอบสนองต่อการใช้งานได้อย่างเต็มที่
- ราคาต้นทุน เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะมีผลต่อการตั้งราคาผลิตภัณฑ์ และราคาต้นทุนบรรจุภัณฑ์ดังกล่าวมีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์หรือไม่
- ข้อกำหนดทางด้านกฎหมาย กฎระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับฉลากการออกแบบบรรจุภัณฑ์ต้องเป็นไปตามข้อบังคับ เช่น การแสดงข้อมูลสำหรับผู้แพ้อาหารตามประกาศสำนักคณะกรรมการอาหารและยา

ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ OTOP และ SMEs สามารถวางแผนสำหรับการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ โดยอาศัยการวิเคราะห์ด้วยหลัก ๕W๒H เพื่อให้การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์มีประสิทธิภาพดังนี้

(๑) ทำไม (Why) ปัจจัยหรือเหตุผลอะไรที่ทำให้ต้องออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของผลิตภัณฑ์นั้นๆ

(๒) ใคร (Who) ผู้ประกอบการต้องทราบว่าจะออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์นี้เพื่อใคร ทั้งนี้เพื่อเป็น การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการทำงานให้ชัดเจน อันจะนำไปสู่การดำเนินการที่มีคุณภาพ

(๓) ที่ไหน (Where) สถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้นอยู่ที่ใด มีการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมและครอบคลุมถึงความต้องการของผู้บริโภคในสถานที่ ดังกล่าวหรือไม่

(๔) อะไร (What) ผู้ออกแบบบรรจุภัณฑ์ตระหนักว่าตนเองกำลังออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์อะไร รูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับผลิตภัณฑ์หรือไม่

(๕) เมื่อไหร่ (When) การออกแบบและพัฒนาต้องเหมาะสมกับช่วงเวลาและกาลเทศะ ว่าเป็นช่วงเวลาใด เทศกาลไหน

(๖) อย่างไร (How) บรรจุภัณฑ์ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้นมานั้นตอบสนองการใช้งานอย่างไร และมีวิธีการใช้งานที่ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ และใช้งานอย่างไร

(๗) เท่าไหร่ (How much) ผู้ประกอบการต้องรู้ราคาต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์เป็นจำนวนเงินเท่าไร เพื่อให้สามารถประเมินมูลค่าของบรรจุภัณฑ์ แล้วนำไปกำหนดราคาในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เหล่านั้นได้

ภาพพท์ที่ ๒.๑ การวิเคราะห์ด้วยหลัก ๕W๒H

(ที่มา : สุทธิศักดิ์, ๒๕๕๘)

เมื่อวางแผนการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ตามหลัก ๕W๒H แล้ว จะเข้าสู่กระบวนการออกแบบบรรจุภัณฑ์ โดยขั้นตอนการออกแบบบรรจุภัณฑ์สามารถสรุปได้ดังนี้

(๑) การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ผู้ประกอบการจะต้องกำหนดผู้บริโภคหรือลูกค้ากลุ่มเป้าหมายก่อนการออกแบบบรรจุภัณฑ์ทุกครั้ง เพื่อศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างละเอียด ซึ่งนำไปสู่การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่โดนใจผู้บริโภค โดยอาจบางเป็นอายุ เพศ รสนิยม สังคม เป็นต้น

(๒) การกำหนดชื่อตราสินค้าและการออกแบบตราสัญลักษณ์ ผู้ประกอบการจะต้องกำหนดชื่อตราสินค้าให้ชัดเจนและง่ายต่อการจดจำ เช่น ลักษณะเด่นของผู้ประกอบการ ผลิตภัณฑ์ หรือสถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ โดยตราสินค้าที่ดีนั้นต้องมีความรวบรัด จดจำง่าย แต่เต็ม

เปี่ยมไปด้วยความหมาย และสามารถแปลเป็นภาษาต่างประเทศได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำไปจัดทะเบียนการค้าโดยไม่ซ้ำกับผู้อื่นได้ ส่วนการออกแบบตราสัญลักษณ์ เป็นการนำชื่อตราสินค้ามาจัดองค์ประกอบให้สวยงาม และเป็นสิ่งส่งเสริมให้ชื่อตราสินค้าคุ้นตา เห็นแล้วสามารถจดจำได้เป็นอย่างดี ซึ่งตราสัญลักษณ์ที่ตึ้นนั้นต้องใช้สีไม่เยอะจนเกินไป เรียบง่าย เห็นแล้วรู้ทันทีว่าเป็นผลิตภัณฑ์ใด

(๓) การกำหนดและออกแบบรูปทรงโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ที่มีรูปทรงที่สวยงาม น่าสนใจ มักดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงเป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ กระบวนการนี้ต้องคำนึงตั้งแต่รูปทรงที่มีความเหมาะสมกับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในด้านใน และวัสดุบรรจุภัณฑ์ ([Packaging materials](#)) เช่น กระดาษ แก้ว โลหะ พลาสติก เป็นต้น

(๔) การกำหนดและออกแบบลวดลาย ผู้ประกอบการจะต้องระบุข้อมูลต่างๆ ลงบนบรรจุภัณฑ์ เพื่อความสวยงามและถูกต้องตามระเบียบข้อกำหนด เช่น ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เป็นต้น การออกแบบลวดลายบนบรรจุภัณฑ์จะต้องคำนึงถึงการใช้สี การวางตัวอักษร การวางรูปภาพ เข้าด้วยกันให้เกิดความสวยงามและลงตัว

ทั้งนี้ องค์ประกอบที่ออกแบบไว้บนบรรจุภัณฑ์เป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์นั้นๆ รายละเอียดหรือส่วนประกอบบนบรรจุภัณฑ์จะแสดงออกถึงจิตสำนึกของผู้ผลิตและสถานะของบรรจุภัณฑ์ ซึ่งส่วนประกอบที่สำคัญบนบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ ชื่อผลิตภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ รูปภาพผลิตภัณฑ์ ข้อมูลประชาสัมพันธ์ ส่วนประกอบที่สำคัญ น้ำหนัก/ปริมาตรสุทธิ ราคา ผู้ผลิต สถานที่ผลิต วันเดือนปี ผลิต/หมดอายุ ข้อมูลโภชนาการ สัญลักษณ์การรับรองต่างๆ (เช่น อย., มผช., มอก. เป็นต้น) วิธีการใช้งาน คำเตือนหรือ ข้อควรระวัง ส่วนประกอบที่เป็นอันตราย และการเก็บรักษา

บรรจุภัณฑ์ได้รับการยอมรับว่ามีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจ จนถูกกำหนดให้เป็น P ตัวที่ห้าของ ๔ P's Concept ซึ่งประกอบด้วย P๑ = Production, P๒ = Price, P๓ = Place, P๔ = Promotion และ P๕ = Packaging เนื่องจากบรรจุภัณฑ์เป็นองค์ประกอบที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับ P ทั้ง ๔ ของส่วนประสมการตลาด ([Marketing Mix](#)) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ บรรจุภัณฑ์ทำหน้าที่ป้องกันผลิตภัณฑ์ตั้งแต่กระบวนการผลิตจนกระทั่งถึงผู้บริโภคบริโภค ทำการแบ่งปริมาณของผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับผู้ซื้อ พร้อมทั้งสนองความต้องการจากการใช้ผลิตภัณฑ์จนหมด บรรจุภัณฑ์ก่อให้เกิดความสะดวกในการจัดส่ง ทำให้ลดต้นทุนในการขนส่ง และนำส่งผลิตภัณฑ์ไปยังจุดมุ่งหมายได้ตามกำหนดในบริเวณที่ขาย และทำหน้าที่ส่งเสริมการขาย โดยการสื่อข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้ซื้อ รวมถึงยังมีส่วนในการกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์ นั่นคือ ผลิตภัณฑ์ที่มีราคาสูงย่อมจะต้องบรรจุหีบห่อด้วยวัสดุที่มีค่า และตกแต่งอย่างสวยงาม เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงต้องการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ไปพร้อมๆ กับผลิตภัณฑ์ เพื่อให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ทางการตลาดที่กำหนด ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

๒.๒ แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์

๑. ความจำเป็น (Needs)
๒. จุดมุ่งหมาย (Tesis)
๓. การสื่อความหมาย (Association)
๔. สุนทรีย์ ความงาม (Aesthetic)
๕. วิธีการ (Method)

ความสำคัญของการออกแบบผลิตภัณฑ์

๑. ความสำคัญ ในด้านคุณค่าทาง ศิลปะ งานออกแบบที่ดีทำให้ผลิตภัณฑ์ มีความงาม ดึงดูดใจ สามารถตอบสนอง รสนิยมของผู้บริโภคได้
๒. มีประสิทธิภาพทางอุตสาหกรรม มีการเลือกวัสดุที่ดีเพื่อนำเข้าสู่ กระบวนการผลิตที่มี ประสิทธิภาพลงทุนน้อย แต่มีปริมาณผลผลิตที่เพิ่มขึ้น
๓. มีคุณภาพทางการบริโภค ผลิตภัณฑ์ที่มีการออกแบบที่ดี มีการใช้วัสดุที่ดีมีกระบวนการ ผลิตอย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้ผลิตภัณฑ์มีความคงทนและ มีความปลอดภัยในการใช้สอย
๔. มีศักยภาพในการแข่งขันทางพาณิชย์ ผลิตภัณฑ์ที่มีความงาม ความ คงทนและความ ปลอดภัยจะเป็นที่ต้องการของตลาดทำให้มียอดขายสูงสามารถแข่งขัน ทางการค้ากับผลิตภัณฑ์ชนิด เดียวกันของบริษัทอื่น
๕. มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เมื่อบริษัทมีกำไรจากการขายผลิตภัณฑ์ ที่มีการออกแบบที่ ดี บริษัทจะนำผลกำไรมาลงทุนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยการ ปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมหรือสร้าง ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่คล้ายคลึงกับผลิตภัณฑ์เดิม
๖. มีศักยภาพในการรักษาลูกค้าเดิม การปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมหรือการสร้างผลิตภัณฑ์ ใหม่ที่เกี่ยวข้องกันขึ้นด้วยการออกแบบที่ดีจะช่วยให้บริษัทสามารถรักษาลูกค้าเดิมไว้ได้ ใน ขณะเดียวกันบริษัทยังสามารถดึงดูดลูกค้าใหม่ที่มีรสนิยมอย่างเดียวกันได้ด้วย

หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์

การออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นกิจกรรมที่ควบคู่ไปกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เนื่องจากใน การดำเนินชีวิตนั้น มนุษย์จำเป็นต้องมีการวางแผนและจัดระเบียบขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ประเภทของการออกแบบผลิตภัณฑ์มีความหลากหลาย เช่น งานออกแบบเฟอร์นิเจอร์ งานออกแบบเครื่องใช้สำนักงาน งานออกแบบสุภัณฑ์ งานออกแบบเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน งาน ออกแบบเครื่องประดับและอัญมณี งานออกแบบเครื่องแต่งกาย งานออกแบบบรรจุภัณฑ์ และงาน ออกแบบเครื่องมือต่างๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม หลักการพื้นฐานในการออกแบบผลิตภัณฑ์มีลักษณะสำคัญดังนี้

๑. **ความเป็นเอกภาพ (Unity):** ในการออกแบบ นักออกแบบต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งหมดของงานให้อยู่ในหน่วยเดียวกัน มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันทั้งระบบ และพิจารณารายละเอียดย่อยๆ ตามลำดับ โดยในส่วนย่อยๆ ก็ต้องยึดหลักการนี้เช่นกัน

๒. **ความสมดุล (Balance):** เป็นหลักการทั่วไปของงานศิลปะที่ต้องพิจารณาความสมดุลขององค์ประกอบต่างๆ ความรู้สึกเกี่ยวกับความสมดุลของงานเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในส่วนของความคิดเกี่ยวกับความงามในสิ่งนั้นๆ หลักการความสมดุลมี ๓ ประเภท ได้แก่

๑) **ความสมดุลแบบสมมาตร (Symmetry Balance):** องค์ประกอบทั้งสองด้านของแกนสมมาตรมีความเท่ากัน

๒) **ความสมดุลแบบอสมมาตร (Asymmetry Balance):** องค์ประกอบทั้งสองด้านของแกนสมมาตรมีความแตกต่างกัน แต่มีความสมดุลในด้านความรู้สึก

๓) **ความสมดุลแบบจุดศูนย์กลาง (Radial Balance):** องค์ประกอบต่างๆ กระจายออกจากจุดศูนย์กลาง

๓. **ความสัมพันธ์ทางศิลปะ (Artistic Relations):** ในเรื่องของศิลปะ เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณากันหลายขั้นตอน เพราะเป็นเรื่องของความรู้สึกที่สัมพันธ์กัน ได้แก่

๑) **การเน้นหรือจุดสนใจ (Emphasis or Focal Point):** ส่วนที่ดึงดูดสายตามากที่สุดในงานออกแบบ

๒) **องค์ประกอบรอง (Subordinate Elements):** ส่วนที่สนับสนุนและเสริมจุดสนใจ

๓) **จังหวะ (Rhythm):** การเคลื่อนไหวหรือการซ้ำขององค์ประกอบต่างๆ ในงานออกแบบ

๔) **ความแตกต่าง (Contrast):** การใช้ความแตกต่างขององค์ประกอบต่างๆ เพื่อสร้างความน่าสนใจ

๕) **ความกลมกลืน (Harmony):** การใช้ความคล้ายคลึงกันขององค์ประกอบต่างๆ เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ลักษณะของการออกแบบผลิตภัณฑ์

๑. แบบ ๒ มิติ เป็นการออกแบบที่มีลักษณะเป็นภาพวาดลายเส้น (Drawing) ภาพระบายสี (Painting) ภาพถ่าย (Picture) แบบร่าง (Sketch) และแบบที่มีรายละเอียด (Draft) เช่น แบบก่อสร้าง ภาพพิมพ์ ภาพเขียน

๒. แบบ ๓ มิติ เป็นการแสดงแบบจำลองจากของจริง มีรายละเอียดของงานชัดกว่า ๓ มิติ สามารถเห็นทั้งด้านกว้าง ด้านยาว และด้านลึก

มิติในการออกแบบ

๑. การออกแบบ ๒ มิติ คือ การออกแบบที่เขียนลงบนแผ่นกระดาษ หรือวัสดุที่มีพื้นระนาบเรียบ มีความกว้าง ยาว สูง ต่ำ มีความลึกสมจริง เช่น

๑.๑ รูปทรงธรรมชาติ

๑.๒ เส้นและทิศทางของเส้นต่างๆ

๑.๓ ความหนักเบาของเส้น

๑.๔ ขนาดของรูปทรง

๑.๕ ความคมชัด

๑.๖ การซ้อนกันของรูปทรง

๑.๗ ความเข้มของสี

๑.๘ ลักษณะพื้นผิว

๑.๙ เส้นเดินทาง

๒. การออกแบบ ๓ มิติ คือ การออกแบบรูปทรงที่มีปริมาตร มีทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ กว้าง ยาว และสูง การออกแบบงาน ๓ มิติควรคำนึงถึงสิ่งสำคัญ ๓ ประการ

๒.๑ รูปทรง

๒.๒ ปริมาตร

๒.๓ ลักษณะพื้นผิว^๕

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริง ตัวเลข หรือรายละเอียดต่างๆ ที่ยังไม่ได้ผ่านการประมวลผลหรือตีความหมายใดๆ ข้อมูลเหล่านี้อาจอยู่ในรูปแบบต่างๆ เช่น ตัวอักษร ตัวเลข สัญลักษณ์ หรือสัญญาณต่างๆ

สารสนเทศ (Information) คือ ข้อมูลที่ได้รับการประมวลผล จัดระเบียบ หรือวิเคราะห์ แล้ว เพื่อให้มีความหมายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สารสนเทศมักมีบริบทที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์หรือปัญหาเฉพาะ และอาจได้รับอิทธิพลจากความเชื่อ ประสบการณ์ หรือความรู้เดิมของผู้ใช้

ความรู้ (Knowledge) คือ สารสนเทศที่ได้รับการคิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และเชื่อมโยงกับข้อมูลหรือความรู้อื่นๆ จนเกิดเป็นความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ความรู้สามารถนำไปใช้ในการสรุปผล ตัดสินใจ หรือแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญญา (Wisdom) คือ ความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ การเรียนรู้ และการคิดไตร่ตรอง ปัญญาเป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีวิจารณญาณ^๖

ส่วนความหมายของความรู้เป็นคำที่มีความหมายกว้าง ได้มีผู้รู้และนักวิชาการให้ความหมายไว้ต่าง ๆ ดังนี้

Senge ให้ความหมายของความรู้ คือ ความสามารถที่นำไปสู่การกระทำที่มีประสิทธิภาพ^๗ โนนาเก กล่าวว่า ความรู้ คือ ความเชื่อถือส่วนบุคคลซึ่งมีเหตุผลที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถของ

^๕ โรงเรียนมัธยมศึกษาสันวิทยา, การออกแบบผลิตภัณฑ์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://saralekukkuu.wixsite.com/moonunr/about-๐๓๓> [๙ ตุลาคม ๒๕๖๓].

^๖ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, การจัดการความรู้...จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท จีวีเอ็นเอ็กซ์เพรส จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓-๑๔.

^๗ P.M.Senge, *The fifth discipline: the art and practice of the learning organization*, (New York: Doubleday, ๑๙๙๐), p. ๑๒.

บุคคลในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๘ และได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความรู้ว่า ความรู้ที่สร้างขึ้นใหม่จะเริ่มจากบุคคลที่มีความสามารถและมีการเรียนรู้อยู่เสมอ ดังนั้น หากทำให้ความรู้เฉพาะบุคคลส่งต่อไปยังบุคคลอื่น และสามารถแลกเปลี่ยนความรู้กันได้ ก็จะทำให้เกิดคุณค่าสำหรับองค์กร องค์กรจึงต้องสร้างสรรค์ กิจกรรมการจัดการความรู้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอในทุกระดับขององค์กร ซึ่งบางครั้งอาจเกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจหรือไม่ได้คาดการณ์มาก่อนก็ได้^๙ นอกจากนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้นิยาม "ความรู้" ไว้ว่า หมายถึง สิ่งที่ได้มาจากการศึกษา การเรียนรู้ การค้นคว้า หรือประสบการณ์ต่างๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงความสามารถเชิงปฏิบัติ ทักษะ ความเข้าใจ หรือสารสนเทศที่ได้รับจากประสบการณ์ การได้ยิน การฟัง การคิด หรือการปฏิบัติ รวมไปถึงองค์ความรู้ในแต่ละสาขาวิชา ส่วนน้ำทิพย์ วิภาวิน ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้ (Knowledge) เป็นผลที่ได้จากการเรียนรู้เกิดจากความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ เป็นความสามารถในการระลึกรู้ในสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้ว ความรู้ที่แต่ละสาขาวิชาใช้ความรู้ที่องค์การสร้างขึ้นหรือต้องการใช้ในการพัฒนาองค์การให้ดียิ่งขึ้นคือ ความรู้ใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องมีวัฒนธรรมองค์การที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของคนให้เพิ่มพูนอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสวงหาความรู้โดยการอ่านและการคิด^{๑๐} ส่วน ตามแนวคิดของ พรธิดา วิเชียรปัญญา "ความรู้" ไม่ได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการที่ซับซ้อน ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การกลั่นกรอง เลือกรสร และบูรณาการสารสนเทศต่างๆ จนเกิดเป็นความเข้าใจใหม่หรือ "ความรู้ใหม่" กระบวนการนี้เป็นการหลอมรวมความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมเข้ากับข้อมูลที่ได้รับเพิ่มเติม ความรู้ในลักษณะนี้มักจะอยู่ในรูปแบบของ "ความรู้แบบฝังลึก" ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลและยากต่อการถ่ายทอดออกมาอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม เมื่อความรู้เหล่านี้ถูกแปลงให้อยู่ในรูปแบบของเอกสารหรือลายลักษณ์อักษร จะกลายเป็น "ความรู้แบบชัดแจ้ง" ซึ่งสามารถถ่ายทอดและแบ่งปันได้ง่ายขึ้น คุณค่าของความรู้จะปรากฏชัดเจนเมื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลอย่างรอบคอบ^{๑๑} และประเวศ วะสี ให้ความหมายของความรู้ว่าเป็นเรื่องของความจริงซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ เช่น ความรู้เฉพาะเรื่อง การเห็นการเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ ทำให้เกิดปัญญา (Wisdom) ปัญญา นำไปสู่การเปลี่ยนจิตสำนึก การเรียนรู้แต่เนื้อหาโดยไม่สามารถนำไปปฏิบัติหรือพัฒนาได้ ไม่ถือว่าเป็นความรู้อย่างแท้จริง วิธีการได้มาซึ่งความรู้ต้องสอนวิธีคิด วิธีตรวจสอบความรู้ ซึ่งก็คือวิธีวิจัย ดังนั้น สิ่งที่สำคัญคือ การคิดเป็นและวิธีสร้างความรู้^{๑๒} ส่วนทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ ให้นิยามว่า ความรู้ คือ สารสนเทศที่มีคุณค่า ซึ่งมีการนำประสบการณ์ วิจารณ์ญาณ

^๘ Ikujiro Nonaka, A Dynamic Theory of Organization Knowledge Creation, *Organization Science*, ๑, (๑๙๙๔), pp. ๑๔-๓๗.

^๙ Ikujiro Nonaka, *Te Knowledge-Creating Company*, (USA: Harvard Business School Press, ๑๙๙๘), p. ๓๑๕.

^{๑๐} น้ำทิพย์ วิภาวิน, *การจัดการความรู้, วารสารศรีปทุมปริทัศน์*, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒, (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๔๖), หน้า ๘๕-๙๒.

^{๑๑} พรธิดา วิเชียรปัญญา, *การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์, (Knowledge Management)*, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมกมลการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๑.

^{๑๒} อรศรี งามวิทยาพงศ์, *คุยกันเรื่องความคิดกับศาสตราจารย์ นพ.ประเวศ วะสี*, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลบอล คิมทอง, ๒๕๔๑), หน้า ๓๙-๔๐.

ความคิด ค่านิยม และปัญญาของมนุษย์มาวิเคราะห์เพื่อนำไปใช้ในการสนับสนุนการทำงานหรือใช้ในการแก้ปัญหา^{๓๓} และโทมัสได้ให้คำนิยามความหมายของ "ความรู้" ไว้ ๖ ประการ ดังนี้:

๑. **ประสบการณ์ (Experience):** ความรู้ที่พัฒนาขึ้นตามกาลเวลาผ่านเหตุการณ์และการกระทำในอดีต รวมถึงการเรียนรู้จากการอ่าน การอบรม และการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ ประโยชน์หลักของประสบการณ์คือการสร้างมุมมองทางประวัติศาสตร์เพื่อเป็นฐานในการทำความเข้าใจเหตุการณ์ใหม่ๆ

๒. **ข้อเท็จจริงพื้นฐาน (Ground truth):** การแยกแยะสิ่งที่ใช้ได้จริงออกจากสิ่งที่ใช้ไม่ได้ การประเมินผลหลังการปฏิบัติ (AAR) เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการจัดการความรู้ที่สมบูรณ์และชัดเจน

๓. **ความซับซ้อน (Complexity):** ความสามารถของความรู้ในการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ยุ่งยากและซับซ้อน ความรู้ไม่ได้เป็นโครงสร้างที่ตายตัว แต่สามารถปรับตัวและจัดการกับความซับซ้อนได้ด้วยวิธีการที่ซับซ้อนเช่นกัน

๔. **การตัดสินใจ (Judgment):** ความรู้แตกต่างจากข้อมูลและสารสนเทศตรงที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความรู้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ใหม่ๆ และปรับปรุงตนเองให้สอดคล้องกับข้อมูลใหม่ๆ ได้

๕. **การเรียนรู้จากความผิดพลาด (Rules of thumb and intuition):** ความรู้ที่เกิดจากการลองผิดลองถูก ประสบการณ์ และการสังเกตการณ์เป็นเวลานาน เป็นแนวทางปฏิบัติที่ยืดหยุ่นสำหรับผู้ที่มีประสบการณ์

๖. **ค่านิยมและความเชื่อ (Values and beliefs):** ค่านิยมและความเชื่อของบุคคลมีอิทธิพลต่อความรู้ในองค์กร การแสดงออกของบุคคลสะท้อนถึงค่านิยมและความเชื่อขององค์กร ซึ่งกำหนดว่าบุคคลจะรับรู้และตีความข้อมูลอย่างไร^{๓๔}

ดังนั้น ความหมายของความรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการจัดการความรู้ คือ การบูรณาการองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ประสบการณ์ ข้อเท็จจริงพื้นฐาน ความซับซ้อน การตัดสินใจ การเรียนรู้จากความผิดพลาด ค่านิยมและความเชื่อ รวมถึงคุณค่า ความเข้าใจในเนื้อหา สารสนเทศ และความเชี่ยวชาญ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ช่วยให้รอบการทำงานมีการประเมินและเชื่อมโยงกับประสบการณ์และสารสนเทศใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคคลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

^{๓๓} ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, องค์การแห่งการเรียนรู้: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: รัตนไตร, ๒๕๔๘), หน้า ๒๑-๒๒.

^{๓๔} Thomas H. Davenport, and Laurence Prusak, *Working Knowledge: How Organizations Manage What They Know*, ๒nd edition, (Boston, Massachusetts: Harvard Business School Press, ๒๐๐๐), pp. ๑๑-๑๙.

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม

ความสำคัญในลักษณะของการศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นเป็นสำคัญ การทราบถึง ความหมายหรือวิคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นการปูพื้นฐานที่ดีและสำคัญให้กับ ความเข้าใจและรู้จักบริบทของชุมชนได้เป็นอย่างดี

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Local history) ซึ่งเป็นกระแสการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ได้รับการ ยอมรับจากวงวิชาการและการได้รับการกล่าวถึงมากในช่วงทศวรรษที่ ๒๕๑๖ เป็นต้นมานั้น มี นักวิชาการหลายๆท่านได้นิยามความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” ไว้หลากหลายแง่มุม/ ความหมาย ดังนี้

ศรีศักร วัลลิโภดม ได้ให้ความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า เป็นการศึกษาเรื่องราว ของชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน โดยมีความสัมพันธ์กันในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความ เชื่อ พิธีกรรม และการเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์เหล่านี้ทำให้คนในท้องถิ่นมีความรู้สึกเป็นส่วน หนึ่งของชุมชนเดียวกัน การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นการสำรวจพัฒนาการทางสังคมและ วัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ เช่น สภาพแวดล้อม ทางภูมิศาสตร์ หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น และ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในอดีต การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นช่วยให้เราเข้าใจถึงรากเหง้าและ วิวัฒนาการของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความภาคภูมิใจในตนเอง และชุมชน^{๑๕}

ยงยุทธ ชูแว่น ได้เสนอแนวทางในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ โดยมีหลักการสำคัญ ๓ ประการดังนี้:

๑. การกำหนดหน่วยการศึกษา เริ่มต้นด้วยการกำหนดขอบเขตของการศึกษาให้ชัดเจน โดยเลือก "หน่วย" ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา เช่น เมือง หมู่บ้าน หรือชุมชนในระดับ ต่าง ๆ การกำหนด "หน่วย" ทางกายภาพนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

๒. การศึกษาประสบการณ์และกิจกรรมในท้องถิ่น ศึกษาประสบการณ์และกิจกรรมที่ หลากหลายใน "ท้องถิ่น" ที่กำหนดเป็นหน่วยการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือแม้แต่ประวัติศาสตร์ความคิดและความรู้สึก หากเลือกศึกษาเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ควรเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์กับบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓. การศึกษาความเป็นตัวของตัวเอง มุ่งเน้นการศึกษาความเป็นตัวของตัวเองของ ท้องถิ่นนั้น ๆ ผ่านมิติต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงพื้นที่การเคลื่อนไหวของประชาชนในแต่ละ "ท้องถิ่น" ที่มีความหลากหลาย โดยเน้นกิจกรรมที่ประชาชนในท้องถิ่นร่วมกันกำหนดขึ้นเอง^{๑๖}

ดังนั้น การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงสามารถศึกษาได้ ๒ แนวทาง แนวทางที่หนึ่งคือ การประวัติศาสตร์หมู่บ้าน ซึ่งเป็นการศึกษาที่เน้นความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ แนวที่สองคือ

^{๑๕} ศรีศักร วัลลิโภดม. แอ่งอารยธรรมอีสาน แผลหลักฐานโบราณคดี พลิกโฉมหน้าประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ: บริษัท พินิจฯ พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด, ๒๕๓๓, หน้า ๑๖๘.

^{๑๖} ยงยุทธ ชูแว่น. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทยว่าด้วยความเป็นมาสถานภาพแนวคิดวิธีการศึกษาและ บทบาท ในสังคมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๑, หน้า ๒๖๑

การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนคือเน้นการศึกษาความเป็นมาของชุมชนมาตั้งแต่อดีตจากหลักฐาน ทาง โบราณคดีและประวัติศาสตร์เป็นหลัก

๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนเอกสารต่างๆ พบว่า ได้มีนักวิชาการ/แหล่งข้อมูลและนักการศึกษาได้ แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้มากมายดังนี้

๒.๔.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมนับเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุกระดับเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคล ทุกระดับร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การติดตามประเมินผล ในกิจกรรมเป็นการสร้าง ปลุกฝังจิตสำนึกในความรับผิดชอบกิจกรรมและโครงการ ได้มีนักวิชาการ/ แหล่งข้อมูลต่างๆ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ดังนี้

การมีส่วนร่วมของบุคคลจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องจะส่งผล ให้เกิดความผูกพันต่อหน่วยงานและภารกิจที่ตนเองมีส่วนร่วม^{๑๗}

การมีส่วนร่วมในบริบทของการพัฒนานั้น หมายถึง การที่บุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กร ภาคประชาชน เข้ามามีบทบาทในกระบวนการต่าง ๆ อย่างสมัครใจ โดยปราศจากการบังคับหรือ ข้อกำหนดจากภายนอก ซึ่งกระบวนการเหล่านี้รวมถึง

- การตัดสินใจ การร่วมกำหนดทิศทางและเลือกทางเลือกในการดำเนินงาน
- การดำเนินโครงการ การเข้าร่วมในขั้นตอนการปฏิบัติงานต่าง ๆ
- การแบ่งปันผลประโยชน์ การได้รับส่วนแบ่งจากผลลัพธ์ของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม
- การประเมินผลโครงการ การร่วมตรวจสอบและวิเคราะห์ผลสำเร็จของโครงการ

การมีส่วนร่วมดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชนเป็น หลัก และส่งเสริมให้อำนาจในการแบ่งปันผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นของสมาชิกอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ ความสำเร็จและความยั่งยืนของการพัฒนา^{๑๘}

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นวิธีการที่ผู้นำสามารถนำมาปรับใช้ในการจูงใจและ สร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากรเป็นกลยุทธ์ที่จะช่วยให้มีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น มีลักษณะเป็น กระบวนการที่จะทำให้พนักงานมีสิทธิมีเสียงในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับงานของตน บุคลากรที่มี ส่วนร่วมในการตัดสินใจอาจมีความผูกพันในการทำงานยิ่งกว่าการเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นการเข้าไปมีส่วนร่วมจะทำให้บุคลากรเกิดทัศนคติต่อการบริหารงานขององค์กรดีขึ้น ส่งผล

^{๑๗} เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, “หน่วยที่ ๗ ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ บริหารการศึกษา”, ในประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาปัญหาและแนวโน้มทางการบริหารการศึกษา, (นนทบุรี : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒), หน้า ๔๑.

^{๑๘} เสาวนิตย์ ชัยมุสิก, การบริหารโรงเรียนเป็นฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บุคพอยท์, ๒๕๕๒), หน้า ๔๑.

ให้บุคคลเกิดความพอใจในการทำงานและมีแรงใจที่จะมุ่งสู่ความสำเร็จในชีวิตการทำงานตลอดจนทำให้เขาได้รับการยอมรับ (Recognition) มีความรับผิดชอบ (Responsibility) และเกิดความนับถือตนเองมากขึ้น (Selfesteem) นอกจากนี้ยังพบว่าการมีส่วนร่วมของบุคคลส่งผลให้เขามีความชัดเจนในความคาดหวังมากยิ่งขึ้น กล่าวคือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะทำให้บุคคลเกิดความเข้าใจในการทำงานและการบริหารงานในองค์การได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งจะเชื่อมโยงไปสู่ความเข้าใจในการทำงานกับระบบรางวัลได้ดีขึ้น^{๑๙}

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลไกการสื่อสารแบบสองทิศทางที่มีเป้าหมายหลักในการสร้างสรรค์การตัดสินใจที่มีคุณภาพและได้รับการยอมรับจากสาธารณชนในวงกว้าง โดยมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

- ๑) การแลกเปลี่ยนข้อมูล: การเปิดโอกาสให้สาธารณชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนเกี่ยวกับโครงการหรือนโยบายของรัฐ
- ๒) การแสดงความคิดเห็น: การเปิดพื้นที่ให้สาธารณชนสามารถแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือข้อกังวลต่อโครงการหรือนโยบายที่เกี่ยวข้อง
- ๓) การร่วมแก้ไขปัญหา: การส่งเสริมให้สาธารณชนมีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไข ปัญหาและกำหนดทางออกที่เหมาะสมที่สุดสำหรับทุกฝ่าย^{๒๐}

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นกลไกสำคัญในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ที่เข้าใจปัญหาและความต้องการของตนเองอย่างลึกซึ้ง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงเป็นการส่งเสริมการสื่อสารสองทางและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขา ซึ่งประเด็นเหล่านี้มักมีความซับซ้อนและไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยเกณฑ์ตายตัว

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองและการบริหาร รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและประเทศชาติ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของพวกเขา กระบวนการนี้ครอบคลุมถึงการให้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น การให้คำปรึกษา การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติ และการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นกระบวนการสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แสดงความคิดเห็นและมีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของตนเอง โดยความคิดเห็นเหล่านี้จะถูกลำดับไปประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายและการ

^{๑๙} โกวิท พวงงาม, **คู่มือมิติใหม่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๗), หน้า ๒๑.

^{๒๐} Creighton (เจมส์ แอล เครตัน), **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจของชุมชน**, แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, (นนทบุรี : ศูนย์สันติวิธีเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๙.

ตัดสินใจของภาครัฐ กระบวนการนี้เป็นการสื่อสารแบบเปิดกว้างและสองทาง ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้:

๑) การแลกเปลี่ยนข้อมูล การแบ่งปันข้อมูลระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างโปร่งใสและครอบคลุม

๒) การสร้างความเข้าใจร่วมกัน การส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจและยอมรับในประเด็นต่าง ๆ ร่วมกัน

๓) การส่งเสริมความสามัคคี การสร้างความสัมพันธ์อันดีและลดความขัดแย้งในสังคม

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีดังนี้

๑) เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ: ทำให้การตัดสินใจของรัฐมีความรอบคอบและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากขึ้น

๒) ลดค่าใช้จ่ายและเวลา: ป้องกันการดำเนินงานที่ผิดพลาดและลดความสูญเสียทรัพยากร

๓) สร้างฉันทามติ: ทำให้เกิดการยอมรับและสนับสนุนจากประชาชนในวงกว้าง

๔) ส่งเสริมการนำนโยบายไปปฏิบัติ: ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

๕) ลดความขัดแย้ง: ป้องกันการเผชิญหน้าและสร้างความสงบสุขในสังคม

๖) สร้างความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม: ทำให้รัฐบาลได้รับความไว้วางใจจากประชาชน

๗) รับฟังความกังวลและคำนิยามของประชาชน: ทำให้รัฐบาลเข้าใจความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

๘) ส่งเสริมการพัฒนาความรู้และทักษะของประชาชน: ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างสร้างสรรค์^{๒๑}

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเงื่อนไขหลักของระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และยังจะช่วยให้กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาและโครงการต่างๆ ของรัฐบาลเป็นไปด้วยความรอบคอบ ลดความขัดแย้งในสังคม และบังเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งแก่ชุมชน และประเทศชาติ ทำให้คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มีเจตนารมณ์ชัดเจนในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นการต่อเนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ที่มีการบัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมไว้ในหลายมาตรา โดยให้ประชาชนทุกภาคส่วนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบาย และให้มีการมีส่วนร่วมในระดับที่เริ่มตั้งแต่การริเริ่มกฎหมาย การรับรู้ข้อมูล

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕-๒๘.

ข่าวสารต่างๆ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นปรึกษาหารือ ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ติดตามตรวจสอบ ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง^{๒๒}

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ในที่นี้หมายถึง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์นโยบาย กระบวนการบริหาร และตัดสินใจของท้องถิ่น เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระทางความคิด มีความรู้ความสามารถในการกระทำ และมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้นๆ โดยหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจร ตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด ไม่ใช่เป็นการจัดเวทีการมีส่วนร่วมครั้งเดียว^{๒๓}

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับชุมชน โดยประชาชนสามารถมีบทบาทได้ในหลากหลายด้าน ดังนี้^{๒๔}

๑) **การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ:** ร่วมกันศึกษาและค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงสำรวจความต้องการของสมาชิกในชุมชน เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการแก้ไขที่ตรงจุด

๒) **การพัฒนานวัตกรรมและแนวทางแก้ไข:** ร่วมกันคิดค้นและสร้างสรรค์รูปแบบและวิธีการพัฒนาใหม่ ๆ เพื่อแก้ไขปัญหา ลดผลกระทบ หรือสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

๓) **การกำหนดนโยบายและแผนงาน:** ร่วมกันวางแผน กำหนดนโยบาย และจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชน

๔) **การบริหารจัดการทรัพยากร:** ร่วมกันตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม

๕) **การพัฒนาระบบการบริหาร:** ร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารจัดการโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๖) **การลงทุนในชุมชน:** ร่วมกันลงทุนในโครงการและกิจกรรมของชุมชนตามศักยภาพของตนเองและองค์กรต่าง ๆ

๗) **การร่วมดำเนินงาน:** ร่วมกันปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

๘) **การติดตามและประเมินผล:** ร่วมกันติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างต่อเนื่อง

^{๒๒} ถวิลวดี บุรีกุล, พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน : จากอดีต จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ.พี. กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า V.

^{๒๓} อรรถัย กักผล, คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : ส เจริญ การพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘-๑๙.

^{๒๔} ไพรัตน์ เดชะรินทร์, การบริหารการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗, หน้า ๗.

สรุปได้ว่า ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง อาจเป็นการเข้าร่วมแบบทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ และยังเป็นวิธีการที่ผู้นำสามารถนำมาปรับใช้ในการจูงใจ และสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากร เป็นกลยุทธ์ที่จะช่วยให้มีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น การเข้าไปมีส่วนร่วมยังทำให้บุคลากรเกิดทัศนคติต่อการบริหารงานขององค์กรดีขึ้น ส่งผลให้บุคคลเกิดความพอใจในการทำงาน เกิดความผูกพันต่อหน่วยงานและภารกิจที่ตนเองมีส่วนร่วมมีแรงใจที่จะมุ่งสู่ความสำเร็จในชีวิตการทำงานลักษณะของการมีส่วนร่วม

จากความหมายของการมีส่วนร่วมสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Creighton (เจมส์ แอล เครตัน) (๒๕๔๓ : ๑๙)	๑. เป็นวิธีการที่ผู้นำสามารถนำมาปรับใช้ในการจูงใจและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากร ๒. เป็นกลยุทธ์ที่จะช่วยให้มีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น
ถวิลวดี บุรีกุล (๒๕๕๒ : V)	๑. เป็นเงื่อนไขหลักของระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ๒. กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาและโครงการต่างๆ
ไพรัตน์ เดชะรินทร์, (๒๕๔๗ : ๗)	๑. การค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหา ๒. การคิดหาและสร้างรูปแบบ ๓. การร่วมวางนโยบาย หรือแผนงาน ๔. การร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากร ๕. การร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน ๖. การร่วมลงทุนในกิจกรรม ๗. การร่วมปฏิบัติตามนโยบาย ๘. การร่วมควบคุมติดตามประเมินผล
เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (๒๕๔๒ : ๔๑)	ความผูกพันต่อหน่วยงานและภารกิจที่ตนเองมีส่วนร่วม
เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (๒๕๔๒ : ๔๑)	๑. การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๒. การดำเนินโครงการ ๓. การแบ่งปันผลประโยชน์ ๔. การประเมินผลโครงการพัฒนาด้วยความสมัครใจ
อรรถัย กักพล (๒๕๕๒ : ๑๘-๑๙)	๑. ประชาชนจะต้องมีอิสระทางความคิด ๒. มีความรู้ความสามารถในการกระทำ ๓. มีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้นๆ

๒.๔.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูลได้จำแนกทฤษฎีการมีส่วนร่วมออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ คือ ๑. ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (Representative) ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนของผู้นำและถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำ เป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกันกับการบริหารงานที่ดี อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้ เน้นเฉพาะการวางโครงสร้างสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรอย่างแท้จริง ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่บรรดาผู้นำต่างๆ ที่เสนอตัวเข้ามาสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนผู้ตามนั้นเป็นเพียงไม้ประดับเท่านั้น ๒. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ทฤษฎีนี้การมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแค่การเข้าไปพิจารณาเลือกตั้ง หรือถอดถอนผู้นำเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบาย ยิ่งกว่านั้น ทฤษฎีนี้ยังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษา และพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีความรับผิดชอบนั้นคือการไม่ยอมให้มีส่วนร่วมที่นับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม^{๒๕}

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมนั้นมีรากฐานมายาวนาน โดยเกิดขึ้นก่อนยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๙ การผลิตสินค้าส่วนใหญ่เป็นการผลิตแบบหัตถกรรมในครัวเรือนหรือโรงงานขนาดเล็ก อย่างไรก็ตาม การพัฒนาอุตสาหกรรมได้นำมาซึ่งการใช้เครื่องจักรในการผลิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในรูปแบบการทำงาน

ในช่วงแรก แนวคิดเชิงความสัมพันธ์มนุษย์ (Human Relations Approach) ได้ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานในองค์กร โดยเชื่อว่าความสัมพันธ์ที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การทำงานราบรื่น การสื่อสารจึงถูกมองว่าเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ทั้งในแนวดิ่งจากบนลงล่างและแนวระนาบระหว่างพนักงาน แนวคิดนี้รวมถึงงานวิจัยของฮอว์ธอร์น ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ทฤษฎีปัจจัยสุขอนามัยและแรงจูงใจของเฮิร์ซเบิร์ก และทฤษฎี X และ Y ของแม็คเกรเกอร์

ต่อมา แนวคิดเชิงทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources Approach) ได้ให้ความสำคัญกับพนักงานในฐานะทรัพยากรที่มีค่าขององค์กร โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อสร้างความพึงพอใจ รูปแบบการสื่อสารในแนวคิดนี้มีความหลากหลายและเกิดขึ้นได้ในทุกทิศทาง แนวคิดนี้รวมถึงกรอบการบริหารของเบลคและมูตัน ระบบการบริหารแบบ ๔ ของโลเคิร์ต และทฤษฎี Z ของอูชิ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงระหว่างระบบย่อยต่าง ๆ ในองค์กร โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงในระบบหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบอื่น ๆ และระบบใหญ่ในที่สุด อีกทั้งยังเน้นย้ำถึงวัฒนธรรมองค์กรที่เกิดจากวัฒนธรรมย่อยของพนักงานและระบบต่าง ๆ

หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมในบริบทการบริหารจัดการนั้นเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการ "ตัดสินใจ" นั่นคือ การมีส่วนร่วมนั้นนำไปสู่การตัดสินใจที่มีคุณค่าและชอบธรรมหรือไม่ ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า "Meaningful Participation" ซึ่งหมายถึง การมีส่วนร่วมที่ไม่ได้ถูกจัดขึ้นเพียงเพื่อให้มี แต่เป็นการมีส่วนร่วมที่นำไปสู่การพิจารณาและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

^{๒๕} ดิน ปรชัญพฤกษ์, *ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมพฤติกรรมในองค์กรหน่วยที่ ๒*, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๓), หน้า ๖๔๒ - ๖๔๓.

หากผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วมมีความสมเหตุสมผลและชอบธรรม ก็ควรนำไปปฏิบัติ แต่หากผู้มีอำนาจเห็นว่าไม่เหมาะสม ก็ต้องสามารถอธิบายเหตุผลได้อย่างมีมาตรฐานความชอบธรรม (Legitimacy) ที่เป็นที่ยอมรับของสังคมส่วนใหญ่ ซึ่งอาจขัดแย้งกับผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วมในบางกรณี^{๒๖}

การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาชุมชน โดยเป็นแนวคิดทางรัฐศาสตร์ที่ส่งเสริมการปกครองตนเอง (Self-government) ซึ่งมุ่งเน้นให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตนเอง แนวคิดนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาได้ในทุกภาคส่วน

โคเฮนและอ็อพฮอฟฟ์ ได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมไว้ว่า โดยทั่วไปหมายถึงการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจ (Decision Making) แต่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเท่านั้น ยังครอบคลุมถึงการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Implementation) เช่น การจัดตั้งองค์กร หรือการกำหนดกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ

การตัดสินใจยังมีความสัมพันธ์กับผลประโยชน์ (Benefit) และการประเมินผล (Evaluation) ของกิจกรรมการพัฒนาด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการตัดสินใจมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการปฏิบัติงาน และส่งผลต่อผลประโยชน์และการประเมินผล เนื่องจากผลประโยชน์เป็นผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน และผลประโยชน์จะเป็นตัวกำหนดการประเมินผล ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนได้รับอิทธิพลจากการตัดสินใจ

นอกจากนี้ กระบวนการประเมินผลและการปฏิบัติงานยังส่งผลสะท้อนกลับ (Feed-back) ไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย

แนวคิดของโคเฮนและอ็อพฮอฟฟ์ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนามีองค์ประกอบหลัก ๔ ประการ ได้แก่:

- ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การให้ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและเลือกทางเลือกในการดำเนินงาน
- ๒) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานและการปฏิบัติจริง
- ๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง
- ๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลสำเร็จของโครงการ

องค์ประกอบทั้ง ๔ ประการนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการ

^{๒๖} สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ โอ เอส พรินต์ติ้ง เฮาส์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๖๓.

แนวทางการมีส่วนร่วมตามแนวคิดนี้ เน้นการให้ประชาชนเป็นผู้ริเริ่มและมีบทบาทในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การระบุปัญหา การวางแผน การดำเนินงาน ไปจนถึงการประเมินผล โดยไม่ได้จำกัดบทบาทของประชาชนเพียงแค่การปฏิบัติตามคำสั่ง^{๒๗}

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดประชาธิปไตย โดยมีหลักการพื้นฐานว่า หากการตัดสินใจใด ๆ ส่งผลกระทบต่อบุคคลใด บุคคลนั้นควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดังกล่าว หลักการนี้ตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่าบุคคลแต่ละคนย่อมรู้ดีที่สุดว่าตนเองต้องการอะไร ดังนั้น หากเหตุการณ์ใดส่งผลกระทบต่อบุคคลใด บุคคลนั้นย่อมรู้ว่าตนต้องการหรือปฏิเสธผลกระทบนั้นอย่างไร เพื่อความเป็นธรรม บุคคลนั้นจึงควรมีสิทธิในการกำหนดทิศทางของเหตุการณ์ให้เป็นไปตามความต้องการของตน

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนาในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือด้านอื่น ๆ ทั้งในระดับนานาชาติ ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับชุมชน แนวคิดนี้ไม่ได้เป็นสิ่งใหม่ แต่ได้รับการส่งเสริมและดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายทศวรรษ^{๒๘}

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งนำไปสู่การกระทำที่เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และสร้างความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันในกลุ่มนั้น ๆ

เพื่อให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีเงื่อนไขสำคัญอย่างน้อย ๓ ประการ ดังนี้:

๑) อิสรภาพในการมีส่วนร่วม: ประชาชนต้องมีเสรีภาพในการตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม

๒) ความสามารถในการมีส่วนร่วม: ประชาชนต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นในการเข้าร่วม

๓) ความเต็มใจในการมีส่วนร่วม: ประชาชนต้องมีความปรารถนาและแรงจูงใจที่จะเข้าร่วม^{๒๙}

การมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทการพัฒนาชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการทุ่มเทความพยายามหรือทรัพยากรของตนเองในกิจกรรมที่มุ่งสู่การพัฒนาชุมชน โดยมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้:

๑) การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาที่เกิดขึ้นในชุมชน

^{๒๗} อคิน รพีพัฒน์, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและ วัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์นโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๓), หน้า ๓๒๐.

^{๒๘} ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๓), หน้า ๑๑๗.

^{๒๙} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน ในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๑๘๓.

๒) การทุ่มเทความพยายามและทรัพยากร ผู้เข้าร่วมต้องใช้ความพยายามส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน หรือทรัพยากร เช่น เงินและวัสดุ ในกิจกรรมการพัฒนา นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังครอบคลุมประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้:

๑) การสร้างโอกาสที่เท่าเทียม: การสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนในสังคมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน

๒) การมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ: การส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย วางแผน และดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์จากการพัฒนา

๓) การเชื่อมโยงระหว่างการลงทุนและผลประโยชน์: การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุน (แรงงานและทรัพยากร) เพื่อการพัฒนากับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

๔) ความหลากหลายของการมีส่วนร่วม: การตระหนักว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแตกต่างกันไปตามโครงสร้างการบริหาร นโยบาย และลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละชุมชน

๕) การมีส่วนร่วมเป็นมากกว่าเทคนิค: การมองว่าการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงแค่เครื่องมือหรือเทคนิค แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการรับประกันว่าการพัฒนาจะนำไปสู่ประโยชน์ที่แท้จริงต่อประชาชน^{๓๐}

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนา ตั้งแต่การระบุปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตาม ประเมินผล ไปจนถึงการรับผลประโยชน์จากโครงการ ทั้งนี้ โครงการพัฒนาต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชน

ในด้านการเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทหลักได้แก่

๑) การเสริมสร้างอำนาจของประชาชน: การส่งเสริมให้ประชาชนหรือชุมชนมีศักยภาพในการจัดการตนเอง เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนสามารถแสดงศักยภาพและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเต็มที่

๒) การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนา: การปรับเปลี่ยนบทบาทของรัฐจากการเป็นผู้ดำเนินการหลัก เป็นการสนับสนุนให้ประชาชนเป็นผู้มีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางสู่ภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีอำนาจทางการเมือง และการบริหาร และมีอำนาจในการต่อรองเพื่อจัดการทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส ซึ่งเป็น

^{๓๐} ปรัชญา เวสารัชช์, “ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อชนบท ”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๓-๕.

การคืนอำนาจในการพัฒนาให้กับประชาชน เพื่อให้พวกเขามีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง”^{๓๑}

การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจจะตีกรอบได้แตกต่างกัน แต่เดิมนั้นรัฐมักจะมีมองในแง่การมีส่วนร่วมสมทบแรงงาน วัสดุ เงิน ร่วมคิด ร่วมวางแผนและร่วมบำรุงรักษามากกว่าร่วมสมทบด้านวัตถุและเงินแม้ว่าจะยังจำเป็นอย่างยิ่งก็ตาม โดยภาพรวมก็ยังเน้นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นจะต้องเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

๑. ร่วมศึกษา ปัญหา สาเหตุของปัญหาและความต้องการของชุมชน
๒. ร่วมคิดสร้างรูปแบบการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาเพื่อสนองความต้องการของชุมชน
๓. ร่วมกำหนดทิศทาง แผนงานโครงการหรือกิจกรรม
๔. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
๕. ร่วมบริหารงานพัฒนาทั้งสติปัญญา แรงงานและทุนตามขีดความสามารถ”^{๓๒}

การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ความร่วมมือด้วยความตั้งใจและสมัครใจโดยไม่ถูกบีบบังคับขู่เข็ญ ซึ่งกระบวนการความร่วมมือนั้นต้องประกอบด้วย

๑. การเข้าร่วมในการตัดสินใจและตกลงใจ
๒. การเข้าร่วมในการดำเนินงานของแผนและโครงการ
๓. การเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ
๔. การเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม”^{๓๓}

แนวคิดเรื่อง "การมีส่วนร่วม" สะท้อนถึงสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อการผลิต ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและการเข้าถึงสิ่งจำเป็นต่างๆ รวมถึงการพัฒนาที่มุ่งเน้นการให้ประโยชน์แก่ผู้ยากไร้ในด้านการผลิต บริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ

การมีส่วนร่วมยังหมายถึงการที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจในระดับต่างๆ ของการจัดการบริการสาธารณะ เพื่อกำหนดความต้องการของชุมชนตนเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงออกถึงความต้องการ จัดลำดับความสำคัญ มีส่วนร่วมในการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดยเน้นการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ประชาชนในระดับรากหญ้า และเป็นกระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงด้วยความสมัครใจ เพื่อประโยชน์ของตนเอง โดยไม่ถูกกำหนดกรอบความคิดจากภายนอก

^{๓๑} ปาริชาติ วลัยเสถียร, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๓๘ - ๑๓๙.

^{๓๒} ไพรัตน์ เดชะรินทร์, **ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ดี แอนด์ เอส, ๒๕๓๒), หน้า ๑๕.

^{๓๓} ขาญชัย ศิลปะอวยชัยและคณะ, “ความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในท้องถิ่นของสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดแพร่”, **รายงานการวิจัย**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะสมาชิกของสังคม ไม่ว่าจะในบริบทของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง หรือวัฒนธรรม จึงเป็นการแสดงออกถึงพัฒนาการทางความคิดและความเข้าใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นอิสระ ในการจัดการ ควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรี”^{๓๔}

ความหมายของการมีส่วนร่วมที่เน้นในรูปกลุ่ม/องค์กร หรือชุมชนไว้ว่า หมายถึง “การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือชุมชน มีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่มีผลกระทบใดๆ ต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง แล้วมีการแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตน จนมาสู่การตัดสินใจกระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ มีความร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ มีกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนรองรับ ประชาชนที่เข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญา และการรับรู้สามารถคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตของตนเองได้ ประชาชนหรือชุมชนได้พัฒนาขีดความสามารถของตน ในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม”^{๓๕}

ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถแสดงออกได้หลากหลายรูปแบบ ได้แก่

๑. การเข้าร่วมการประชุม การเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีการประชุมหารือ
๒. การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การนำเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์
๓. การร่วมกันวิเคราะห์และทำความเข้าใจปัญหา การมีส่วนร่วมในการทำความเข้าใจประเด็นต่างๆ อย่างถ่องแท้
๔. การแสดงออกทางการสนับสนุนหรือคัดค้าน การแสดงจุดยืนต่อประเด็นต่างๆ ผ่านการออกเสียง
๕. การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
๖. การบริจาคทรัพย์สิน การมีส่วนร่วมในการบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ
๗. การบริจาคสิ่งของ: การบริจาคสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นหรือสนับสนุนโครงการ
๘. การให้ความช่วยเหลือด้านแรงงาน: การสละแรงกายในการทำงานเพื่อส่วนรวม

^{๓๔} ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗), หน้า ๒.

^{๓๕} ทศพล กฤตยพิสิฐ, “การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีโครงการ / กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง บวร และบรม เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘).

๙. การใช้ประโยชน์จากโครงการอย่างเหมาะสม: การใช้โครงการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างถูกวิธีและเกิดประสิทธิภาพ

๑๐. การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาโครงการ: การให้ความร่วมมือในการดูแลรักษาโครงการต่างๆ ให้อยู่ในสภาพดี

๑๑. การทำงานและเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง: การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่วนรวม^{๓๖}

การพิจารณารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสามารถแบ่งออกเป็นสองมิติหลักๆ

๑. ลักษณะของการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น

๑) การมีส่วนร่วมจากแรงกดดันภายนอก: การเข้าร่วมกิจกรรมอาจเกิดจากความรู้สึกเกรงใจบุคคลอื่น หรืออาจถูกกำหนดให้เข้าร่วมด้วยเหตุผลบางประการ รวมถึงการได้รับสิ่งตอบแทนในระยะสั้น เช่น การได้รับสิ่งของตอบแทนจากการเข้าร่วมแรงงานในโครงการต่างๆ

๒) การมีส่วนร่วมด้วยความเข้าใจและเจตจำนง: การเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเข้าใจในวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการนั้นๆ และมีความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วม เนื่องจากเล็งเห็นถึงประโยชน์ในระยะยาวที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและชุมชน

๒. ช่วงเวลาของการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาต่างๆ ที่ดำเนินการโดยภาครัฐ เช่น โครงการสร้างงานในชนบทที่เคยมีประสบการณ์ร่วมกัน สามารถเกิดขึ้นได้ในหลายช่วงเวลาของโครงการ ดังนี้:

๑) การมีส่วนร่วมในการระบุและทำความเข้าใจปัญหา: การร่วมกันสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงการค้นหาสาเหตุของปัญหาเหล่านั้น

๒) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดแนวทางแก้ไข: การร่วมกันพิจารณาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม

๓) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน: การร่วมมือกันปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาที่ได้กำหนดไว้

๔) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล: การร่วมกันติดตามความคืบหน้าและประเมินผลการดำเนินงานของโครงการต่างๆ

๕) การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์และการดูแลรักษา: การร่วมกันใช้ประโยชน์จากโครงการต่างๆ ที่ได้ดำเนินการทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนอย่างยั่งยืน และร่วมกันดูแลรักษาโครงการให้อยู่ในสภาพที่ดีเพื่อประโยชน์ในระยะยาว^{๓๗}

กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสามารถวัดเชิงคุณภาพได้ใน ๕ ขั้นตอนหลัก ดังนี้

^{๓๖} อารณพันธ์ จันทรสว่าง, การพัฒนาบุคคล กลุ่มและชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔), หน้า ๔๖.

^{๓๗} อุดิน รพีพัฒน์, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์นโยบายสาธารณะสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๓), หน้า ๑๐๑.

ขั้นตอนที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการเริ่มต้นโครงการ: ประชาชนมีบทบาทสำคัญในการระบุปัญหาและความต้องการของชุมชน รวมถึงการร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของประเด็นต่างๆ ที่ต้องการแก้ไข

ขั้นตอนที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ: ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงการพิจารณาทรัพยากรและแหล่งที่มาของทรัพยากรที่จะนำมาใช้

ขั้นตอนที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ: ประชาชนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติโครงการจริง โดยอาจให้การสนับสนุนด้านทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน หรือเข้าร่วมในการบริหารจัดการ ประสานงาน และขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก

ขั้นตอนที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์: ประชาชนมีสิทธิในการได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา ทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรม หรือยอมรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา

ขั้นตอนที่ ๕ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล: ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลสำเร็จของโครงการว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ซึ่งอาจมีการประเมินเป็นระยะๆ หรือประเมินผลสรุปรวมเมื่อโครงการสิ้นสุด

หัวใจสำคัญของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกขั้นตอนของการพัฒนา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนและองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถกำหนดความต้องการที่แท้จริงในการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างตรงจุด อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ ประชาชนอาจไม่ได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากมีข้อจำกัดต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น^{๓๘}

การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถจำแนกออกได้เป็นหลายรูปแบบ เพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะและขอบเขตของการมีส่วนร่วมในบริบทต่างๆ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

๑.๑ การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ เป็นการมีส่วนร่วมที่ดำเนินการภายใต้กรอบโครงสร้างและระเบียบขององค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ โดยเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ และมีผลต่อการตัดสินใจตามขอบเขตอำนาจที่ได้รับมอบหมาย

๑.๒ การมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากระบบระเบียบอย่างเป็นทางการ มักเกิดขึ้นจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกในกลุ่ม หรือระหว่างเพื่อนร่วมงานในบรรยากาศที่เป็นกันเองและเป็นส่วนตัวมากกว่าการดำเนินงานตามรูปแบบที่เป็นทางการ

^{๓๘} เนตินา โพธิ์ประสระ, "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมและความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน : ศึกษาเฉพาะกรณี บริษัท สิทธิผล ๑๙๑๙", วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑).

๒. การมีส่วนร่วมทางตรงและทางอ้อม

๒.๑ การมีส่วนร่วมทางตรง เป็นการที่สมาชิกหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ โดยตรงและทันทีทันใด แต่ละคนมีสิทธิและโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

๒.๒ การมีส่วนร่วมทางอ้อม: เป็นการที่สมาชิกมีส่วนร่วมผ่านตัวแทนที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่แทนในการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจในนามของกลุ่ม

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในรูปแบบของกลุ่มหรือองค์กรชุมชนนั้น ควรเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

๒.๕ บริบทพื้นที่พิพธิภณท์ท้องถิ่นที่ทำการศึกษา

๒.๕.๑ วัดปงสนุกเหนือ

เป็นวัดโบราณวัดหนึ่งในลำปาง สันนิษฐานว่าสร้างร่วมสมัย พระเจ้าอนันตยศเสด็จมาทรงสร้างเมืองเขลางค์นคร เมื่อ พ.ศ. ๑๒๒๓ วัดปงสนุก เดิมมีชื่อเรียกอยู่หลายชื่อ ตามหลักฐานในจารึกที่พบในที่ต่าง ๆ มีอยู่ ๔ ชื่อ คือ วัดศรีจอมไคล วัดศรีเชียงภูมิ วัดดอนแก้ว วัดพะยาว (พะเยา) ชุมชนเดิมบริเวณวัดปงสนุกเป็นผู้คนที่อพยพมาจาก ๒ ที่ด้วยกัน คือจากการกวาดต้อนครั้งที่ลำปางไปรบกับเมืองเชียงแสนราว พ.ศ. ๒๓๖๔ และจากเมืองพะเยาเมื่อชาวเมืองคราวหนีศึกพม่า ด้วยเหตุนี้ชาวเมืองเชียงแสนและเมืองพะเยา แม้เมื่อมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ใหม่ ก็ยังรำลึกถึงบ้านเกิดเมืองนอนเดิม จึงได้อาณาชื่อวัดและชื่อบ้านมาเรียก โดยชาวพะเยาก็เรียกวัดพะยาว (พะเยา) ชาวเชียงแสนก็เรียกวัดปงสนุก ซึ่งเป็นชื่อบ้านเดิมของตนในเชียงแสน ซึ่งปัจจุบันวัดปงสนุก ใน อ.เชียงแสน ก็ยังมีอยู่

ปัจจุบันวัดปงสนุก แยกเป็น ๒ วัด ทั้งที่อาณาเขตก็ไม่กว้างขวางเท่าใด คือ วัดปงสนุกเหนือ และวัดปงสนุกใต้ สาเหตุที่แยกเนื่องมาจากพระสงฆ์ สามเณร ในอดีต มีจำนวนมาก จึงแบ่งกันช่วยดูแลรักษาวัด แต่ถึงอย่างไรทั้งสองวัดก็นับถือกันว่าเป็นวัดที่วัดนี้้องอาศัยช่วยเหลือกันมาโดยตลอด วัดปงสนุกในอดีตถือว่าเป็นวัดที่สำคัญและมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเมืองลำปาง อาทิ เป็นสถานที่ดำน้ำชิงเมืองบริเวณหน้าวัดระหว่าง เจ้าฟ้าชายแก้ว และ เจ้าลิ้นกาน ราวปี พ.ศ. ๒๓๐๒ และยังเป็นสถานที่ฝังเสาอินทขิลหรือเสาหลักเมืองหลักแรก เมื่อพ.ศ. ๒๔๐๐ สมัยเจ้าหลวงเจ้าวรญาณรังษีราชธรรม เสาหลักเมืองดังกล่าว ถูกย้ายไปฝังไว้ที่ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองในปัจจุบัน

สิ่งที่แปลกแตกต่างไปจากวัดทั่วไป ของวัดปงสนุก คือ ม่อนดอย เนินเขาพระสุเมรุจำลอง อันเป็นที่ตั้งของวิหารพระเจ้าพันองค์ สร้างด้วยไม้ในลักษณะมณฑปหลังคาซ้อนสามชั้นบนสันหลังคาเหนือมุขทั้งสี่สร้างปราสาทไม้จำลองขนาดเล็กหุ้มด้วยสังกะสีฉลุลาย สื่อความหมายถึงทวีปทั้งสี่รอบเขาพระสุเมรุ ลักษณะตัวอาคารผสมผสานระหว่างศิลปกรรมล้านนา พม่าและจีนหลงเหลือเพียงอยู่แห่งเดียวในประเทศไทย หอกลางวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปสี่องค์ หันพระพักตร์ออกสี่ทิศ ประทับนั่งใต้โพธิพฤกษ์ทำด้วยตะกั่ว ด้านล่างของฐานชุกชีประดับลวดลายรูปช้างนาคร สิงห์ นกอินทรี มีความเชื่อสืบกันมาว่า วิหารหลังนี้สร้างโดยช่างเชียงแสน เลียนแบบหอคำเมือง

เชียงเกียง (เชียงเจียง) ในสิบสองปันนา ประเทศจีน ซึ่งไม่หลงเหลืออยู่แล้วในปัจจุบันด้วยความงดงามของวิหารแห่งนี้ทำให้กลายเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสถาปัตยกรรมในสมัยหลัง อาทิ หอคำ ไร่แม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย และวิหารสี่ครูบา วัดเจดีย์หลวง จังหวัดเชียงใหม่

ราวปี ๒๕๔๘ ที่ผ่านมา ทางชุมชนปงสนุกร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและโบราณคดี และนักวิชาการท้องถิ่น ได้หารือและร่วมกันก่อตั้งโครงการบูรณะวิหารพระเจ้าพันองค์ขึ้น หลังจากนั้นทางวัดและชุมชนจึงตื่นตัวในการอนุรักษ์และรักษามรดกท้องถิ่นเพิ่มขึ้นเป็นลำดับห้องแสดงศิลปวัตถุวัดปงสนุก ได้รับการจัดตั้งด้านข้างวิหารพระเจ้าพันองค์ เป็นศาลาชั้นเดียวขนานไปกับกำแพงบนมอดอย จัดแสดงโบราณวัตถุดั้งเดิมของวัดราว ๔-๕ ชิ้น ได้แก่ อาสนา สัตตภัณฑ์ ชันดอก แฉงพระไม้ติดกันเป็นห้องแสดงภาพถ่ายของวัดปงสนุก ฝีมือการถ่ายภาพโดยคุณแอนเจลา ศรีสมวงศ์วัฒนา แต่ปัจจุบันนิทรรศการดังกล่าวได้ถูกเก็บออกไปแล้ว หากแต่ภาพถ่ายดังกล่าวได้นำมาจัดพิมพ์เป็นชุดโปสการ์ด ออกขายเมื่อหารายได้เข้ามาบูรณะวิหารของวัด

การเกิดขึ้นของโครงการบูรณะวิหารพระเจ้าพันองค์ ทำให้ชาวบ้านเริ่มเข้ามาสนใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น นำมาซึ่งโครงการและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์วัดปงสนุกเหนือและใต้ โครงการค้นคว้าศึกษาคัมภีร์ใบลาน และล่าสุดเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๙ คือ นิทรรศการภาพพระบฏ ตุงคาว จาวเขลางค์ ที่จัดแสดงตุงคาวอายุราว ๑๐๐ ปี ที่ถูกค้นพบโดยบังเอิญในหอไตรของวัดระหว่างการทำงานบูรณะวิหาร เป็นตุงที่ทำด้วยผ้าเนื้อละเอียดและบางส่วนเป็นตุงกระดาศสา จำนวนหลายสิบชิ้น แต่ละชิ้นเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับพระเวสสันดรชาดกด้วยลวดลายวิจิตรสวยงาม ในอดีตใช้ประกอบพิธีเทศน์มหาชาติของวัด^{๓๙}

“วัดปงสนุก” แห่งเขลางค์นคร ธรรมสถานหนึ่งเดียวของไทย ที่เพิ่งได้รับรางวัล “Award of Merit” จาก UNESCO ในปี ๒๐๐๘ เผยเส้นทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่เหลืออยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศจากชุมชน-รัฐ วัดปงสนุก หรือวัดปงสนุกเหนือ ตั้งอยู่ในเขต ต.เวียงเหนือ อ.เมือง จ.ลำปาง เป็นวัดสำคัญคู่กับจังหวัดลำปางมาช้านาน สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยที่เจ้านันทยศ ราชบุตรของพระนางจามเทวีแห่งหริภุญไชย (ลำพูน) เสด็จมาสร้างเขลางค์นคร (ลำปาง) เมื่อ พ.ศ.๑๒๒๓ หรือ ๑,๓๒๘ ปีก่อน ซึ่งเมื่อวันที่ ๑๖ พ.ย.ที่ผ่านมา พระครูโสภิตขันตยาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดปงสนุกด้านเหนือ อ.เมือง จ.ลำปาง เพิ่งรับมอบรางวัลดี (Award of Merit) ด้านการอนุรักษ์มรดกทางด้านวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ตามโครงการ ๒๐๐๘ Asia-Pacific Heritage Award for Cultural Heritage Conservation จากองค์การ UNESCO โดยมีดร.ริชาร์ด อิงเกิลฮาร์ท^{๔๐} ที่ปรึกษาอาวุโสในผู้ช่วยผู้อำนวยการใหญ่ด้านวัฒนธรรมประจำองค์การยูเนสโก เป็นผู้ถวายรางวัลหออารักษ์

^{๓๙} พิพิธภัณฑสถานในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, “ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑสถานทั่วประเทศและนำเสนอข้อมูลพิพิธภัณฑสถานทั่วประเทศ” [ออนไลน์] แหล่งที่มา : www.sac.or.th/museumdatabase/detail_museum [๒๐ มีนาคม ๒๕๖๓].

๒.๕.๒ วัดบ้านหลุก

สร้างในปี พ.ศ. ๒๓๒๕ เป็นวัดหลักประจำหมู่บ้านที่มีเสนาสนะสมบูรณ์ทั้งพระวิหาร และ หอพระไตรปิฎกหรือหอธรรม ที่มีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือสร้างด้วยไม้ลักษณะเป็นอาคาร ๒ ชั้น มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีใต้ถุนสูงเชื่อมต่อกันด้วยกุฏิที่เป็นเรือนไม้ การเข้าไปยังห้องเก็บพระไตรปิฎกจะต้องไต่บันไดขึ้นลาดชัน จึงไม่ปรากฏว่ามีการสร้างบันไดภายนอกอาคารประดับประติมากรรมแกะสลักไม้เป็นรูปท้าวจตุโลกบาลอยู่ทั้ง ๔ มุมอาคาร ซึ่งเป็นคติความเชื่อและแนวคิดของการสร้างหอธรรม หลังคามุงกระเบื้องที่เชิงชายประดับแป้นน้ำย้อย ที่สันหลังคาประดับนกหัสติลิงค์และไม้ประดับกระจกจีน หน้าบันแกะสลักไม้และประดับกระจกจีน เช่นกัน ป้านลม ช่อฟ้าทำจากไม้บุด้วยทองเหลืองซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่พบในศิลปะแถบลุ่มน้ำปิง (เชียงใหม่-ลำพูน) หน้าต่างใช้การเขียนลายบนชาด เป็นลายเทวดาเดินประทักษิณ ภายในหอธรรมชั้นบนมีหีบธรรมบรรจุพระไตรปิฎกแบบใบลานซึ่งเป็นหีบธรรมโบราณที่เหลืออยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ที่สุดนอกจากนี้ ยังมีพระอุโบสถแยกออกจากเขตพื้นที่ของวัดไปตั้งทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ราว ๒๐๐ เมตร ก่ออิฐถือปูน หน้าบันเป็นไม้แกะสลักวิจิตรบรรจง สภาพค่อนข้างชำรุดทรุดโทรมมากเนื่องจากปูนที่ใช้ในการก่อสร้างเป็นปูนขาวแบบโบราณ

ผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักบ้านหลุก บ้านหลุกเป็น หมู่บ้านที่ชื่อเสียงด้านแกะสลักของจังหวัดลำปาง แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เท่ากับบ้านปัจจุบันเป็นหมู่บ้านแกะสลักที่มีชื่อเสียงทางด้านงานแกะสลักและ ผลิตภัณฑ์จากไม้และเถาวัลย์ของอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ในปี ๒๕๓๕ ได้มีการรวมกลุ่มแกะสลักขึ้นจำนวน ๔๐ กลุ่ม โดยมีสมาชิกรวมทั้งสิ้น ๕๑๘ คน จากหมู่บ้าน ๓ หมู่บ้านได้แก่ บ้านหลุก หมู่ที่ ๖ บ้านหลุกแพะ หมู่ที่ ๑๑ และบ้านหลุกใต้ หมู่ที่ ๑๒ ส่วนไม้ที่นำมาใช้แกะสลักนั้น ได้แก่ ไม้ฉำฉา (จามจุรี) เถาวัลย์ และไม้เนื้ออ่อน ซึ่งจะแกะสลักด้วยความประณีตจนออกมาเป็นชิ้นงานที่สวยงามและคงทนมีทั้งเป็นของใช้เช่น ตู้ เก้าอี้ โต๊ะ หรือจะเป็นของตกแต่งบ้าน เช่น ตุ๊กตาไม้รูปสัตว์ ไม้แกะสลักเป็นลวดลายต่าง ๆ ตัดผนัง และลวดลายต่าง ๆ อีกมากมาย

โดยทางกลุ่มอาชีพแกะสลักบ้านหลุกจะมีหัวหน้ากลุ่มแต่ละกลุ่มคอยรับออเดอร์ สินค้าจากลูกค้า และมาแจกจ่ายให้แก่สมาชิก และควบคุมคุณภาพการผลิต ซึ่งสินค้าส่วนหนึ่งจะมีพ่อค้ามารับไปจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ หมู่บ้านแกะสลัก (บ้านหลุก) มีการแกะสลักไม้เป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีมานานและสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน เป็นการ สืบสานวิถี แกะ การใช้มีดและสิ่ว รวมถึงความเชื่อ ความคิด ที่ถ่ายทอดเป็นลวดลายต่างๆ ลงบนผืนไม้ เช่น เครื่องใช้ รูปสัตว์ต่าง ๆ ด้วยฝีมืออันประณีตงดงามและรูปแบบที่ทันสมัย แต่ก่อนเป็นการทำโดยใช้เวลาวางจากการทำนา ปัจจุบันการแกะสลักไม้เป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ นี้ ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวและได้รับสั่งจองทำออกจำหน่ายเป็นอุตสาหกรรมภายใน หมู่บ้าน ซึ่งทำกันมากที่บ้านหลุก ตำบลนาคร้ว อำเภอแม่ทะ ห่างจากตัวเมืองลำปางประมาณ ๓๐ กิโลเมตร^{๔๐}

^{๔๐} พิพิธภัณฑสถานในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, “ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑสถานทั่วประเทศและนำเสนอข้อมูลพิพิธภัณฑสถานทั่วประเทศ, [ออนไลน์] แหล่งที่มา : www.sac.or.th/museumdatabase/detail_museum [๒๐ มีนาคม ๒๕๖๓].

๒.๕.๓ วัดไหล่หินหลวง หรือ วัดเสลารัตนปัพพะตาราม

(วัดไหล่หินหลวงแก้วช้างยืน) เป็นวัดสำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดลำปาง วัดแห่งนี้นอกจากจะมีวิหารโบราณฝีมือช่างเมืองเชียงตุง และซุ้มโขงแบบล้านนาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแล้ว ภายในบริเวณวัดยังเป็นที่ตั้งของ "หอพิพิธภัณฑสถานโบราณล้านนา สุวรรณภิกษุศาสตร์ทาสามัคคี" ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑสถานที่ชาวบ้านไหล่หินร่วมกันสร้างขึ้น และได้บริจาควัตถุโบราณต่าง ๆ ไว้เป็นสมบัติของวัดเพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าปัจจุบันจัดแสดงโบราณวัตถุ ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในพิธีกรรม เครื่องใช้ของชาวบ้าน เครื่องรางของขลัง คัมภีร์โบราณ เครื่องดนตรี และชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ฯลฯ โบราณวัตถุเหล่านี้นอกจากเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นกิจกรรมของชุมชนแห่งนี้ในอดีตแล้ว ยังสะท้อนถึงความเชื่อ ความศรัทธา ที่มีต่อพุทธศาสนารวมถึงความสามารถในเชิงช่างที่สร้างสรรค์ความงามในรูปแบบของสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับการใช้สอย

พิพิธภัณฑสถานวัดไหล่หินเป็นอาคารชั้นเดียว ภายในจัดแสดงศิลปวัตถุและโบราณวัตถุต่าง ๆ มากมายของที่เด่นและสำคัญของพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้คือ คัมภีร์ใบลานที่จารเป็นอักษรล้านนาที่มีอายุมากกว่า ๕๐๐ ปี เครื่องใช้ในพิธีกรรม หรือเครื่องสักการะที่เกี่ยวข้องในพุทธศาสนา สิ่งของเหล่านี้ นอกจากจะเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานแล้ว บางส่วนเก็บรักษาไว้ในโรงธรรม ศาลาการเปรียญ และวิหาร อาทิ จองคำ ค้างเทียน วิหารน้อย ฉางข้าวน้อย เสลียงกง (คานหามที่มีพนักโค้งเหมือนงวงเรือ) เครื่องไม้จำหลัก อาสนะที่ใช้วางเครื่องอัฐบริขาร พระพุทธรูปโบราณ พระพิมพ์ดินเผา วิหารไม้ พระอุโบสถ มณฑปพระเจ้าแก้ว หีบพระธรรม

ส่วนสิ่งของอื่น ๆ ที่จัดแสดง อาทิ เครื่องใช้ในครัวเรือน สิ่งของที่ชาวบ้านในอดีตใช้ในชีวิตประจำวัน อาทิ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องเงิน เครื่องประดับ เครื่องจักสาน เครื่องดนตรี มีทั้งประเภท ฆ้อง ฉาบ และกลอง ที่ชาวบ้านเรียกว่า กลองแหว่ กลองอู๊ย กลองตะหลดปิด เครื่องรางของขลัง ได้แก่ ผ้ายันต์ที่ใช้พันศีรษะ เสื้อผ้าคาดเอว ลงอักขระเลขยันต์เพื่อให้อยู่ยงคงกระพันคุ้มครองผู้สวมใส่ให้พ้นภัยต่าง ๆ มีตะกรุด ลูกประคำ พระเครื่อง นอกจากนี้ยังมีชิ้นส่วนสถาปัตยกรรม เป็นชิ้นส่วนอาคารสิ่งก่อสร้างที่วัดเคยมีการรื้อถอนหรือซ่อมแซม บางชิ้นมีลวดลายแกะสลักที่สวยงามเอกลักษณ์หนึ่งของพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้คือ ตู้ไม้ที่ใช้จัดแสดงสิ่งของนั้น เคยเป็นที่เก็บหีบศพของชาวบ้านมาก่อน โดยชาวบ้านมีความคิดว่า ถ้าทำที่เก็บหีบศพในลักษณะเป็นตู้ เมื่อประกอบพิธีทางศาสนาเรียบร้อยแล้ว ทางวัดสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป ในขณะที่ส่วนอื่น ๆ ในภาคเหนือมักนิยมทำเป็นปราสาทกัน ในปี ๒๕๔๘ พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นวัดไหล่หินหลวง และโครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ร่วมกันพัฒนาพิพิธภัณฑสถานเพื่อให้สถานที่ที่จะบอกเล่าวิถีชีวิตคนไหล่หิน แลกเปลี่ยน ถ่ายทอดความรู้ระหว่างผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ใหญ่ และเยาวชน โดยกิจกรรมต่าง ๆ ที่ร่วมกันทำ อาทิ การทัศนศึกษาดูงานพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น การทำทะเบียนวัตถุ การเก็บข้อมูลและสืบค้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติชาวของในพิพิธภัณฑสถาน นิทรรศการภาพถ่ายไหล่หินในอดีต^{๔๐}

^{๔๐} พิพิธภัณฑสถานในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, “ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑสถานที่รวบรวมและนำเสนอข้อมูลพิพิธภัณฑสถานทั่วประเทศ, [ออนไลน์] แหล่งที่มา : www.sac.or.th/museumdatabase/detail_museum [๒๐ มีนาคม ๒๕๖๓].

๒.๖ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาของ **สายันต์ ไพเราะจูจิตร** เกี่ยวกับกระบวนการโบราณคดีชุมชนในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดน่าน พบว่ามีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการและแหล่งข้อมูลทางโบราณคดี รวมถึงการพัฒนากระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ชาวบ้านและคนในชุมชนท้องถิ่นบางส่วนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ซึ่งนำไปสู่การตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของโบราณสถานและทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพื้นที่ของตนมากขึ้น เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีและทรัพยากรวัฒนธรรมเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากนี้ ชุมชนยังได้รับทักษะในการบริหารจัดการและการนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง และสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนได้ ซึ่งส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองและความเข้มแข็งในการพัฒนาทรัพยากรชุมชนในระยะยาว^{๔๒}

จากการศึกษาของ **ทรงศักดิ์ แก้วมูล** เกี่ยวกับการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดโหล่หินหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบว่า การดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้เป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างความตระหนักและส่งเสริมให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืนและมั่นคง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในชุมชน ได้แก่ ชุมชน วัด และโรงเรียน

ชุมชนวัดโหล่หินหลวงมีวัดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรม ประเพณี การเมือง การปกครอง หรือแม้กระทั่งการเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชน

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแห่งนี้ประสบความสำเร็จอย่างสูงนั้น มาจากความศรัทธาและความเคารพของคนในชุมชนที่มีต่อครูบามหาปาเจ้าเกษระปัญโญ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านในชุมชนโหล่หิน นอกจากนี้ ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและการสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนยังรวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของโบราณวัตถุ และวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลของผู้นำชุมชน^{๔๓}

จากการศึกษาของ **จุฑามาศ แก้วพิจิตร** เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้ทำการสำรวจกระบวนการเรียนรู้ของภัณฑารักษ์ในการปรับเปลี่ยนพิพิธภัณฑ์สู่รูปแบบใหม่ (Discovery Museum) ผลการศึกษพบว่า ภัณฑารักษ์มีการเรียนรู้ที่

^{๔๒} สายันต์ ไพเราะจูจิตร, กระบวนการโบราณคดีชุมชน: การวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษาและภาควิชาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘).

^{๔๓} ทรงศักดิ์ แก้วมูล, “การดำเนินการศึกษารวบรวมข้อมูลและสังเคราะห์ความรู้จากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรณีศึกษา พิพิธภัณฑ์วัดโหล่หินหลวง ตำบลโหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”, รายงานการวิจัย, (สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ (สพร.), ๒๕๕๙), หน้า ๑๒๕ – ๑๓๕.

หลากหลายรูปแบบในการปรับเปลี่ยนพิพิธภัณฑ์ให้สอดคล้องกับแนวคิดพิพิธภัณฑ์แนวใหม่ การพัฒนาการเรียนรู้ดังกล่าวเกิดขึ้นทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผ่านวิธีการต่างๆ ๘ ประการ ได้แก่:

๑. การศึกษาดูงาน: การศึกษาและสังเกตการณ์ในพิพิธภัณฑ์ที่มีความพร้อมและเป็นต้นแบบ
๒. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการตั้งคำถาม: การแลกเปลี่ยนความรู้และข้อสงสัยในลักษณะของการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้
๓. การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ: การเข้าร่วมกิจกรรมเวิร์คช็อปเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ
๔. การนำเสนอแนวคิด: การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่ (Discovery Museum)
๕. การเรียนรู้จากโมเดลพิพิธภัณฑ์ต้นแบบ: การศึกษาและทำความเข้าใจโมเดลความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ต้นแบบและการสร้างเครือข่าย
๖. การให้คำปรึกษาและแนะนำ (Coaching): การได้รับคำแนะนำและคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ
๗. การรับชมวีดิทัศน์: การศึกษาจากวีดิทัศน์เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ต้นแบบในต่างประเทศ
๘. การเรียนรู้เทคโนโลยี: การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ QR Code และเทคโนโลยีอื่นๆ เพื่อพัฒนาทักษะ

จากการเรียนรู้ทั้งในรูปแบบทางการ ไม่เป็นทางการ และกึ่งทางการเหล่านี้ ภัณฑารักษ์สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ภายใต้การดูแลของตนเอง เพื่อให้เป็นพิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่ (Discovery Museum) ที่สามารถกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น และการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการของผู้เข้าชมในชุมชนได้ โดยมีการนำเครื่องมือต่างๆ มาประยุกต์ใช้ เช่น การจัดทำแผนที่การเรียนรู้สำหรับผู้เข้าชม การปรับปรุงรูปแบบการจัดแสดงให้มีความน่าสนใจ การนำเทคโนโลยี QR code มาใช้ในการนำเสนอข้อมูล และการจัดทำคู่มือการนำชมและสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ต่างๆ^{๔๔}

จากการศึกษาของ **อลงกรณ์ จุฑาเกต** เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมดังกล่าว

ผลการศึกษาพบว่า มีปัจจัยสำคัญ ๑๐ ประการที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง, การบริหารจัดการ, ลักษณะของชุมชนโดยรอบ, ที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์, อาคารและสิ่งอำนวยความสะดวก, การจัดแสดงนิทรรศการ, กิจกรรมการเรียนรู้, บุคลากรและเจ้าหน้าที่, การประชาสัมพันธ์ และการนำไปใช้ประโยชน์รวมถึงการได้รับประโยชน์จากพิพิธภัณฑ์ อย่างไรก็ตาม

^{๔๔} จุฑามาศ แก้วพิจิตร, “การศึกษากระบวนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต”, วารสารการพัฒนาศาสตร์มนุษยและองค์กร, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๙): ๓๒-๕๙.

ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโดยรวมยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำในทุกมิติ

แม้ว่าพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่จะเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม แต่พบว่าคนในท้องถิ่นจำนวนมากยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น เนื่องจากขาดปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้ชุมชนยังไม่เข้าใจและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ขาดกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน และยังไม่มีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง ส่งผลให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นยังไม่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างเต็มศักยภาพ

เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จึงมีแนวทางสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ การเสริมสร้างปัจจัยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วม, การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม, การพัฒนากระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการมีส่วนร่วมของชุมชน^{๔๕}

จากการศึกษาของ **ปราโมทย์ เหลาะลาก และกาญจนา เสี่ยงผล** เกี่ยวกับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม เพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาและพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ภายในพิพิธภัณฑ์

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมโดยใช้ SWOT พบว่า พิพิธภัณฑ์มี จุดแข็ง ได้แก่ การได้รับงบประมาณสนับสนุนและมีโบราณวัตถุที่หลากหลาย ในขณะที่เดียวกันก็มี จุดอ่อน คือ บุคลากรของพิพิธภัณฑ์ยังขาดความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โอกาส ที่สำคัญคือ นโยบายของภาครัฐที่ส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑ์ยังเผชิญกับอุปสรรค ในเรื่องของการเป็นที่รู้จักในวงกว้าง

ผลจากการดำเนินกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์พบว่า ใน ด้านกระบวนการ กิจกรรมเหล่านี้สามารถส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ความสนุกสนานในการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน และความมีน้ำใจ ใน ด้านผลผลิต ผลงานของนักเรียนแสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้น และใน ด้านผลกระทบและความยั่งยืน นักเรียนเกิดความตระหนักในคุณค่าของพิพิธภัณฑ์ และครูผู้สอนสามารถนำกิจกรรมเหล่านี้ไปพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนรู้หรือใช้เป็นสื่อการสอนได้

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับสูงสุด ในขณะที่นักศึกษาแสดงความพึงพอใจในระดับมากต่อกิจกรรมที่จัดขึ้น^{๔๖}

จากการศึกษาของ **ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์** เกี่ยวกับการพัฒนาผลงานทัศนศิลป์ร่วมสมัยสู่ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมวัฒนธรรม โดยมีกรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมและยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ รวมถึงการเพิ่มมูลค่าให้กับผลงาน

^{๔๕} อลงกรณ์ จุฑาเกต, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร”, วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๗): ๑,๑๑๓-๑,๑๒๔.

^{๔๖} ปราโมทย์ เหลาะลาก และกาญจนา เสี่ยงผล, “การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์: พิพิธภัณฑ์วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม”, วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๕): ๓๖-๔๙.

ทัศนศิลป์ร่วมสมัยผ่านการนำไปสู่ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมวัฒนธรรม ผลการวิจัยสามารถสรุปได้เป็น ๓ ประเด็นหลักดังนี้:

๑. การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการแข่งขันผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์ในประเทศไทย: พบว่าผลิตภัณฑ์ของไทยมีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว อย่างไรก็ตาม การพัฒนาผลิตภัณฑ์เหล่านี้จำเป็นต้องผสมผสานกระบวนการผลิตเข้ากับความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ ประเทศไทยมีความได้เปรียบในเรื่องของต้นทุนแรงงานที่มีทักษะ ความชำนาญ และความประณีตในการผลิต รูปแบบผลิตภัณฑ์เน้นความทันสมัยควบคู่ไปกับความสวยงามและสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

๒. การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลงานทัศนศิลป์ร่วมสมัยสู่ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมวัฒนธรรม: แม้ว่าการนำผลงานศิลปะร่วมสมัยมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมวัฒนธรรมอาจเป็นแนวทางใหม่ในวงการศิลปะ แต่การสร้างมูลค่าเพิ่มในเชิงพาณิชย์พบว่า ช่องทางการจำหน่ายส่วนใหญ่มักผ่านร้านขายของที่ระลึก ร้านค้าทั่วไปที่เป็นที่นิยม และร้านค้าในแหล่งท่องเที่ยว สินค้าที่ผลิตและจำหน่ายมากที่สุดมักเป็นสินค้าที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลต่างๆ เช่น ของใช้ในชีวิตประจำวันและของตกแต่งบ้าน สินค้าที่ได้รับการออกแบบมักมีความแตกต่างหลากหลายตามความต้องการของลูกค้าแต่ละราย ดังนั้นผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการสร้างแนวคิดและรูปแบบตราสินค้าที่มีความโดดเด่นและแตกต่าง รวมถึงการสร้างสรรค์สื่อประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ

๓. รูปแบบเส้นทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านการตลาดในอุตสาหกรรมไลฟ์สไตล์: ได้มีการกำหนดแนวทางเป็น ๗ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การพิจารณาความสามารถในการผลิต ๒) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ๓) การออกแบบสินค้าและบริการสื่อ ๔) การพัฒนาทรัพยากรบุคคล ๕) การสร้างช่องทางการขาย ๖) การสร้างตราสินค้าและการสื่อสารภาพลักษณ์ และ ๗) การสร้างร้านค้าในต่างประเทศ^{๔๗}

จากการศึกษาของ **บุรินทร์ เปล่งดีสกุล และภาคินี เปล่งดีสกุล** เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปปลาน้ำจืด แม่สมศรี ตำบลทุ่งลุยลาย อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาบริบทของพื้นที่ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชน รวมถึงการออกแบบ พัฒนาผลิตภัณฑ์ ตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจฯ

ผลการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ในพื้นที่รอบเขื่อนจุฬาภรณ์ผลิตโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยใช้วัตถุดิบและแรงงานในท้องถิ่นเป็นหลัก และมีตลาดหลักอยู่ในอำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ปัญหาสำคัญที่พบคือ ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ยังไม่มีแบรนด์หรือตราสินค้าที่ชัดเจน ทำให้ลูกค้าจดจำได้ยาก และการประชาสัมพันธ์ยังไม่ตรงกลุ่มเป้าหมาย

ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับชุมชนรอบเขื่อนจุฬาภรณ์จึงมุ่งเน้นการออกแบบเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ่านตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์บนผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของกลุ่ม รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและขยายตลาด โดยนำภูมิ

^{๔๗} ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์, “การพัฒนางานทัศนศิลป์ร่วมสมัยสู่ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมวัฒนธรรม: กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์”, วารสารนิเทศศาสตร์, ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๙): ๖๑-๗๔.

ปัญหาในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมาสร้างความหมายและเชื่อมโยงกับเอกลักษณ์เฉพาะของผลิตภัณฑ์แต่ละกลุ่ม เพื่อสร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน^{๔๘}

จากการศึกษาของ สมเกียรติ สุทธิธรรมากร และคณะ เกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนสามารถสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้ในระดับสูง นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนานวัตกรรมในการบริหารจัดการในระดับที่โดดเด่นใน ๕ ด้านย่อย ได้แก่ นวัตกรรมองค์กร, นวัตกรรมกระบวนการ, นวัตกรรมการตลาด, การจัดการความรู้เชิงนวัตกรรม และสมรรถนะของบุคลากร

อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในการสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ในด้านการนำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมาผสมผสานลงในตัวสินค้าอย่างเป็นรูปธรรม ความรู้ส่วนใหญ่ยังมักอยู่กับบุคคลภายในกลุ่ม ซึ่งสามารถถ่ายทอดได้ในระหว่างการจำหน่ายสินค้าตามเทศกาลต่างๆ

จุดเด่นสำคัญของผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนคือความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จคือ คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ และประสบการณ์ด้านการตลาดของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน^{๔๙}

จากการศึกษาของปนัดดา มนุรัชฎา และคณะ เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อจำหน่ายในร้านค้าพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ (มิวเซียมสยาม) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเรียนรู้ของผู้บริโภค จำลองความต้องการ และออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เหมาะสม รวมถึงประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภค

ผลการวิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุดจากกลุ่มเป้าหมายมี ๒ ประเภท โดยได้รับคะแนนความพึงพอใจเท่ากันที่ร้อยละ ๖๔.๗ ได้แก่

๑. ชิ้นงาน "เกาะรัตนโกสินทร์" เป็นนาฬิกาแขวนผนังที่จำลองสถานที่สำคัญในเขตเกาะรัตนโกสินทร์ เช่น พระบรมมหาราชวัง เสาชิงช้า และอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ผลิตจากพลาสติกอะคริลิกด้วยเทคโนโลยีการตัดเลเซอร์ พร้อมกลไกนาฬิกาและตัวแขวนด้านหลัง

๒. ชิ้นงาน "สยามไอคอน" เป็นชุดแม่เหล็กสำหรับตั้งรูปหรือติดตู้เย็น ผลิตจากพลาสติกอะคริลิกด้วยเทคโนโลยีการตัดเลเซอร์ พร้อมแม่เหล็กติดด้านหลัง โดยมีสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของกรุงเทพมหานคร เช่น เสาชิงช้า เรือสุพรรณหงส์ ยักษ์ และรถตุ๊กตุ๊ก

^{๔๘} บุรินทร์ เปล่งดีสกุล และภาคินี เปล่งดีสกุล, “การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาในการ ใช้ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนรอบเขื่อนจุฬาภรณ์ กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูป ปลาน้ำจืด แม่สมศรี ตำบลทุ่งลุยลาย อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ”, วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๑): ๒๐๖-๒๓๐.

^{๔๙} สมเกียรติ สุทธิธรรมากร และคณะ, “การสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน เพื่อศึกษาการสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน”, วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๖๒): ๒๗๐-๒๘๓๐.

ผลิตภัณฑ์ทั้งสองประเภทนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจและความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อของที่ระลึกที่สื่อถึงเอกลักษณ์และสถานที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร^{๕๐}

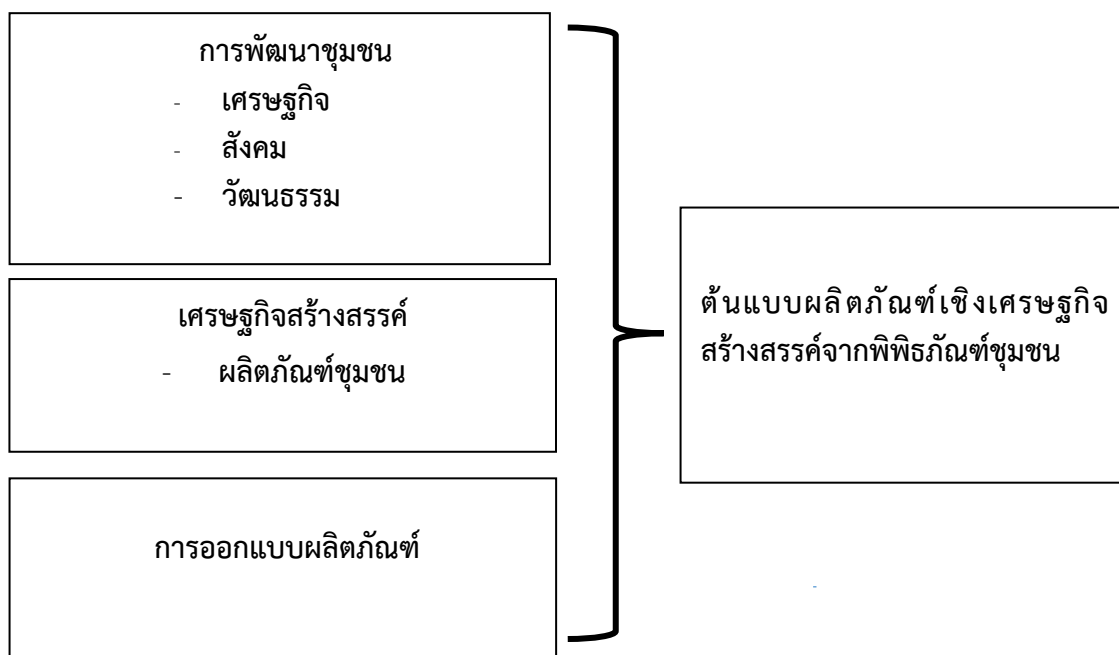
---

^{๕๐} ปณิตตา มนุรัชฎา และคณะ, “ได้ศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อจำหน่ายในร้านค้าพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ (มิวเซียมสยาม)”, วารสารวิชาการ AJNU ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (ตุลาคม ๒๕๕๕ - มีนาคม ๒๕๕๖): ๕๕-๖๘.

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังนี้

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยเรื่อง “การออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง” โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อสร้างแอปพลิเคชันพิพิธภัณฑ์ชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ๒) เพื่อพัฒนาระบบและเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ๓) เสนอต้นแบบพิพิธภัณฑ์ชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ กระบวนการดำเนินการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง” เป็นการศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) แบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) นับเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมและชุมชน และเป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนอันเป็นสิทธิของประชาชนต่อการตัดสินใจนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรร และการใช้ประโยชน์ของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ทราบถึงประเด็นของการศึกษาในรายละเอียดที่สำคัญ และมีความครอบคลุมในเนื้อหาสาระสำคัญที่ทำ การศึกษาอย่างครบถ้วน จะทำให้ได้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึก (In-Depth) ที่มีรายละเอียดชัดเจนสามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงตรรกะ (Analytic Induction)

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

- ๑) เป็นผู้ที่มีส่วนในการดูแลพิพิธภัณฑ
- ๒) เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านการพัฒนาพิพิธภัณฑวัดและชุมชน
- ๓) เป็นบุคคลที่มีส่วนในการบริหารจัดการภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

เป็นจำนวน ๒๒ รูปหรือคน โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

๑. ดร.อนุกุล ศิริพันธ์	ประธานสภาวัฒนธรรม อำเภอเมืองลำปาง
๒. รศ.ดร.สิริกร อินคำ	ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบผลิตภัณฑ์ / วิทยาการ
๓. ผศ.ธงชัย ปันสุข	ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบผลิตภัณฑ์ / วิทยาการ
๔. นายกมลฉัตร ศรีเจริญลาภ	ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบผลิตภัณฑ์ / วิทยาการ
๕. พระอธิการน้อย นรุตตโม	เจ้าอาวาสวัดปงสนุกเหนือ
๖. พระครูไพโรจน์ยติกิจ	เจ้าอาวาสวัดบ้านหลุก
๗. พระครูสุนทรเสลคุณ	เจ้าอาวาสวัดไหล่หินหลวง
๘. นายบุญสิทธิ์ หิรัญสารพงศ์	ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก
๙. นายช้อน ปุกสร้อย	ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก
๑๐. นายสมชาย สืบเครือพรม	ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก
๑๑. นายสุชาติ สุริยาดวง	ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก
๑๒. นางกัลยา ใจเปียง	ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก
๑๓. นางศิริมา วงศ์ใจแก้ว	ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก
๑๔. นางลำแพน คำมาวัง	ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก
๑๕. นายศุภสิทธิ์ อินทร์พรหม	ตัวแทนชุมชนวัดปงสนุกเหนือ
๑๖. นายฉัตรดนัย แซ่ตั้ง	ตัวแทนชุมชนวัดปงสนุกเหนือ
๑๗. นายธนวิชัย ปันหัน	ตัวแทนชุมชนวัดปงสนุกเหนือ
๑๘. นางศรีลา นางทิน	ตัวแทนชุมชนวัดไหล่หินหลวง
๑๙. นางพรรณนันท์ ก่องเกิน	ตัวแทนชุมชนวัดไหล่หินหลวง

๒๐. นายปฐมพัฒน์ แสงอรุณฉัตรียา ตัวแทนชุมชนวัดไหล่หินหลวง
 ๒๑. นายไพฑูรย์ เตวี ตัวแทนชุมชนวัดไหล่หินหลวง
 ๒๒. นางคำพลอย ต้นหน ตัวแทนชุมชนวัดไหล่หินหลวง

ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) โดยประกอบด้วยตัวแทนภาคประชาชน ภาครัฐ นักวิชาการ และผู้บริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ จำนวน ๑๘ คน โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

๑. พระอธิการน้อย นรุตตโม เจ้าอาวาสวัดปงสนุกเหนือ
๒. พระครูไพโรจน์ยติกิจ เจ้าอาวาสวัดบ้านหลุก
๓. พระครูสุนทรเสลคุณ เจ้าอาวาสวัดไหล่หินหลวง
๔. นายบุญสิทธิ์ หิรัญสารพงศ์ ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก
๕. นายซ้อน ปุกสร้อย ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก
๖. นายสมชาย สืบเครือพรม ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก
๗. นายสุชาติ สุริยาดวง ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก
๘. นางกัลยา ใจเปียง ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก
๙. นางศิริมา วงศ์ใจแก้ว ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก
๑๐. นางลำแพน คำมาวัง ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก
๑๑. นายศุภสิทธิ์ อินทร์พรหม ตัวแทนชุมชนวัดปงสนุกเหนือ
๑๒. นายฉัตรดนัย แซ่ตั้ง ตัวแทนชุมชนวัดปงสนุกเหนือ
๑๓. นายธนวิชัย ปันหัน ตัวแทนชุมชนวัดปงสนุกเหนือ
๑๔. นางศรีลา นางทิน ตัวแทนชุมชนวัดไหล่หินหลวง
๑๕. นางพรรณนันท ก่องเกิน ตัวแทนชุมชนวัดไหล่หินหลวง
๑๖. นายปฐมพัฒน์ แสงอรุณฉัตรียา ตัวแทนชุมชนวัดไหล่หินหลวง
๑๗. นายไพฑูรย์ เตวี ตัวแทนชุมชนวัดไหล่หินหลวง
๑๘. นางคำพลอย ต้นหน ตัวแทนชุมชนวัดไหล่หินหลวง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Structure In-Depth Interview) จำนวน ๑ ฉบับ โดยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

๑) ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทางการบริหารจัดการองค์กรเพื่อการสร้างต้นแบบพิพิธภัณฑสถานในระบบอิเล็กทรอนิกส์จากเอกสาร และผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย กำหนดประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย รวบรวมรายการข้อมูลที่ต้องการของแต่ละประเด็น

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากที่ปรึกษาโครงการวิจัย

๔) สร้างเครื่องมือการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง

๕) จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์และรายการข้อคำถามแต่ละประเด็น

๖) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและการใช้ภาษา จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัย

๗) จัดพิมพ์แบบแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง ฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

๘) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑) การสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-Formal Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Information Interview) ดำเนิน การ สัมภาษณ์กลุ่มคนต่าง ๆ ๒๕ ท่าน โดยคำถามที่จะใช้จะเป็นเพียงแนวทางในการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษา แนวทางการสร้างต้นแบบพิพิธภัณฑสถานชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ และให้ผู้สัมภาษณ์ตอบตามกรอบ แนวคิดการศึกษาและมีอิสระ ในการตอบโดยข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ทั้งหมดทำให้ทราบภาพสะท้อนข้อเท็จจริงตามกรอบแนวคิด

๒) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) เป็นการปฏิบัติงานในขอบเขตที่ เป็นการให้ข้อมูลมากขึ้นทั้งงานวิจัยเชิงคุณภาพและงานวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการสร้างวิธีการวางแผนการอภิปรายอย่างเฉพาะเจาะจงให้ความใส่ใจโดยออกแบบให้สามารถรับทราบถึงข้อมูลใน ประเด็นที่ ให้ความสนใจปรากฏจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่ได้รับการอนุญาตให้เก็บข้อมูล

๓) การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) โดยเริ่มตั้งแต่

๓.๑) จัดเวทีเสวนาร่วมศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพิพิธภัณฑสถานชุมชนทั้ง 3 แห่ง ซึ่งเป็นการที่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา ชุมชน วิเคราะห์ชุมชน ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในพิพิธภัณฑสถานชุมชนร่วมกัน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้เรียนรู้สภาพของ ชุมชน วิถีชีวิต สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดทำและ ประกอบการพิจารณาวางแผนงานวิจัย

๓.๒) ร่วมวางแผน โดยวางแผนการพัฒนาหลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน แล้ว พยายามค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาทรัพยากรที่มีในชุมชน องค์ ความรู้ในชุมชนที่มีลักษณะเป็นทุนทางสังคม การพิจารณาปัญหา สาเหตุของปัญหา และนำมา อภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ผลิภัณฑ์ การกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่ง ทรัพยากรที่จะใช้เพื่อการวิจัย

๓.๓) ร่วมดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือเป็นขั้นตอนปฏิบัติการตามแผนการวิจัยที่ได้วางไว้ ขั้นตอนนี้เป็น ขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยการสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุ อุปกรณ์ และแรงงาน รวมทั้งการเข้าร่วมในการบริหารงาน การประสานขอความช่วยเหลือจาก ภายนอกในกรณีที่มีความจำเป็น

๓.๔) จัดเวทีเสวนาในแต่ละพิพิธภัณฑสถานชุมชน ทั้ง 3 แห่งเพื่อวางแผนการผลิต ผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน การพิจารณาต้นทุน การหาทรัพยากรที่ชุมชนมี การวางแผน

การดำเนินการ การร่วมรับผลประโยชน์ โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดการแจกจ่ายผลประโยชน์จากกิจกรรมการวิจัยในชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย เสมอภาคกัน

๓.๕) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัย และผลของการพัฒนาจากการดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไร ด้วยแบบประเมินผลการปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป การเปิดให้ประชาชนหรือชาวบ้านที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเข้าร่วมกระบวนการวิจัย อันจะก่อให้เกิดรากฐานแห่งความยั่งยืนของการพัฒนา

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

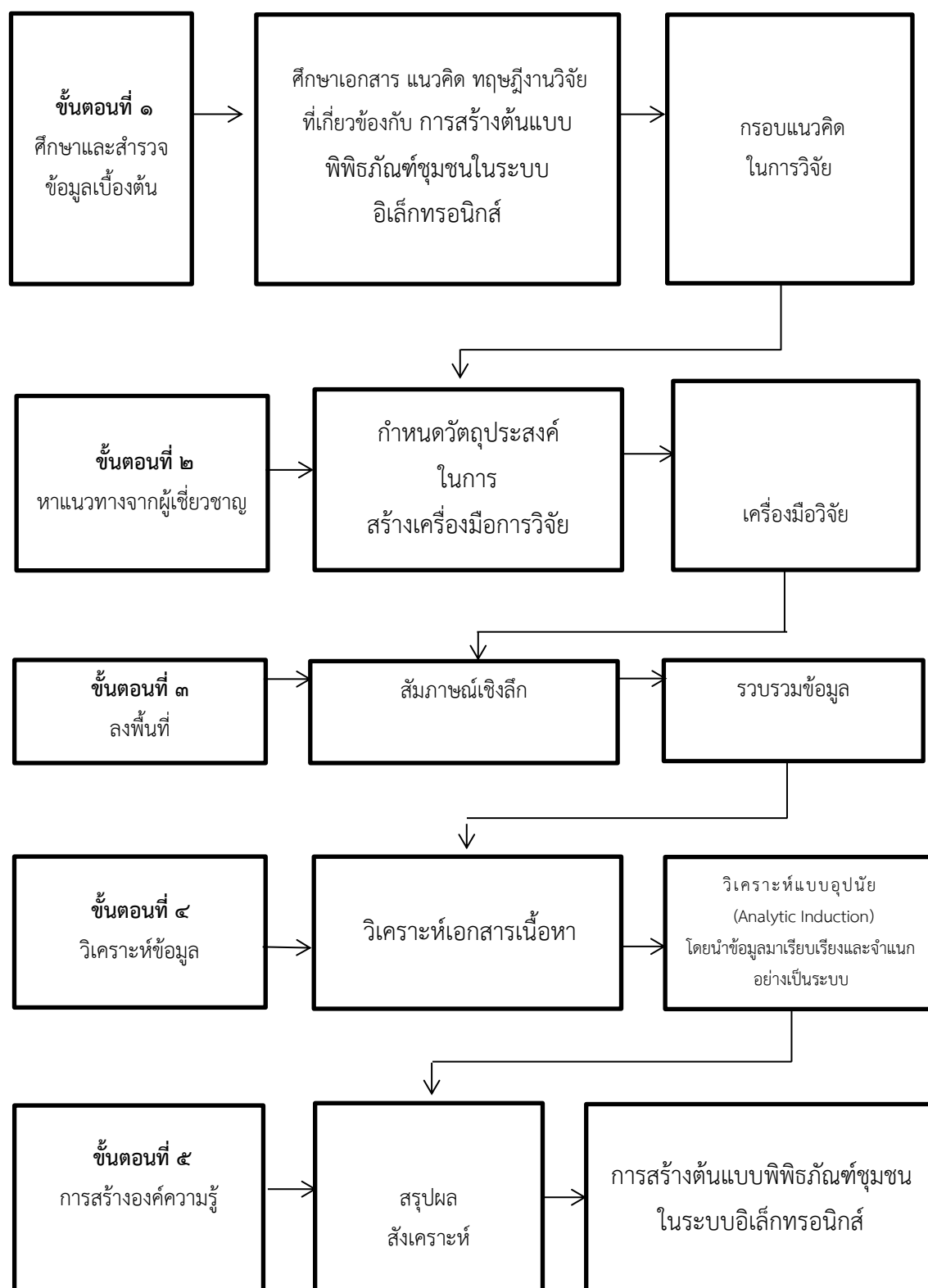
๑) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

๒) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมกับ การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

๓) ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แบบประเมินผลการปฏิบัติการ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ

๓.๖ ขั้นตอนการวิจัย

รายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ๕ ขั้นตอน มีดังนี้

จากภาพแสดงให้เห็นว่า

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาและสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปประเด็นที่จะนำมาใช้เป็นฐานในการศึกษา ได้ดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ ๑ การศึกษาและสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ ๒ กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยจากข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ ๒ การหาแนวทางจากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีความเกี่ยวข้อง ในการกำหนดเครื่องมือการวิจัย การจัดทำเวทีเสวนาเพื่อหาอัตลักษณ์ชุมชน การจัดสนทนากลุ่มเฉพาะชุมชน และร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ ๓ การลงพื้นที่เพื่อการสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-Formal Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Information Interview)

ขั้นตอนที่ ๔ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสรุปและสังเคราะห์

ขั้นตอนที่ ๕ การสร้างองค์ความรู้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ในประเด็นการออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง การออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชน ๒. เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ๓. เพื่อนำเสนอต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบนิทรรศการ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าวิจัย เป็นส่วน ๆ ดังนี้

๔.๑ องค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชน

๔.๒ การออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

๔.๓ ต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบนิทรรศการ

๔.๑ องค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชน

องค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนเพื่อการผลิตสินค้าสร้างสรรค์ โดยใช้การพิพิธภัณฑ์ชุมชนดึงดูดการท่องเที่ยวและสร้างการเรียนรู้ในชุมชนเป็นกลยุทธ์ขับเคลื่อน ซึ่งยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน^{๕๑} รักษาวัฒนธรรมแบบเดิม การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับชุมชน โดยผ่านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่ง ปัจจัยสำคัญของความสำเร็จเกิดจาก บทบาทของชุมชนต้องให้ความสำคัญในการเป็นผู้

---

^{๕๑} เสนาณากลุ่มย่อยโดย ดร.อนุกุล ศิริพันธ์ , ประธานสภาวัฒนธรรม อำเภอเมืองลำปาง , วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

ขับเคลื่อน ชุมชนมีความเข้าใจสภาพแวดล้อม และทรัพยากรที่มีอยู่ และสามารถนำมาสร้างเป็นเอกลักษณ์ สร้างมูลค่า ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้อย่างเหมาะสม มีกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเป็นผู้ประกอบการ เป็นเจ้าของกิจการเอง ตั้งแต่กระบวนการสร้างความรู้และความเข้าใจ รวมไปถึงมีการสร้างเครือข่ายกับนักวิชาการ นักวางแผน ตลอดจนหน่วยงานหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มากไปกว่าการวิเคราะห์ในเชิงของพื้นที่ (Area Base) แล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับชุมชนยังเกิดขึ้นได้จากการที่ชุมชนมีการพัฒนาสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ (Product Base) ความสำเร็จจะต้องเกิดจากการบริหารจัดการในชุมชน โดยมีการสร้างความมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งของทุนทางสังคม (Social Capital) ภายในชุมชน โดยมีระบบพี่เลี้ยง (mentoring) จากสถาบันการศึกษา แก่ชุมชน ซึ่งสามารถที่จะประเมินผลสำเร็จได้ชัดเจน การสร้างเครือข่ายโดยสถาบันการศึกษา มีการสร้างระบบเครือข่ายจัดการพิพิธภัณฑ์ มีวัฒนธรรมจังหวัด สถาบันการศึกษาเป็นตัวกลางในการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยระบบเครือข่ายจะช่วยให้การต่อยอด ส่งเสริม และพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนซึ่งความสำเร็จของการใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อช่วยในการพัฒนาสังคมและชุมชนจะต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบการจัดการดังต่อไปนี้

๑. การวางแผน (Plan)

ผู้นำในชุมชนต้องมีวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อน(Leader and Visions) สร้างแผนงานการจัดการขับเคลื่อนที่มุ่งเน้นเพื่อตอบโจทย์และความเหมาะสมตาม “สภาพปัญหา” และ “ความต้องการ” ของชุมชนและท้องถิ่น (Problem-based and Need-based Planning)

๒. การลงมือทำ (Do)

การลงมือทำจากการใช้“ทุนจากภายใน” (Local Capital) ของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถนำมาต่อยอดได้ มีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของ (Participation and Feeling of Ownership) ใช้ความสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจะต้องมาจากองค์ความรู้ที่มีการต่อยอดจากฐานการวิจัย (Creativity on a Basis of Innovation, Technology Research-based Knowledge) และการสร้างเครือข่ายและพันธมิตร (Network and Partnership) ทั้งในระดับชุมชนด้วยกันและเครือข่ายในด้านวิชาการ

๓. การติดตามผล (Check)

ชุมชนต้องสร้างกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ทั้งในด้านการจัดเก็บ ต่อยอดและถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา

๔. การดำเนินการ (Action)

ชุมชนต้องได้รับการส่งเสริม ทั้งจากหน่วยงานในภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ให้เข้ามาทำงานร่วมกัน

จากองค์ประกอบและปัจจัยต่างๆที่กล่าวมาข้างต้น ประเด็นที่เป็นส่วนสำคัญสุดในกระบวนการขับเคลื่อน ได้แก่ กระบวนการและวิธีการมอง “ทุนจากภายใน” ชุมชน^{๕๒}และท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วเพื่อนำมาซึ่งการต่อยอดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็น “อัตลักษณ์” ที่สำคัญในการสะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชนและท้องถิ่น อันเป็นปัจจัยที่สำคัญหนึ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาสังคมและชุมชนที่ยั่งยืน

ชุมชนนวัตกรรมจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของนวัตกรรมสังคม (social innovation) ซึ่งเป็นการระดมทั้งทรัพยากรและขีดความสามารถของสมาชิกในชุมชน เพื่อสร้างนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน มิใช่เพื่อผลประโยชน์ของใครคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ชุมชนนวัตกรรมเป็นการสร้างสรรค์แนวคิดในการแก้ปัญหาใหม่ๆ โดยให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ การศึกษา การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการทำงานเป็นเครือข่าย การสร้างชุมชนนวัตกรรมจึงเป็นกระบวนการทางสังคม (social process) รูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยมีความมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมหรือชุมชนให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ปัจจัยเอื้อในการสร้างชุมชนนวัตกรรม ได้แก่ สถานที่ที่เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อให้เกิดกระบวนการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ผู้นำและผู้บริหารการเปลี่ยนแปลง (change agent) ซึ่งอาจเป็นผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา ชุมชน หรือสมาชิกในชุมชนที่มีคุณสมบัติในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

๑. มีภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อผู้อื่นและสังคม
๒. มีภาวะผู้นำที่กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน (collaboration) ของสมาชิกในชุมชน เพื่อขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย
๓. มีภาวะผู้นำที่มีบทบาทในการอำนวยความสะดวก (facilitate) มากกว่าเป็นเรื่องของตำแหน่ง (position)
๔. มีภาวะผู้นำที่ยึดเอาค่านิยมร่วมของชุมชน (community value) เป็นฐาน
๕. มีจิตสาธารณะ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งต่อการพัฒนา ภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม^{๕๓}

^{๕๒} สัมภาษณ์ ผศ.ธงชัย ปันสุข ,ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบผลิตภัณฑ์ / วิทยากร, วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๕

^{๕๓} สัมภาษณ์ นายกมลฉัตร ศรีเจริญลาภ,ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบผลิตภัณฑ์ / วิทยากร, วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๕

ภาพที่ ๔.๑ เสวนากลุ่มย่อย
(ที่มา : นักวิจัยร่วมกับตัวแทน ๓ ชุมชน)

ชุมชนนวัตกรรมประกอบด้วยองค์ประกอบ ๕ ประการ คือ

๑. ผู้ดำเนินการ (actors) ซึ่งอาจเป็นบุคคล หรือสถาบันที่มีส่วนในกิจกรรมด้าน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (วทน.) เช่น ผู้นำ ชุมชน นักวิจัย มหาวิทยาลัย เป็นต้น

๒. กิจกรรม (activities) ประกอบด้วย การสร้าง การถ่ายทอด และการใช้องค์ความรู้ด้าน วทน. ซึ่งหมายถึงการวิจัยและพัฒนากการ ถ่ายทอดเทคโนโลยี การสร้างนวัตกรรม และการ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

๓. ความเชื่อมโยง (linkages) เป็นกระบวนการที่องค์ความรู้ด้าน วทน. ได้รับการถ่ายทอด ในหมู่ผู้ดำเนินการ เช่น การให้นักวิจัย ถ่ายทอดองค์ความรู้จากผลงานวิจัยให้แก่สมาชิกในชุมชนตาม ความ สนใจหรือความต้องการ การร่วมกำหนดโจทย์วิจัย การร่วมวิจัย สังเกต และสรุปผลที่ได้ร่วมกัน ระหว่างนักวิจัยและสมาชิกในชุมชน เป็นต้น

๔. ผลลัพธ์ (outcomes) คือ ผลที่ได้รับในระยะกลางจาก กิจกรรมต่างๆ ผลลัพธ์จากการสร้างนวัตกรรมในชุมชนอาจรวมถึงทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลของสมาชิกในชุมชน ผลลัพธ์จากการรับ การถ่ายทอดเทคโนโลยีของชุมชน อาจรวมถึงการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่เป็นการขยายตลาดของชุมชน

๕. ผลกระทบ (impacts) คือ ผลที่ได้รับในระยะยาวจากกิจกรรมต่างๆ จากความเชื่อมโยง และจากผลลัพธ์ซึ่งมักจะหมายถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

ภาพที่ ๔.๒ เสนวนากลุ่มย่อย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
(ที่มา : นักวิจัยร่วมกับตัวแทน ๓ ชุมชน)

กระบวนการและขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมในชุมชน จะมีกระบวนการดังนี้

๑. การสร้างแนวคิดใหม่ๆ ด้วยการศึกษาค้นคว้าความต้องการของชุมชน โดยสมาชิกในชุมชนร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหา และจัดลำดับความต้องการของชุมชน และเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ

ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก การปรึกษาหารือและการรับฟังความคิดเห็นจะช่วยให้เข้าใจสภาพปัญหาที่แท้จริงซึ่งอยู่ลึกกว่าสิ่งที่เห็นโดยผิวเผิน การทำความเข้าใจความรู้สึกของชาวบ้าน^{๕๔} (empathy) เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีใน การรับฟังปัญหา การปลูกฝังชุมชนนวัตกรรมควรตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า สมาชิกในชุมชนมีความสามารถเพียงพอ ทั้งในการวิเคราะห์สภาพการดำรงชีวิตของตนเองและการแก้ปัญหา ด้วยเหตุนี้ สมาชิกในชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและความ ต้องการของชุมชน

๒. การระบุแนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้อาจเป็นแนวทางที่เสนอขึ้นใหม่ ผสมผสานแนวคิดต่างๆ เข้าด้วยกัน หรือศึกษาจาก แนวทางที่มีอยู่แล้ว และอาจเป็นแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ เทคโนโลยี เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่ ชุมชน การให้คำปรึกษาด้านสุขภาพแก่คนในชุมชน (เป็นการผสมผสาน ระหว่างการใช้โทรศัพท์ ความเชี่ยวชาญของบุคลากรทางการแพทย์ และ โปรแกรมในการวินิจฉัยโรค) เป็นต้น

๓. การพัฒนาต้นแบบ หลังจากได้เลือกแนวทางที่เหมาะสมใน การแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของชุมชนแล้ว การพัฒนา ต้นแบบเป็นขั้นตอนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงโดยสมาชิกในชุมชน ร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย เป็นต้น ใน การพัฒนาต้นแบบด้วยกลไกต่างๆ (เช่น การพัฒนางานประจำสู่การวิจัย หรือ Routine to Research (R2R) เป็นต้น) อย่างไรก็ตาม การสร้าง นวัตกรรมมักประสบกับความล้มเหลวหลายครั้งก่อนจะประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องอธิบายให้สมาชิกในชุมชนเกิดความเข้าใจ ความต้องการที่สำคัญประการหนึ่งในขั้นตอนนี้ คือ เงินทุนสำหรับการพัฒนาต้นแบบ ซึ่งอาจต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นแหล่งทุนวิจัย

๔. การประเมินผล การขยายผล (scale up) และการกระจายแนวคิด (diffusion of ideas) การประเมินผลที่ได้จากการพัฒนาต้นแบบ ต้องกระทำอย่างตรงไปตรงมา เพราะการขยายผลไปสู่ระดับที่ใหญ่กว่า ต้องอาศัยการระดมทรัพยากรที่มากขึ้น และต้องการการสนับสนุนอย่าง จริงจังทั้งจากบุคคลและหน่วยงานเกี่ยวข้อง จนกว่าจะถึงจุด “คานจัด” ซึ่งเป็นจุดที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์และเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยั่งยืน การสื่อสารเป็นกลไกที่จำเป็นอย่างยิ่งในการ กระจายแนวคิดสู่ชุมชนอื่น ๆ และจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หากการสร้างชุมชนนวัตกรรม

---

^{๕๔} สัมภาษณ์ นายกมลฉัตร ศรีเจริญลาภ,ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบผลิตภัณฑ์ / วิทยากร, วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๕

สามารถสร้าง “ตัวคุณ” ให้เกิดขึ้นในชุมชนดังกล่าว เพราะจะเป็นบุคลากรที่สำคัญในการกระจายแนวคิดออกไปในวงกว้างต่อไป

๕. การเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง ชุมชนนวัตกรรมจะมีความยั่งยืนก็ต่อเมื่อมีการเรียนรู้บทเรียนที่ผ่านมา แล้วนำหลักการที่ได้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการอื่นๆ ของชุมชนต่อไป กลไกที่จะทำให้ขั้นตอนนี้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง คือ การจัดให้มีกลุ่ม หรือแกนของชุมชนที่มีขีดความสามารถในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การสร้างนวัตกรรมชุมชนสามารถดำเนินการได้ภายใต้กรอบ การดำเนินงานตามแผนชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมพัฒนาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกัน เพื่อจัดทำแผนขึ้นมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเองให้เป็นไปตามที่ต้องการ และสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกันได้ โดยคนในชุมชนมาร่วมกันคิดร่วมกันกำหนดแนวทางและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งพา ตนเอง คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก นอกจากนี้ ในกรณีที่กิจกรรมใดที่ชุมชน ไม่สามารถดำเนินการเองได้ ก็สามารถขอรับการสนับสนุนจากหน่วย งานภายนอกได้ โดยชุมชนเสนอแผนชุมชนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของแผนของ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือแผนงาน/โครงการของราชการได้

ภาพที่ ๔.๓ อบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์
(ที่มา : นักวิจัยร่วมกับตัวแทน ๓ ชุมชน)

จากการเสวนาและลงพื้นที่ในการค้นหาทุนทางสังคมของพิพิธภัณฑ์ชุมชนทั้ง ๓ แห่ง พบว่าองค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนทั้ง ๓ แห่ง ผ่านมาจากการบวนการที่คณะผู้วิจัยได้ทำการออกแบบร่วมกับชุมชน นักวิชาการ ผ่านสถาบันการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และนำแบบต่าง ๆ มาจัดทำเป็น Prototype เพื่อการผลิตออกมาจำหน่ายเป็นสินค้าชุมชน และนำมาผ่านการสร้างเวทีประชาพิจารณ์กับพื้นที่พิพิธภัณฑ์ในชุมชนทั้ง ๓ แห่ง โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. การออกแบบผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปางในวัดและชุมชนไหลหินหลวง ตำบลไหลหิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีการนำพระพุทธรูปบูชามาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ สร้างเศรษฐกิจบนฐานความเชื่อ ความศรัทธา พิจารณาหาวัสดุที่สามารถนำรูปพระพุทธรูปไปปรากฏไว้ในที่ที่เหมาะสม จึงออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นกรอบรูป ตุง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้อุดหนุนและนำไปประดับเพื่อความเป็นสิริมงคลในบ้าน วัสดุก็จะเป็นผ้าฝ้าย ผ้าดิบ กระดาษสา ที่ชุมชนสามารถหาได้สะดวก รวมทั้งยังเป็นการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมอีกด้วย อันเป็นการสนับสนุนยุทธศาสตร์ ของการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียวที่สร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพ และวัฒนธรรมด้วยการจัดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ผ่านคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

๒. การออกแบบผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปางในวัดและชุมชนบ้านหลุก ตำบลนาคร้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีการนำมีอัตลักษณ์ทางการพัฒนา รักษา เครื่องมือ เครื่องไม้ในการทำมาหากิน ทางชุมชนจึงมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีลักษณะเป็นของที่ระลึก เป็นการผลิตลักษณะของการเป็นการแกะสลักไม้ ซึ่งเป็นทุนทางสังคมของชุมชนนี้ที่มีอาชีพหลักคือการแกะสลักไม้ และชุมชนมีความชำนาญ จึงออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าจำลองเครื่องมือเครื่องใช้ในชุมชนที่มาจากไม้ที่อาจเป็นวัสดุที่เหลือใช้จากการทำชิ้นงานที่นำไปใช้ได้จริง มาใช้เป็นอุปกรณ์สำนักงาน อาทิเช่นที่หนีบกระดาษ ที่มีกระดาษ อันเป็นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด อันเป็นฐานรองรับ BCG Economy Model ที่จะช่วยก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในหลายมิติ และหลายด้าน ที่มีเป้าหมายเดียวกัน คือ การปกป้องสิ่งแวดล้อม การลดปัญหาโลกร้อนที่กำลังเป็นตัวบั่นทอนทรัพยากรโลก สร้างเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio-economy) เป็นเศรษฐกิจที่เน้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพอย่างคุ้มค่า ควบคู่กับการรักษาสมดุลสิ่งแวดล้อม โดยใช้เทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าและบริการให้มีนวัตกรรมและมีมูลค่าสูง ผ่านเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เป็นเศรษฐกิจที่เน้นการใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด ใน ๓ เรื่องหลัก คือ การใช้งานผลิตภัณฑ์เต็มวงจร (Reuse, Refurbish, Sharing) การแปร

สภาพเพื่อกลับมาใช้ใหม่ (Recycle, Upcycle) และการออกแบบผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิต เพื่อให้เกิดของเสียน้อยที่สุด (Zero-Waste)

๓. การออกแบบผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปางในวัดและชุมชน ปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง มีการพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์ จากอัตลักษณ์ของวัดปงสนุกเหนือ พบว่าพระพุทธรูปไม่เพียงแต่เป็นวัตถุธรรมเนื่องในพุทธศาสนาที่ สะท้อนสัญลักษณ์ถึงพระพุทธเจ้าแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่พระพุทธรูปยังเป็นงานทัศนศิลป์ จิตรกรรมที่วิจิตรงดงามอย่างมาก เป็น “พุทธศิลป์” ที่ทรงคุณค่าของประเทศไทย ที่สามารถถ่ายทอด เป็นเรื่องที่บรรยายเป็นความรู้ทางพระพุทธศาสนา เป็นการแสดงถึงคติความเชื่อ^{๕๕} ซึ่งทางวัดสามารถ นำเรื่องราวในพระปฐมมาทำเป็นตุ๊กตาเพื่อเป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ผ่านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่ เป็นอัตลักษณ์ของวัดแห่งนี้

จากที่กล่าวมาข้างต้นการออกแบบผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง ในวัดและชุมชนเป็นผลต่อเนื่องของการต่อยอดจากผลงานวิจัยที่คณะผู้วิจัยได้จัดทำในปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ภายใต้แผนงานวิจัยการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของจังหวัดลำปาง ที่ได้ ผลลัพธ์เป็นรูปแบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ มีการบันทึกภาพ โบราณวัตถุภายในพิพิธภัณฑ์ชุมชนในแต่ละแห่ง แห่งละ ๓๐ ชิ้น รวม ๓ แห่ง มีจำนวน ๙๐ ชิ้น เป็น Barcode ที่มีการเข้าถึงรายละเอียดของวัตถุโบราณที่มีคุณค่าต่อแต่ละพิพิธภัณฑ์ รวมไปถึงการเข้าถึง พิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ได้ด้วยระบบ Electronics ผ่านระบบ Social Media ได้อีกด้วย

๔.๒ การออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นการคิด ออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่มีความแปลกแตกต่างไปจากเดิม โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการเพิ่ม มูลค่า และคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ และกลุ่มอาชีพฯ มีความต้องการผลิตผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมไทยให้มากขึ้นเนื่องจากได้รับความสนใจและตลาดมีความต้องการมากขึ้นตลอดเวลา เนื่องจากมีกรรมวิธีหรือกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย ไร้สารเคมี ทำให้ผู้ใช้มีสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น และยังเป็นการสร้างฐานที่มั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนด้วยความ

^{๕๕} สัมภาษณ์นายธนวิชัย ปันทัน, ตัวแทนชุมชนวัดปงสนุกเหนือ, วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

ต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่ ความรู้ในเรื่องของการออกแบบผลิตภัณฑ์ ความคิดสร้างสรรค์ และการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้แก่กลุ่มอาชีพ สร้างวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพฯ จังหวัดลำปาง

ภาพที่ ๔.๔ ปรีक्षाผู้เชี่ยวชาญการทําดนแบบผลิถภณัถ์
(ที่มา : นักวิจัร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ)

กระบวนการดำเนินงานในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของการออกแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่

๑.การออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยเริ่มต้นมาจากการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสำรวจอตัลัษณัของ แต่ละชุมชน โดยการประสานงานกับสถานศึกษาที่มีองค์ความรู้ทางด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามอตัลัษณัของชุมชนแต่ละแห่ง

๒. กระบวนการผลิต

๓. กลยุทธ์ทางการตลาด

๔. จุดเด่นจุดอ่อน

๕. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๖. ปัญหาอุปสรรค และ

๗. คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อชีวิตและสังคมท้องถิ่นตลอดจนการถ่ายทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มอาชีพการเทียบเคียงการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ภูมิ

ปัญหาท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ ในด้านปฏิบัติงานมีความคล้ายคลึงกันในระดับ การมีโครงสร้างองค์กรที่เข้มแข็ง สมาชิกในกลุ่มมีความรู้ ความสามารถและมีทักษะทางอาชีพ มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการ และกลุ่มอาชีพฯ มีกลยุทธ์ที่ดีตลอดจนมีการค้นหากลยุทธ์ใหม่ๆ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่เสมอ

แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์มีประเด็นหลักๆ ในการพัฒนา ๔ ด้าน ได้แก่

- ๑) ด้านการบริหารจัดการองค์กร
- ๒) ด้านการบริหารจัดการด้านการตลาด
- ๓) ด้านการบริหารจัดการด้านการผลิตและบริการ และ
- ๔) ด้านการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน

ซึ่งการพัฒนาในทุกด้านมีรากฐานมาจากแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนพื้นฐานใน ๗ ประเด็น ได้แก่

- ๑) การใช้องค์ความรู้
- ๒) การศึกษา
- ๓) การสร้างสรรค์งาน
- ๔) การใช้ทรัพย์สินทางปัญญา ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม
- ๕) วัฒนธรรม
- ๖) ภูมิปัญญา และ

๗) เทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นกะลามะพร้าวในจังหวัดนครปฐมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้มีความก้าวหน้า มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไปซึ่งจะมีขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ดังกล่าวของ ๓ ชุมชนดังนี้ ๑. การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก วัดและชุมชนปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอมืองลำปาง จังหวัดลำปาง มีการนำพระพุทธรูปบูชามาสสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ สร้างเศรษฐกิจบนฐานความเชื่อ ความศรัทธา พิจารณาหาวัสดุที่สามารถนำรูปพระพุทธรูปไปปรากฏไว้ในที่ที่เหมาะสม โดยออกแบบเป็น ๒ ผลิตภัณฑ์ ดังนี้

๑ กรอบรูป

๒. ธง

ภาพที่ ๔.๕ การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก วัดและชุมชนปงสนุกเหนือ

วัสดุอุปกรณ์ – ขั้นตอนการดำเนินงานการออกแบบ และปรับแต่งภาพ โดยผ่านการใช้เครื่องช่วยการออกแบบได้แก่

๑. Computer, Tablet, Smartphone
๒. โปรแกรมปรับแต่งภาพ Photoshop, Illustrator
๓. เครื่องปริ้น

และมีการทำผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ที่ประกอบไปด้วยวัสดุในชุมชนที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ดังนี้

๑. กระดาษสา
๒. กระดาษสีน้ำตาล
๓. คัตเตอร์, กรรไกร
๔. กาว
๕. เชือก
๖. ซองแก้ว
๗. ไม้ตะเกียบ

๒. วัดและชุมชนไหล่หินหลวง ตำบลไหล่หิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง

ออกแบบ ๒ ผลิตภัณฑ์

๑ กรอบรูป

๒. ธง

ภาพที่ ๔.๖ การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก วัดและ
หินหลวง

ชุมชนไหล่

๓. วัดและชุมชนบ้านหลุก ตำบลนาครี อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง

ออกแบบ ๒ ผลิตภัณฑ์

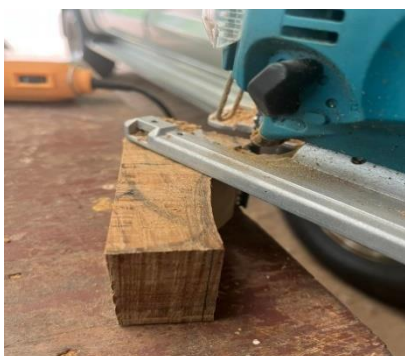
๑. กระต่ายขูดมะพร้าว

มีขั้นตอนการออกแบบ ด้วยวิธีการทำที่ทับกระดาษ และที่หนีบกระดาษ “แนวขูดมะพร้าว”

๑. การทำตัวแนวขูดมะพร้าว นำไม้ที่มีขนาดพอเหมาะกับรูปต้นแบบ จากนั้นตัดไม้ให้เป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดประมาณ กว้าง ๓.๕ ซม. X ยาว ๑๐.๕ ซม. X สูง ๔.๕ ซม. ให้แต่ละด้านมีผิวเรียบพอประมาณ เพื่อกำหนดการร่างภาพด้วยดินสอ หรือปากกา ลงบนผิวไม้ได้อย่างใกล้เคียงกับต้นแบบ

๒. กำหนดการร่างภาพบนผิวไม้ของแต่ละด้านให้ได้ขนาดสัดส่วนตามที่ต้องการแล้ว จึงนำเครื่องมือการตัดไม้มาเลื่อยฉลุตามเส้นร่าง เพื่อให้ได้สัดส่วนตามแบบที่ต้องการ

๓. จากนั้นนำเครื่องมือการแกะไม้ แกะ เกลา เริ่มจากส่วนหัวแมว หน้าอก ลำตัว ขา เท้า ลำตัว ไปจนถึงส่วนก้นแนวขูดมะพร้าว เพื่อให้เห็นรูปร่าง รูปทรงที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๔. จากนั้นใช้เครื่องมือแกะ ทำการเก็บรายละเอียดของชิ้นงานให้ทั่ว เพื่อให้รูปร่าง รูปทรงของชิ้นงานเรียบร้อยสมบูรณ์

๕. นำเส้นลวดขนาดพอเหมาะ แข็งแรง ไม่อ่อนเกินไปสำหรับการใช้หนีบกระดาศ นำมาตัดตามรูปแบบที่ต้องการ และเจาะรูเอาเส้นลวดที่ตัดไว้เสียบตรงรูให้แน่น เพื่อสามารถใช้หนีบกระดาศบันทึกข้อความขึ้นเล็กๆได้

๖. จากนั้นนำท่อพลาสติกขนาด ๔ นิ้ว มาตัดให้ได้ขนาดตามแบบ และนำมาตัดครึ่ง เพื่อจะนำไปตัดให้เป็นแผ่นแบนตรง

๗. ใช้ความร้อนจากไฟทำให้พลาสติกอ่อนตัว จากนั้นใช้ไม้ผิวเรียบกดทับลงบนพลาสติกให้แน่น เพื่อให้พลาสติกมีความเรียบแบน

๘. นำพลาสติกมาร่างแบบให้ได้เหมือนแบบเหล็กชุดมะพร้าว ตัดพลาสติกตามแบบเส้นร่าง จากนั้นเจาะรูตามที่กำหนด นำพลาสติกมาประกอบติดบนส่วนด้านบนหัวที่ชุดมะพร้าวด้วยกาวร้อน พร้อมตอกตะปูขนาดเล็กให้แน่น

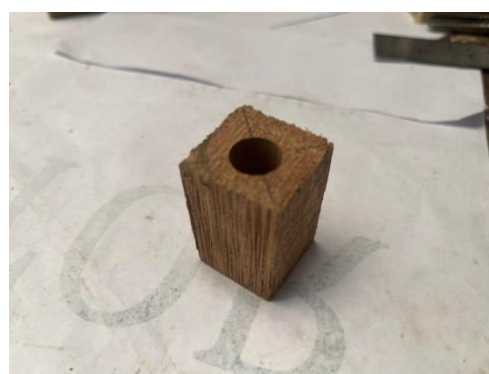
๙. ตรวจสอบความเรียบร้อย เพื่อให้ผลงานที่ทับกระดาษ ที่หนีบกระดาษ มีความสมบูรณ์ สวยงาม

๒. ฮอกควาย

มีขั้นตอนการออกแบบวิธีการทำพวงกุญแจ “ฮอกควาย”

๑. การทำฮอกควาย นำไม้ที่มีขนาดพอเหมาะกับรูปภาพต้นแบบที่กำหนดไว้ จากนั้นตัดไม้ให้เป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดประมาณ กว้าง ๒ ซม. X ยาว ๒ ซม. X สูง ๔ ซม. ให้แต่ละด้านมีผิวเรียบพอประมาณ เพื่อกำหนดการร่างภาพด้วยดินสอ หรือปากกา ลงบนผิวไม้ตามภาพสเก็ตซ์ของต้นแบบ จากนั้นใช้เครื่องมือสว่านเจาะรูตรงกลางลึก ๒ เซนติเมตร

๒. แกะไม้บริเวณผิวไม้ด้านนอกให้เป็นรูปทรงกระบอกเหมาะสมกับรูปทรงของฮอกควาย จากนั้นร่างเส้นดินสอจากปากกรูขีดให้เป็นเส้นตรง ๑.๕ เซนติเมตร และใช้เลื่อยขนาดเล็กเลื่อยฉลุตามเส้นที่ร่างไว้ (ลักษณะคล้ายกับการเลื่อยผ่าครึ่ง) เพื่อทำให้เกิดลักษณะเป็นช่องเสียงของตัวฮอกควาย

๓. จากนั้นใช้ไม้ที่มีขนาดเล็กแบน สำหรับร่างเส้นตามรูปแบบส่วนประกอบด้านข้างของฮอกควาย (ลักษณะเป็นไม้ขนาดเล็กด้านข้าง สำหรับสั่นเคาะกระทบตัวฮอกควาย) และใช้เลื่อยฉลุตามแบบเส้นร่าง พร้อมขัดเกลาให้ได้รูปทรงตามต้นแบบ

๔. จากนั้นใช้สว่านเจาะรูไม้ตามขนาดที่เหมาะสม นำเอาแต่ละส่วนของฮอกควายมา ประกอบเข้ากันโดยใช้สายเอ็น หรือเชือก ร้อยผ่านรูที่เจาะไว้ส่วนด้านบน สามารถใช้วิธีมัด หรือใช้ไฟ รนตามรูปแบบที่เหมาะสมกับผลงาน

๕. การประกอบส่วนต่างๆของฮอกควายเข้าด้วยกัน

๖. ใช้เชือก หรือหนัง สำหรับแขวน ผลงานผลิตภัณฑ์พวงกุญแจฮอกวายเป็นเสร็จแล้ว

๓. ครกไม้

มีขั้นตอนการออกแบบการทำพวงกุญแจ “ครกไม้”

๑. การทำครก นำไม้ที่มีขนาดพอเหมาะกับรูปภาพต้นแบบที่กำหนดไว้ จากนั้นตัดไม้ให้เป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดประมาณ กว้าง ๒ ซม. X ยาว ๓ ซม. X สูง ๔ ซม. ให้แต่ละด้านมีผิวเรียบเสมอ เพื่อกำหนดการร่างภาพด้วยดินสอ หรือปากกา ลงบนผิวไม้ตามภาพสเก็ตซ์ของต้นแบบ จากนั้นใช้เครื่องมือสว่านเจาะรูตรงกลางลึก ๒ เซนติเมตร

๒. แกะไม้ออกให้ได้รูปทรงกระบอกของตัวครก และมือจับครก ตามรูปทรงเบื้องต้น จากนั้นร่างเส้นรายละเอียดของส่วนขึ้นตอนต่อไป พร้อมกับการเจาะช่องสำหรับมือจับ

๓. แกะส่วนครกด้านบนค่อยๆ เกลาไม้ออกให้ได้ตามแบบร่างสเก็ต จากนั้นแกะรายละเอียดส่วนล่างของครกต่อไปให้ได้สัดส่วนตามแบบ พร้อมกับการเก็บรายละเอียดส่วนมือจับ แกะตามสัดส่วนรูปร่าง รูปทรงของครกไม้

๔. จากนั้นแกะ กลึง ปากครกให้ขยายกว้างขึ้นอีกนิดหน่อยเพื่อให้มีความหนาเหมาะสมกับ สัตส่วนของตัวครกไม้ ตรวจสอบรายละเอียดในส่วนต่างๆให้เรียบร้อย จะได้ผลิตภัณฑ์พวงกุญแจ “ครก ไม้” ตามรูปแบบที่กำหนดไว้

๔.๓ ต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑสถานชุมชนสู่ชุมชนอื่นใน รูปแบบนิทรรศการ

จากการออกแบบการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชนทั้ง 3 แห่ง พบว่า เศรษฐกิจ สร้างสรรค์ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากเป็น แนวทางที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเข้าสู่การแข่งขันในยุคปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน เศรษฐกิจ สร้างสรรค์จึงถูกนำไปใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมและวงการธุรกิจอย่างหลากหลาย เป็นการ สนับสนุนเชิงวิจัย และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มการแข่งขัน มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย ได้ระบุ BCG เป็น องค์ประกอบสำคัญ ในยุทธศาสตร์การวิจัย ไม่ว่าจะสถาบันการศึกษา ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ได้ระบุหัวข้อ BCG เป็นหมวดหมู่สำคัญ มีเครื่องมือต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ ประโยชน์งานวิจัยและนวัตกรรม ซึ่งให้ผู้วิจัยเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา สำคัญมากในการ กระตุ้นให้เกิด Innovation ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการพัฒนากำลังคน ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ โดยที่เอากาการผลิตและผู้ใช่มาร่วมด้วยตั้งแต่ต้น ปรับเกณฑ์ต่างๆ เหล่านี้ และมุ่งเอากาการวิจัยมา

ใช้ประโยชน์ได้ ทั้งนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นหนึ่งใน 7 องค์ประกอบในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้แก่^{๕๖}

- ๑) องค์ความรู้
- ๒) ความคิดสร้างสรรค์
- ๓) การใช้ทรัพย์สินทางปัญญา
- ๔) วัฒนธรรม
- ๕) ภูมิปัญญา
- ๖) เทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่และ
- ๗) เครือข่ายวิสาหกิจ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงสามารถส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและเป็นรากฐานในการสร้างเศรษฐกิจที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชนและประเทศได้ ดังนั้นต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบนิทรรศการ การจัดงานแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการพัฒนาของชุมชนในแต่ละท้องที่ ๓ แห่งนี้ อาจจะมีเนื้อหา รูปแบบ วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายที่ แตกต่างกันไป แต่การจัดงานแสดงสินค้าให้ประสบความสำเร็จแตกต่างกันตามบริบทของทุนทางสังคม ทั้ง ๓ แห่งจึงทำการจัดเวทีย้อนกลับไปทำการแสดงสินค้า และการจัดจำหน่ายสินค้าของตน โดยจะมีขั้นตอนการดำเนินงาน ที่เหมือนกัน ๕ ข้อ ดังนี้

๑. การวางแผน

การวางแผน เป็นขั้นตอนแรก ที่สำคัญที่สุด ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติในงาน ทุกประเภท สามารถส่งผลให้ ประสบผลสำเร็จ หรือล้มเหลว ในแต่ละงานได้ การวางแผนที่ดี จะช่วยให้งานมีประสิทธิภาพ ซึ่งคำถาม ที่ใช้เป็นพื้นฐาน การวางแผน หัวไปมี ๖ ประการ คือ

๑.๑ ประเภทของงาน ผู้จัดงาน ต้องระบุชื่อของงาน ให้ชัดเจน เช่น การจัดงานแสดงสินค้า งานมหกรรม, การนิทรรศการ, งานแสดงเทคโนโลยี นวัตกรรม เป็นต้น

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการจัดงาน กำหนดจุดมุ่งหมายของงาน ที่จะจัด เน้นความสำคัญใน การจัดงานเพื่ออะไร เช่น จัดงานแสดงสินค้าเครื่องจักร เพื่อแสดงเทคโนโลยี นวัตกรรมและต่อยอดธุรกิจ, จัดงานไทยเที่ยวไทย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในประเทศ เป็นต้น

๑.๓ สถานที่ การจัดงาน ควรคำนึงถึงสถานที่ อยู่บริเวณไหน ห่างไกลชุมชนไหม มีคมนาคมสะดวกมากน้อยเพียงใด ส่วนใหญ่การจัดงาน ที่จะได้รับ ความสนใจ จะต้องเดินทาง สะดวก

^{๕๖} ญัฐพัชญ์ เอกสิริชัยกุล, ๒๕๕๖ : ๓๔๓-๓๔๖

ไม่ห่างไกลจากกลุ่มเป้าหมาย มากนัก งานบางประเภท สามารถจัดในชุมชนนั้น ได้เลย ก็จะทำให้ส่งเสริมการรับรู้ได้ดียิ่งขึ้น

๑.๔ ระยะเวลา งานนั้นจัดขึ้นในระยะเวลาใด จำนวนวัน และช่วงเวลา

๑.๕ ผู้จัดและกลุ่มเป้าหมาย ใครคือผู้จัด หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ในการจัด คณะผู้จัดมีความสามารถ และศักยภาพในการจัดเพียงใด ใครคือกลุ่มเป้าหมายหลัก ที่จะได้รับประโยชน์ จากการเข้าร่วมกิจกรรม นิทรรศการที่จัดขึ้น แต่ละครั้ง ผู้ชมหรือกลุ่มเป้าหมายเป็นปัจจัย ที่สำคัญที่สุด ในการจัดนิทรรศการ มีอิทธิพลต่อการกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ แทบทุกด้าน

๑.๖ วิธีจัดงาน เป็นสิ่งสุดท้าย ที่สำคัญที่สุด ซึ่งจะนำไปสู่การลงมือปฏิบัติงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพ เป็นคำถามที่ต้องการคำตอบ ในเชิงบูรณาการทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ตั้งแต่ขั้นแรก ถึงขั้นสุดท้ายของการดำเนินงาน

๒. ขั้นตอนปฏิบัติการ

เป็นการลงมือปฏิบัติ จากแผนที่ได้วางไว้ นำไปใช้งานจริง ประกอบไปด้วย การออกแบบ, การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์, การติดตั้ง, การควบคุมดูแลความปลอดภัย

๒.๑ การออกแบบ ถือเป็นหัวใจหลัก ของการจัดงานแสดงสินค้า เพราะเป็นสิ่งที่จะกระตุ้นความ น่าสนใจของงาน ยั่วยุ ผู้ชมให้เข้าไปชมงาน อย่างมีความหมาย การออกแบบ จะมีทั้งออกแบบโครงสร้าง ออกแบบเพื่อตกแต่ง ออกแบบสื่อ ๒ มิติ ออกแบบสื่อ ๓ มิติ สื่อผสม สื่อมัลติมีเดีย สื่อกิจกรรม ซึ่งการออกแบบจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เช่น ฝ่ายศิลปกรรม, วิศวกร, สถาปนิก, ฝ่ายช่าง, ฝ่ายบริหาร, ฝ่ายการตลาด เป็นต้น

๒.๒ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การจัดงานแสดงสินค้า แต่ละครั้งต้องใช้วัสดุอุปกรณ์เป็นจำนวนมาก เช่น อุปกรณ์จัดสถานที่, อุปกรณ์แสงสีเสียง, อุปกรณ์วัสดุเพื่อการแสดง, โสตทัศนวัสดุ ซึ่งอาจจะใช้วิธี ยืม เช่า จัดซื้อ จัดหา จัดทำ ดังนั้นควรทำตารางรายการวัสดุต่างๆ แยกประเภท และตรวจเช็ค เพื่อป้องกันการสูญหาย หรือสับสน

๒.๓ การลงมือติดตั้ง เป็นขั้นตอน ของการติดตั้ง จัดวางทุกอย่างตามแผนผัง ที่ได้วางแผนไว้แล้ว การติดตั้ง ต้องทำให้เสร็จเรียบร้อย และต้องทดลองเปิดใช้งาน ก่อนวันงานจริง

๒.๔ การควบคุมความปลอดภัย เป็นการป้องกัน ไม่ให้ผู้ชมได้รับอันตรายใด ๆ จากการเข้าชมงานแสดงสินค้า โดยเฉพาะอุบัติเหตุจากการติดตั้ง วัสดุอุปกรณ์สินค้า หรือผลิตภัณฑ์ อุบัติเหตุจาก การทดลองการแข่งขัน และการสาธิต การจราจรภายในงาน สิ่งเหล่านี้คณะผู้จัดงานต้องจัดการควบคุมดูแล ไว้อย่างรอบคอบ

๓. ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์

การจัดงานแสดงสินค้า ผู้จัดงานต้องให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ เพราะเป็นการนำเครื่องมือ การสื่อสารการตลาดอื่นๆ มาประยุกต์ร่วมกัน การโฆษณา เพื่อเชิญชวน หรือชักจูงหรือ

แจ้งข่าวสารต่างๆ ให้แก่ ประชาชน เพื่อให้ทราบ ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับงานแสดงสินค้า เช่น งานแสดงสินค้า มีการจัดระหว่างวันที่ เดือน ปี ภายในงานมีการจัดแสดงอะไรบ้าง รายการใดที่มีความสำคัญ หรือมีคุณค่ามาก เก็บเงินค่าผ่านประตูหรือไม่ เป็นต้น ในการประชาสัมพันธ์นั้น ควรมีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าก่อนวันงาน ประมาณอย่างน้อย ๑ เดือน และถ้าเป็นการแสดงสินค้าขนาดใหญ่มาก การประชาสัมพันธ์ ควรทำล่วงหน้าให้นานกว่านี้ สำหรับสื่อที่จะใช้ ในการประชาสัมพันธ์ นั้น มีอยู่มากมาย เช่น การประชาสัมพันธ์ทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แผ่นภาพ โฆษณา สติกเกอร์ เอกสาร ไปรษณียบัตร หรือส่งบัตรเชิญ หรือจดหมายเชิญชวนไปยังที่บ้าน หรือบริษัทโดยตรง ผู้จัดควรเลือกใช้สื่อ และวิธีการประชาสัมพันธ์หลายๆรูปแบบ

๔. ขั้นตอนการนำเสนอ

เป็นการแสดงเนื้อหาข้อมูล ให้ผู้ชมได้รับรู้ ได้ทดลอง จับต้อง หรือการเข้าร่วมกิจกรรม ตามที่ได้วางแผน ออกแบบ ติดตั้งไว้ ประกอบไปด้วยพิธีเปิด ซึ่งจะเป็นกิจกรรมแรก ที่แสดงถึงความพร้อม ที่จะให้เข้าร่วมงานอย่างเป็นทางการ, การนำชม ผู้จัดงานต้องพาประธานที่เปิดงาน เดินชมจุดที่สำคัญในงาน บรรยายถ่ายทอดความรู้ ที่จัดแสดงตลอดจนให้คำแนะนำ ถามตอบผู้ชมงาน พิธีกรแต่ละจุดจะต้องมีหน้าที่ ตั้งแต่วันแรกจนวันสุดท้ายของงาน กิจกรรมของงาน ควรมีความสอดคล้อง กับกลุ่มเป้าหมายซึ่งอาจเป็นกิจกรรมวิชาการ เช่น การประชุมสัมมนา การบรรยาย การสาธิต การฉายสไลด์ แสดงผลงานวิจัย และกิจกรรมเพื่อความบันเทิง, การประชาสัมพันธ์ภายในงาน จะเป็นการอำนวยความสะดวก แก่ผู้ชมงาน เช่น การแสดงแผนผังในงานแต่ละจุดของหน่วยงานที่มาออกบูธ การมีใบปลิว บอกกำหนดการกิจกรรม ภายในงาน เสียงตามสายที่ประชาสัมพันธ์ แนะนำรายการสินค้าต่างๆ ภายในงาน การใช้ป้ายเพื่อบอกทิศทาง

การนำเสนอกิจกรรมต่างๆ ภายในงาน เป็นการสร้างประสบการณ์ร่วม ระหว่างแบรนด์กับผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี การทำกิจกรรมทางตลาดเชิงประสบการณ์ เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า ในช่วงเวลา และสถานที่ที่ผู้บริโภคพร้อมรับที่สุด และสามารถเปิดรับการปฏิสัมพันธ์ กับสินค้าได้อย่างดีอีกด้วย ตัวอย่างเช่น งานแสดงสินค้าด้านอาหารของดี ๔ ภาค ซึ่งภายในงาน นอกจากจะมีกิจกรรมชิมอาหาร ของดีแต่ละภาคแล้ว ยังมีจัดกิจกรรมของแต่ละแบรนด์ ให้ผู้บริโภคได้ทดลองทำอาหารเอง และยังมีการจำลองพื้นที่ เป็นการเที่ยวสวนสนุก มีเครื่องเล่นการละเล่นของแต่ละภาค ในประเทศไทย สิ่งเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างประสบการณ์ ให้ผู้ที่มาเดินในงานเกิดความประทับใจ กับกิจกรรมได้

๕. การประเมินผลและสรุป

การประเมินผลในการจัดงาน สามารถทำได้ หลายมิติดังนี้

๕.๑ **วัตถุประสงค์** ทุกกิจกรรมที่จัดต้องตั้งวัตถุประสงค์ วิธีการประเมินผลกิจกรรมอย่างแรก คือ ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เช่น ถ้าต้องการสร้างยอดขาย หลังจากจัดงานสร้าง

ยอดขาย ได้ตามเป้าที่กำหนดหรือไม่ หรือถ้าต้องการสื่อสารอะไรออกไป ยังกลุ่มเป้าหมาย เป้าหมายที่กำหนดไว้ ได้ถูกสื่อสารถึงกลุ่มเป้าหมาย มากน้อยเพียงไร สามารถผลักดันไป ในทิศทางที่คุณต้องการได้หรือไม่

๕.๒ ผู้เข้าร่วมงาน เป็นการประเมินผลผู้เข้าร่วมงาน ว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ โดยวัดจากจำนวน และคุณภาพของผู้เข้าร่วมงาน เช่น ตั้งเป้าคนร่วมงาน รวมถึงกำหนดคุณสมบัติ ที่เราต้องการ ไม่ว่าจะเป็น เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพทางสังคม และรายได้ เป็นต้น

๕.๓ ภาพข่าวกิจกรรม อีเว้นท์ ที่โฟล์ตามสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อ วิทยุ โทรทัศน์ ออกอากาศไปกี่นาที นำเอา Air Time ที่ออกอากาศมาตีราคา สื่อสิ่งพิมพ์ ดีพิมพ์ก็เล่ม หรือสื่อออนไลน์ มีข่าวประชาสัมพันธ์ บล็อก หรือกระทู้เกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด คำนวณออกมาเป็นจำนวนเงิน ว่าถ้าต้องเสียค่าใช้จ่าย ต้องใช้งบเท่าไรในการซื้อ

๕.๔ ผลการสื่อสาร อีเว้นท์ ที่จัดขึ้นสามารถสื่อสาร เป้าหมายที่ต้องการ บอกได้ถูกต้องมากน้อย เพียงใด ปัจจุบัน มีบริษัทวิจัยชั้นนำ ทำการประเมินผลการสื่อสาร โดยวัดจากผู้เข้าร่วมงานทั้งก่อนเข้าร่วม และหลังจบงาน ว่าผู้เข้าร่วมงานได้รับรู้ รู้สึกอย่างไรกับแบรนด์ไม่ชอบส่วนไหน ประทับใจหรือไม่ สามารถกระตุ้นให้ผู้ร่วมงาน ไปในทิศทางที่ผู้จัดต้องการ มากน้อยแค่ไหน อย่างไรก็ตามทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การกำหนดว่าผู้จัดต้องการ ทราบอะไรจากการประเมินผลกิจกรรมนั้นๆ การประเมินผลการจัดงาน ทำให้ได้เรียนรู้สิ่งที่ทำ ว่ามีผลต่อผู้เข้าร่วมงานมากน้อยเพียงใด ทำให้รู้ว่าเขาชอบอะไร ไม่ชอบอะไร รู้ว่าการสื่อสารกับผู้ร่วมงานเป็นไปได้ดี มากน้อยเพียงใด โดยนำผลประเมินนี้ไปพัฒนารูปแบบงาน ทั้งในรูปแบบ ที่เคยทำแล้ว หรือพัฒนาไปสู่การสร้างสรรค์งานอื่นๆ หรือ การสื่อสารอื่นๆ ให้โดนใจ กลุ่มเป้าหมายยิ่งขึ้น อาทิเช่นผลิตภัณฑ์ของวัดและชุมชนปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ดังนี้

๓. วัดและชุมชนบ้านหลุก ตำบลนาครี อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง

๔.๔ สรุปองค์ความรู้การวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง การออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชน ออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และนำเสนอต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบนิทรรศการ

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น ๓ ส่วนหลัก ได้แก่ องค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชน การออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบนิทรรศการ โดยมีรายละเอียดของแต่ละส่วนดังนี้

๑. องค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชน

- ๑) การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก
  - ๒) การใช้ทุนจากภายในชุมชน (Local Capital) เพื่อสร้างสรรค์และเพิ่มมูลค่า
  - ๓) การสร้างชุมชนนวัตกรรมซึ่งเป็นการระดมทรัพยากรและขีดความสามารถของสมาชิกในชุมชนเพื่อสร้างนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน
  - ๔) องค์ประกอบสำคัญในการจัดการ ได้แก่ การวางแผน (Plan), การลงมือทำ (Do), การติดตามผล (Check) และการดำเนินการ (Action)
๒. การออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ๑) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - ๒) กระบวนการดำเนินงานในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การออกแบบผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต กลยุทธ์ทางการตลาด จุดเด่น จุดอ่อน ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - ๓) แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์มี ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านการบริหารจัดการด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการด้านการผลิตและบริการ และด้านการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน
๓. ต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบนิทรรศการ:
- ๑) การนำเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาจากพิพิธภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดลำปาง ๓ แห่ง ได้แก่ วัดและชุมชนไหล่หินหลวง วัดและชุมชนบ้านหลุก และวัดและชุมชนปงสนุกเหนือ
  - ๒) การจัดงานแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการพัฒนาของชุมชน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ๕ ข้อ ได้แก่ การวางแผน ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ ขั้นตอนการนำเสนอ และการประเมินผลและสรุป

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยเรื่อง การออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชน ๒. เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และ ๓. เพื่อนำเสนอต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบนิทรรศการ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาวิจัย เป็นส่วน ๆ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาในเรื่องของการออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยจะแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยไว้ ดังนี้

ตอนที่ ๑ องค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชน ผลการวิจัยจากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ทั้ง ๓ แห่ง ในจังหวัดลำปาง ได้แก่ (๑) วัดปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง (๒) วัดไหล่หินหลวง ตำบลไหล่หิน อำเภอกะคา และ (๓) วัดบ้านหลุก ตำบลนาคร้ว อำเภอมะทะ พบว่า

องค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนในวัดและชุมชนปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัด เป็นมีการพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์ของวัดปงสนุกเหนือ พบว่าพระบฏจึงไม่เพียงแต่เป็นวัตถุธรรมเนื่องในพุทธศาสนาที่สะท้อนสัญลักษณ์ถึงพระพุทธเจ้าแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่พระบฏก็ยังเป็นงานทัศนศิลป์จิตรกรรมที่วิจิตรงดงามอย่างมาก เป็น “พุทธศิลป์” ที่ทรงคุณค่าของประเทศชาติ ที่สามารถถ่ายทอด

เป็นเรื่องที่บรรยายเป็นความรู้ทางพระพุทธศาสนา เป็นการแสดงถึงคติความเชื่อ^{๕๗} ซึ่งทางวัดสามารถนำเรื่องราวในพระปฐมมาทำเป็นตุ๊กตาเพื่อเป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ผ่านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของวัดแห่งนี้

องค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนในวัดและชุมชนพิพิธภัณฑ์วัดไทรใหญ่หลวง มีการนำพระพุทธรูปบูชาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ สร้างเศรษฐกิจบนฐานความเชื่อ ความศรัทธา พิจารณาหาวัสดุที่สามารถนำรูปพระพุทธรูปไปปรากฏไว้ในที่ที่เหมาะสม จึงออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นกรอบรูป ตุ๊กตา เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้อุดหนุนและนำไปประดับเพื่อความเป็นสิริมงคลในบ้าน วัสดุก็จะใช้ผ้าฝ้าย ผ้าดิบ กระดาษสา ที่ชุมชนสามารถหาได้สะดวก รวมทั้งยังเป็นการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมอีกด้วย อันเป็นการสนับสนุนยุทธศาสตร์ ของการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียวที่สร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพ และวัฒนธรรมด้วยการจัดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ผ่านคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

องค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านหลุก ตำบลนาครี อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง มีการนำอัตลักษณ์ทางด้านการพัฒนา รักษา เครื่องมือ เครื่องไม้ในการทำมาหากิน ทางชุมชนจึงมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีลักษณะเป็นของที่ระลึก เป็นการผลิตลักษณะของการเป็นการแกะสลักไม้ ซึ่งเป็นทุนทางสังคมของชุมชนนี้ที่มีอาชีพหลักคือ การแกะสลักไม้ และชุมชนมีความชำนาญ จึงออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าจำลองเครื่องมือเครื่องใช้ในชุมชนที่มาจากไม้ที่อาจเป็นวัสดุที่เหลือใช้จากการทำชิ้นงานที่นำไปใช้ได้จริง มาใช้เป็นอุปกรณ์สำนักงาน

ตอนที่ ๒ ออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

กระบวนการการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เริ่มต้นที่ผู้วิจัยได้ทำการจัดเวทีสัมมนาเพื่อค้นหาค้นหาองค์ความรู้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง พบว่ากระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปางจะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบของการออกแบบผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง ในวัดและชุมชนเป็นผลต่อเนื่องของการต่อยอดจากผลงานวิจัยที่คณะผู้วิจัยได้จัดทำในปีงบประมาณ 2563 ภายใต้แผนงานวิจัยการจัดการพิพิธภัณฑ์

^{๕๗} สัมภาษณ์นายธนวิชัย ปันตัน, ตัวแทนชุมชนวัดปงสนุกเหนือ, วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของจังหวัดลำปาง ที่ได้ผลลัพธ์เป็นรูปแบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ มีการบันทึกภาพโบราณวัตถุภายในพิพิธภัณฑ์ชุมชนในแต่ละแห่ง แห่งละ ๓๐ ชิ้น รวม ๓ แห่ง มีจำนวน ๙๐ ชิ้น เป็น Barcode ที่มีการเข้าถึงรายละเอียดของวัตถุโบราณที่มีคุณค่าต่อแต่ละพิพิธภัณฑ์ รวมไปถึงการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ได้ด้วยระบบ Electronics ผ่านระบบ Social Media ได้อีกด้วย การใช้ทุนทางสังคม ทรัพยากรที่มีในชุมชนนั้น ๆ เป็นหลัก

ตอนที่ ๓ นำเสนอต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบนิทรรศการ

การนำเสนอต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบนิทรรศการ จากการการออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง ๑) กลุ่มวัดและชุมชนในการศึกษาจำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ ๑. วัดและชุมชนปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ๒. วัดและชุมชนไหล่หินหลวง ตำบลไหล่หิน อำเภอกะคา จังหวัดลำปาง และ ๓. วัดและชุมชนบ้านหลุก ตำบลนาคร้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง รวมไปถึง กลุ่มเครือข่าย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมจังหวัด พานิชย์จังหวัดลำปาง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาศิพิพิธภัณฑ์ ฯลฯ ผ่านขั้นตอนการจัดทำแผนชุมชนเพื่อสร้างระบบและกลไกของกระบวนการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง มีการพัฒนามาจากกลุ่มคนที่ประกอบด้วย ๑. กลุ่มตัวแทนจากพิพิธภัณฑ์แต่ละชุมชน ที่เป็นแกนนำในการสร้างกลุ่มชุมชนในการเป็นผู้สร้างอาชีพในชุมชน ๒. นักพัฒนาชุมชน ๓. นักวิชาการ ๔. วัฒนธรรมจังหวัด ผ่านระบบและกลไกในการนำเสนอต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นอย่างเป็นระบบ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาในเรื่องของการออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยจะแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยไว้ดังนี้

ตอนที่ ๑ องค์ประกอบของการสร้างชุมชนนวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชน ผลการวิจัยจากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ทั้ง ๓ แห่ง ในจังหวัดลำปาง ได้แก่ (๑) วัดปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง (๒) วัดไหล่หินหลวง ตำบลไหล่หิน อำเภอกะคา และ (๓) วัดบ้านหลุก ตำบลนาคร้ว อำเภอแม่ทะ พบว่า องค์ประกอบของการ

สร้างชุมชนวัดกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนในวัดและชุมชนปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัด เป็นมีการพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์ของแต่ละชุมชน ผ่านทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากร ภายใต้การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียวที่สร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพ และวัฒนธรรม ด้วยการจัดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ผ่านคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และมีการนำมรดกทางด้านการพัฒนา รักษาเครื่องมือ เครื่องไม้ในการทำมาหากิน ทางชุมชนจึงมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีลักษณะเป็นของที่ระลึก เป็นการผลิตลักษณะของการเป็นการแกะสลักไม้ ซึ่งเป็นทุนทางสังคมของชุมชนนี้ที่มีอาชีพหลักคือการแกะสลักไม้ และชุมชนมีความชำนาญ จึงออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าจำลองเครื่องมือเครื่องใช้ในชุมชนที่มามีมาจากไม้ที่อาจเป็นวัสดุที่เหลือใช้จากการทำชิ้นงานที่นำไปใช้ได้จริง มาใช้เป็นอุปกรณ์สำนักงาน ซึ่งสอดคล้องกับ **ทรงศักดิ์ แก้วมูล** ได้ศึกษาการดำเนินการศึกษาสังเคราะห์ความรู้จากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดไหล่หินหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบว่า การจัดการ พิพิธภัณฑ์เป็นกระบวนการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มั่นคงและถาวร โดยจะต้องอาศัยชุมชน บ้าน วัด และโรงเรียน โดยชุมชนวัดไหล่หินหลวงเป็นชุมชนที่มีวัดเป็นศูนย์กลาง มีการจัดกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นในด้านของวัฒนธรรม ประเพณี การเมือง การปกครองหรือเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชน สิ่งที่ทำให้พิพิธภัณฑ์ประสบความสำเร็จได้นั้น มาจากความศรัทธาของคนในชุมชนที่มีต่อครูบามหาปาเจ้าเกษระปัญญา ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนไหล่หิน และปัจจัยที่ทำให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีการพัฒนา สร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชน การมีส่วนร่วมความรู้สึกเป็นเจ้าของโบราณวัตถุ และการมีวิสัยทัศน์ของผู้นำชุมชน^{๕๘}

ตอนที่ ๒ ออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

กระบวนการการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เริ่มต้นที่ผู้วิจัยได้ทำการจัดเวทีสัมมนาเพื่อค้นหาคำถามความรู้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง พบว่ากระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปางจะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบของการออกแบบผลิตภัณฑ์ของ

^{๕๘} ทรงศักดิ์ แก้วมูล, “การดำเนินการศึกษารวบรวมข้อมูลและสังเคราะห์ความรู้จากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรณีศึกษา พิพิธภัณฑ์วัดไหล่หินหลวง ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”, รายงานการวิจัย, (สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ (สพร.), ๒๕๕๙), หน้า ๑๒๕ – ๑๓๕.

เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง ในวัดและชุมชนเป็นผลต่อเนื่องของการต่อยอดจากผลงานวิจัยที่คณะผู้วิจัยได้จัดทำในปีงบประมาณ 2563 ภายใต้แผนงานวิจัยการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของจังหวัดลำปาง ที่ได้ผลลัพธ์เป็นรูปแบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ มีการบันทึกภาพโบราณวัตถุภายในพิพิธภัณฑ์ชุมชนในแต่ละแห่ง แต่ละ ๓๐ ชิ้น รวม ๓ แห่ง มีจำนวน ๙๐ ชิ้น เป็น Barcode ที่มีการเข้าถึงรายละเอียดของวัตถุโบราณที่มีคุณค่าต่อแต่ละพิพิธภัณฑ์ รวมไปถึงการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ได้ด้วยระบบ Electronics ผ่านระบบ Social Media ได้อีกด้วย การใช้ทุนทางสังคม ทรัพยากรที่มีในชุมชนนั้น ๆ เป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับ**จุฑามาศ แก้วพิจิตร** ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ของภัณฑารักษ์ในการเปลี่ยนแปลงพิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่ ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการเรียนรู้ของภัณฑารักษ์ในการเปลี่ยนแปลงพิพิธภัณฑ์ไปสู่พิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่(Discovery Museum) มีลักษณะการเรียนรู้แตกต่างกัน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้จึงเป็นไปในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการผ่าน ๘ วิธีการ คือ

- ๑) การศึกษาดูงานใน พิพิธภัณฑ์ที่มีความพร้อม (Guided Observation)
- ๒) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อสงสัยหรือแนวคิด ต่างๆ ในลักษณะของการตั้งคำถาม (Inquiry Based Learning)
- ๓) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop)
- ๔) การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ Discovery museum
- ๕) การให้ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ต้นแบบ การเรียนรู้เพื่อเครือข่าย (Discovery Museum Knowledge Model)
- ๖) การ Coaching
- ๗) การชมวิดิทัศน์พิพิธภัณฑ์ต้นแบบในต่างประเทศ
- ๘) การให้ความรู้เรื่อง QR Code การพัฒนาทักษะของภัณฑารักษ์ทั้งแบบทางการ ไม่เป็นทางการ และกึ่งทางการ สามารถทำภัณฑารักษ์นำความรู้และทักษะที่ได้จากการพัฒนาไปประยุกต์ใช้กับพิพิธภัณฑ์ สามารถสร้างเครื่องมือการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้ไปสู่พิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่ (Discovery Museum) เพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์ภายใต้การดูแลของตนให้เป็นตัวกระตุ้นความอยากรู้ในลักษณะของการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการของคนในชุมชน ได้แก่ การจัดทำแผนที่การเรียนรู้สำหรับผู้เข้าชม การปรับรูปแบบการจัดแสดงที่ดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชม การสร้างเครื่องมือ QR code

สำหรับการนำเสนอข้อมูลในพิพิธภัณฑ์ คู่มือการนำชมและเครื่องมือการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านสื่อออนไลน์ เป็นต้น^{๕๙}

ตอนที่ ๓ นำเสนอต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบนิทรรศการ

การนำเสนอต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบนิทรรศการ จากการการออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง ๑) กลุ่มวัดและชุมชนในการศึกษาจำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ ๑. วัดและชุมชนปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ๒. วัดและชุมชนไหลหินหลวง ตำบลไหลหิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และ ๓. วัดและชุมชนบ้านหลุก ตำบลนาคร้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง รวมไปถึง กลุ่มเครือข่าย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมจังหวัด พานิชย์จังหวัดลำปาง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาควิชาพิพิธภัณฑ์ฯ ผ่านขั้นตอนการจัดทำแผนชุมชนเพื่อสร้างระบบและกลไกของกระบวนการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง มีการพัฒนามาจากกลุ่มคนที่ประกอบด้วย ๑. กลุ่มตัวแทนจากพิพิธภัณฑ์แต่ละชุมชน ที่เป็นแกนนำในการสร้างกลุ่มชุมชนในการเป็นผู้สร้างอาชีพในชุมชน ๒. นักพัฒนาชุมชน ๓. นักวิชาการ ๔. วัฒนธรรมจังหวัด ผ่านระบบและกลไกในการนำเสนอต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับสมเกียรติ สุธธินรากร และคณะ ได้ศึกษาการสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน เพื่อศึกษาการสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาพบว่า วิสาหกิจชุมชนสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ในระดับมาก ส่วนนวัตกรรมในการบริหารจัดการพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง ๕ ประเด็นย่อยคือ นวัตกรรมองค์กร นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมการตลาด การจัดการความรู้เชิงนวัตกรรมและสมรรถนะของบุคลากร ส่วนการสร้างมูลค่าในผลิตภัณฑ์ยังมีข้อจำกัดเรื่องการนำเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผนึกลงในสินค้าอย่างเป็นรูปธรรม ความรู้ส่วนใหญ่ยังอยู่ที่ตัวบุคคล ซึ่งสามารถสื่อสารเมื่อมีการจำหน่ายสินค้าในเทศกาลต่างๆ จุดเด่นของผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนคือความเป็นมิตรกับ

^{๕๙} จุฑามาศ แก้วพิจิตร, “การศึกษากระบวนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต”, วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๙): ๓๒-๕๙.

สิ่งแวดล้อม และสิ่งที่ทำให้การ ประกอบการประสบความสำเร็จคือ คุณลักษณะของการเป็น ผู้ประกอบการ และการมีประสบการณ์ทาง การตลาดของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน^{๖๐}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้

๑. การสร้างการออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จาก เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง ควรนำไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานวางแผนการทำงานแบบบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในวงกว้าง ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงในการ พัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๒. กระบวนการการออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จาก เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง ควรนำไปเสริมสร้างอัตลักษณ์แบบใหม่ ๆ สำหรับดึงดูด นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ให้เข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการวิจัยการออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จาก เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง ควรนำไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงาน พัฒนาและบูรณาการพิพิธภัณฑ์ทั่วทั้งภูมิภาคเหนือ

๒. ควรมีการวิจัยการเชื่อมโยงความรู้ด้านการออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิง เศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง เพื่อพัฒนาศักยภาพคน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ด้วยการสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสังคมแห่งการเรียนรู้

---

^{๖๐} สมเกียรติ สุทธิธนกร และคณะ, “การสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมการบริหาร จัดการของวิสาหกิจชุมชน เพื่อศึกษาการสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมการบริหาร จัดการของ วิสาหกิจชุมชน”, วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๖๒): ๒๗๐-๒๘๓๐.

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

๑.๒.๑ หนังสือ

โกวิท พวงงาม. คู่มือมิติใหม่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้ง
โดยตรงของประชาชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๗.

ติน ปรัชญพฤกษ์. ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมพฤติกรรมในองค์การหน่วยที่ ๒. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, ๒๕๓๓.

ถวิลวดี บุรีกุล. พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน : จากอดีต จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ.พี. กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์
จำกัด, ๒๕๕๒.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษา
นโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. องค์การแห่งการเรียนรู้: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร: รัตนไตร, ๒๕๔๘.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน ในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน.
กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสการพิมพ์, ๒๕๓๑.

ปรัชญา เวสารัชช์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อชุมชน”. รายงานวิจัย.
กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘.

ปาริชาติ วลัยเสถียร. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.

พรธิดา วิเชียรปัญญา. การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์, (Knowledge
Management). กรุงเทพมหานคร: ธรรมกมลการพิมพ์, ๒๕๔๗.

ไพรัตน์ เดชะรินทร์. การบริหารการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗.

_____. ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ดี แอนด์ เอส, ๒๕๓๒.

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. การจัดการความรู้...จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๒,
(กรุงเทพมหานคร: บริษัท จีรวัฒน์เอ็กซ์เพรส จำกัด, ๒๕๔๘).

สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๓).

สายัณต์ ไพรชาญจิตร. **กระบวนการโบราณคดีชุมชน: การวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน**, กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษาและภาควิชาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. “หน่วยที่ ๗ ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษา”, ในประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาปัญหาและแนวโน้มทางการบริหารการศึกษา. นนทบุรี : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๒.

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก. **การบริหารโรงเรียนเป็นฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บุคพอยท์, ๒๕๔๒.

อรทัย กักพล. **คู่มือ คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : ส เจริญ การพิมพ์, ๒๕๕๒.

อรศรี งามวิทยาพงศ์. **คุยกันเรื่องความคิดกับศาสตราจารย์ นพ.ประเวศ วะสี**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมล คีมทอง, ๒๕๔๑.

อรุณี ชัยพิชิต. **ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์**. สืบค้นจาก

<https://kruneedesign.wordpress.com/๒๐๑๔/๐๔/๑๗/>, ๒๕๕๗)

อศิน รพีพัฒน์. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและ วัฒนธรรมไทย**, กรุงเทพมหานคร : ศูนย์นโยบายสาธารณะสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.

อศิน รพีพัฒน์. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์นโยบายสาธารณะสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.

อาภรณ์ พันธุ์ จันทร์สว่าง. **การพัฒนาบุคคล กลุ่มและชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔.

๑.๒.๒ บทความในวารสาร

น้ำทิพย์ วิภาวิน. **การจัดการความรู้**. วารสารศรีปทุมปริทัศน์. ปีที่๓ ฉบับที่๒, กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๔๖.

บุรินทร์ เปล่งดีสกุล และภาคินี เปล่งดีสกุล. “การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาในการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนรอบเขื่อนจุฬาภรณ์ กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูป ปลาน้ำจืด แม่สมศรี ตำบลทุ่งลุยลาย อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ”. วารสาร

- ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๑.
- ปนัดดา มนุรัชฎา และคณะ. “ได้ศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อจำหน่ายในร้านค้า พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ (มิวเซียมสยาม)”. วารสารวิชาการ AJNU ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๕ - มีนาคม ๒๕๕๖.
- ประไพศรี ธรรมวิริยะวงศ์, แนวทางการสร้างนวัตกรรมในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์, วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ มกราคม - เมษายน ๒๕๖๔.
- ปราโมทย์ เหลาะลาภ และกาญจนา เสี่ยงผล. “การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์: พิพิธภัณฑ์วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม”. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๕.
- ไพรัช กาญจนการุณ และธนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. การออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อการบริหาร : กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๕๙ ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒-๓ พฤษภาคม ๒๕๕๙.
- ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์. “การพัฒนางานทัศนศิลป์ร่วมสมัยสู่ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมวัฒนธรรม: กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์”, วารสารนิเทศศาสตร์, ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๙).
- สมเกียรติ สุทธิจินตากร และคณะ. “การสร้างสรรคมูลค่าของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน เพื่อศึกษาการสร้างสรรคมูลค่าของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน”, วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ มกราคม – เมษายน ๒๕๖๒.
- อลงกรณ์ จุฑาเกตุ. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร”. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๗).

๑.๒.๓ รายงานวิจัย

- ชาญชัย ศิลปะอวยชัยและคณะ. “ความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในท้องถิ่นของสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดแพร่”. รายงานการวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๒.
- ทรงศักดิ์ แก้วมูล. “การดำเนินการศึกษารวบรวมข้อมูลและสังเคราะห์ความรู้จากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรณีศึกษา พิพิธภัณฑ์วัดโหล่หินหลวง ตำบลโหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง”. รายงานการวิจัย. สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ (สพร.), ๒๕๕๙.

๑.๒.๔ วิทยานิพนธ์

ทศพล กฤตยพิสิฐ. “การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีโครงการ / กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง บวร และบรม เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง”, วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘.

เนตินา โพธิ์ประสระ. "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมและความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน : ศึกษาเฉพาะกรณี บริษัท สิทธิผล ๑๙๑๙". วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑.

๑.๒.๕ สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ ดร.อนุกุล ศิริพันธ์ , ประธานสภาวัฒนธรรม อำเภอเมืองลำปาง , วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นางกัลยา ใจเปียง, ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก,วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นางคำพลอย ต้นหน, ตัวแทนชุมชนวัดไหล่หินหลวง , วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นางศรีลา นางทิน,ตัวแทนชุมชนวัดไหล่หินหลวง,วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นายกมลฉัตร ศรีเจริญลาภ,ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบผลิตภัณฑ์ / วิทยากร, วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นายช้อน ปุกสร้อย, ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก,วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นายฉัตรดนัย แซ่ตั้ง, ตัวแทนชุมชนวัดปงสนุกเหนือ,วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นายธนวิทย์ ปันทัน, ตัวแทนชุมชนวัดปงสนุกเหนือ,วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นายธนวิทย์ ปันทัน, ตัวแทนชุมชนวัดปงสนุกเหนือ,วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นายปฐมพัฒน์ แสงอรุณฉัตรिया, ตัวแทนชุมชนวัดไหล่หินหลวง , วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นายไพฑูรย์ เติวี, ตัวแทนชุมชนวัดไหล่หินหลวง , วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นายศุภสิษฐ์ อินทร์พรหม , ตัวแทนชุมชนวัดปงสนุกเหนือ,วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ นายสุชาติ สุริยาดวง , ตัวแทนชุมชนวัดบ้านหลุก,วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ ผศ.ธงชัย ปันสุข ,ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบผลิตภัณฑ์ / วิทยากร, วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์ รศ.ดร.สิริกักร อินคำ ,ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบผลิตภัณฑ์ / วิทยากร, วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๕.

เสวนากลุ่มย่อยโดย ดร.อนุกุล ศิริพันธ์ , ประธานสภาวัฒนธรรม อำเภอเมืองลำปาง , วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

๑.๒.๖ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. “ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ที่รวบรวมและนำเสนอข้อมูลพิพิธภัณฑ์ทั่วประเทศ”. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :

www.sac.or.th/museumdatabase/detail_museum

[๒๐ มีนาคม ๒๕๖๓].

พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. “พิพิธภัณฑ์วัดปงสนุก”, [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/๗๗๖> [๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๔].

พิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. “พิพิธภัณฑ์วัดไหล่หินหลวง”, [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/๗๗๑> [๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๔].

สยามไม้แกะสลัก. “ไม้แกะสลักบ้านหลุก”, [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://siamwoodcarving.blogspot.com/๒๐๑๖/๐๓/blog-post_๓๐.html [๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๔].

โรงเรียนมัธยมศึกษานวิทยา, การออกแบบผลิตภัณฑ์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://saralekjuukuu.wixsite.com/moonunn/about๒-crt๓> [๙ ตุลาคม ๒๕๖๓].

๒. ภาษาอังกฤษ:

๒.๑ SECONDARY SOURCES:

๒.๑.๑ Books

Creighton (เจมส์ แอล เครตัน), คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจของชุมชน, แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, นนทบุรี : ศูนย์สันติวิธีเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย, 2543.

Ikujiro Nonaka, A Dynamic Theory of Organization Knowledge Creation, Organization Science5, 1, 1994.

Ikujiro Nonaka, Te Knowledge-Creating Company, USA:Harvard Business School Press, 1998.

P.M.Senge, The fifth discipline: the art and practice of the learning organization, New York: Doubleday, 1990.

Thomas H. Davenport, and Laurence Prusak, Working Knowledge: How Organization Manage What They Know, 2nd edition, Boston, Massachusetts: Harvard Business School Press, 2000.

ภาคผนวก ก
เครื่องมือวิจัย

แบบสัมภาษณ์ข้อมูลประกอบการวิจัย

การออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์
จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ชื่อ- นามสกุล ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

๑. ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	คณะสังคมศาสตร์ มจร.
๒. ผศ.ดร. สมคิด ดวงจักร	คณะสังคมและมนุษยศาสตร์ มรภ.หมู่บ้านจอมบึง
๓. ผศ.ดร. ชัชวาล แอร์มหล้า	คณะสังคมและมนุษยศาสตร์ มรภ.หมู่บ้านจอมบึง

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

คำถามข้อที่ ๑

ในชุมชนของท่านมีการคิด ทดลองเพื่อค้นหาลู่ทางประกอบของการสร้างชุมชน
นวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนด้วยวิธีอย่างไรบ้าง

ค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย		
-1	0	1

คำถามข้อที่ ๒

ท่านมีส่วนร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดย
การมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการ 1) รวมคน 2) ร่วมคิด 3) ร่วมทำ 4) ร่วมสรุปบทเรียน 5)
ร่วมรับผลการกระทำ ในการจัดการพิพิธภัณฑ์ในชุมชนของท่านในลักษณะใดบ้าง

- 1) มิติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2) มิติทางเครือข่ายทางสังคม
- 3) มิติด้านเทคโนโลยี

ค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย		
-1	0	1

คำถามข้อที่ ๓

ในชุมชนของท่านมีรูปแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการ หรือมีผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นเข้ามาร่วมในการวางแผนจัดการพิพิธภัณฑ์หรือไม่ อย่างไร

ค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย		
-1	0	1

คำถามข้อที่ ๔

ในชุมชนของท่านได้ส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือไม่ อย่างไร

ค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย		
-1	0	1

คำถามข้อที่ ๕

ในชุมชนของท่านได้เข้าร่วมกับเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในจังหวัดของท่านหรือไม่ อย่างไรในประเด็นออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย		
-1	0	1

คำถามข้อที่ ๖

ท่านคิดว่าปัจจุบันสภาพทั่วไปของออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑสถานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอย่างไร โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบของจุดแข็งและจุดอ่อนตามสภาพตามปัจจัยภายใน โอกาสและอุปสรรคจากภายนอกองค์กรที่มีต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น

ค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย		
-1	0	1

คำถามข้อที่ ๗

บทบาทที่สำคัญของผู้นำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญ ชาวบ้าน วัด ราชการ โรงเรียน ที่เป็นแรงขับเคลื่อนหลักของการสร้างองค์ความรู้พัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑสถานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นลักษณะเช่นใดบ้าง และมีกระบวนการบริหารจัดการและกลไกเป็นไปในลักษณะใด

ค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย		
-1	0	1

คำถามข้อที่ ๘

ท่านคิดว่าแนวปฏิบัติที่ดีในสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑสถานสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบนิทรรศการควรเป็นการสร้างแนวทางปฏิบัติร่วมกันรูปแบบใด จึงจะสามารถขับเคลื่อนชุมชนให้ยั่งยืนและพึ่งตนเองได้

- (๑) ด้านบ้าน ชุมชน
- (๒) ด้านวัด
- (๓) ด้านโรงเรียน
- (๔) ด้านราชการ
- (๕) ด้านอื่น ๆ

ค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย		
-1	0	1

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับการอนุเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง “การออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง”

คำชี้แจง

๑. แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย ตามที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อนุมัติรับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ในปีงบประมาณ ๒๕๖๕ และผู้วิจัยใคร่ขอความรู้และข้อมูลจากท่านผู้บริหารองค์การ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ชุมชน ชาวบ้านในการศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการสร้างการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในล้านนาอันจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่แก่วงการวิชาการ องค์การและประเทศชาติ

๒. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

๓. ขอความกรุณาให้ตอบแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทุกข้อมูล ในแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยถือเป็นความลับ

๔. ผลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์นี้จะเป็นข้อมูลหลักในการศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการสร้างการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในล้านนา

๕. ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสัมภาษณ์

พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.ดร. และคณะผู้วิจัย

แบบสัมภาษณ์ข้อมูลประกอบการวิจัย
การออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์
จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดลำปาง

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ชื่อ- นามสกุล.....
สถานที่ให้การสัมภาษณ์.....
วัน/เดือน/ปี.....

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

คำถามข้อที่ ๑

ในชุมชนของท่านมีการคิด ทดลองเพื่อค้นหาคำประกอบของการสร้างชุมชน
นวัตกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนด้วยวิธีอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๒

ท่านมีส่วนร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดย
การมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการ 1) รวมคน 2) รวมคิด 3) ร่วมทำ 4) ร่วมสรุปบทเรียน 5)
ร่วมรับผลการกระทำ ในการจัดการพิพิธภัณฑ์ในชุมชนของท่านในลักษณะใดบ้าง

มิติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

.....

.....

.....

.....

.....

มิติทางเครือข่ายทางสังคม

.....

.....

.....

.....

.....

มิติด้านเทคโนโลยี

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๓

ในชุมชนของท่านมีออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์
ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการ หรือมีผู้เชี่ยวชาญใน
ท้องถิ่นเข้ามาร่วมในการวางแผนจัดการพิพิธภัณฑ์หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๔

ในชุมชนของท่านได้ส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๕

ในชุมชนของท่านได้เข้าร่วมกับเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในจังหวัดของท่านหรือไม่ อย่างไรในประเด็นออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๖

ท่านคิดว่าปัจจุบันสภาพทั่วไปของออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จาก
พิพิธภัณฑสถานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอย่างไร โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบของจุดแข็ง
และจุดอ่อนตามสภาพตามปัจจัยภายใน โอกาสและอุปสรรคจากภายนอกองค์กรที่มีต่อการพัฒนา
พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๗

บทบาทที่สำคัญของผู้นำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญ ชาวบ้าน วัด ราชการ โรงเรียน ที่เป็นแรง
ขับเคลื่อนหลักของการสร้างองค์ความรู้พัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จาก

พิพิธภัณฑสถานชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นลักษณะเช่นใดบ้าง และมีกระบวนการบริหารจัดการและกลไกเป็นไปในลักษณะใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๘

ท่านคิดว่าแนวปฏิบัติที่ดีในสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพิพิธภัณฑสถานชุมชนสู่ชุมชนอื่นในรูปแบบนิทรรศการควรเป็นการสร้างแนวทางปฏิบัติร่วมกันรูปแบบใด จึงจะสามารถขับเคลื่อนชุมชนให้ยั่งยืนและพึ่งตนเองได้

(๑) ด้านบ้าน ชุมชน

.....

.....

.....

.....

(๒) ด้านวัด

.....

.....

.....

.....

(๓) ด้านโรงเรียน

.....

.....

.....

.....

(๔) ด้านราชการ

.....

.....

.....

(๕) ด้านอื่น ๆ

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับการอนุเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัย

ภาคผนวก ข
บันทึกข้อความขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย

ที่ ๒๖ ๘๐๔๘/ว ๐๐๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
๒๒๒ หมู่ที่ ๒ ถนนพหลโยธิน ตำบลอากา
อำเภอนาหว้า จังหวัดลำปาง ๕๒๑๓๐
โทรศัพท์โทรสาร ๐-๕๓๕๐-๖๕๐๔-๕
www.mcu.ac.th

๒๕ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการเสวนาเชิงปฏิบัติการ

เจริญพร ดร.อนุชิต ศิริพันธ์ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองลำปาง

ถึงที่ลงมาด้วย กำหนดการเสวนาเชิงปฏิบัติการ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ได้ร่วมกับทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ในการทำวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ เรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง” โดยมีวัตถุประสงค์ ๔ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง ๒) เพื่อออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง ๓) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง และ ๔) เพื่อสร้างเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง โดยมีคณะผู้วิจัยประจำแผนงาน ประกอบด้วย

- ๑) พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.
- ๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
- ๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมจินทร์ ศรีปริญญานนท์
- ๔) นางสาวณณณีย์ ศรีสุข

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทางวิทยาลัยสงฆ์นครลำปางจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านได้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในวันจันทร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. ณ ห้องประชุม B๑๐๕ วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง เพื่อเป็นการวางแผน ออกแบบ และพัฒนากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของวัดและชุมชนในจังหวัดลำปาง ทางมหาวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขออภัยในทนายขอคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เข้าร่วมเสวนาในครั้งนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ผู้ประสานงาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมจินทร์ ศรีปริญญานนท์ โทร. ๐๘๐๔-๕๕๓-๓๕๕๘

* ขอความอนุเคราะห์ให้ท่านแก่ได้โปรดแจ้งว่าด้วยประชาชนมาด้วย

ที่ ยว ๔๐๔๘/ว ๐๐๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
๖๖๒ หมู่ที่ ๒ ถนนพหลโยธิน ตำบลศาลา
อำเภอนาหว้า จังหวัดลำปาง ๕๖๑๓๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๔๒๐-๗๐๕๔-๕
www.mclamp.ac.th

๒๔ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอนิมนต์เข้าร่วมการเสวนาเชิงปฏิบัติการ

เรียน พระครูสุนทรเสถศคุณ เจ้าอาวาสวัดโพนหินหลวง

ถึงที่ลงมาด้วย กำหนดการเสวนาเชิงปฏิบัติการ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ได้ร่วมกับทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ในการทำวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง” โดยมีวัตถุประสงค์ ๔ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง ๒) เพื่อออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง ๓) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง และ ๔) เพื่อสร้างเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง โดยมีคณะผู้วิจัยประจำแผนงาน ประกอบด้วย

- ๑) พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.
- ๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
- ๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมจินต์ ศรีปรีชยานนท์
- ๔) นางสาวณณณีย์ ศรีสุข

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทางวิทยาลัยสงฆ์นครลำปางจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านและผู้ช่วยดูแลพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชน จำนวน ๕ รูป/คน ได้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในวันจันทร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. ณ ห้องประชุม B๑๐๕ วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง เพื่อเป็นการวางแผน ออกแบบ และพัฒนากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของวัดและชุมชนในจังหวัดลำปาง ทางมหาวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขออวยไมตรีขอขอบคุณ ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เข้าร่วมเสวนาในครั้งนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ผู้ประสานงาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมจินต์ ศรีปรีชยานนท์ โทร. ๐๘๑-๕๕๓-๓๕๕๘

* ขอความอนุเคราะห์ว่าท่านสามารถประจำตัวประชาชนมาด้วย

ที่ ยว ๕๐๔๕/ว ๐๐๕

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
๒๒๒ หมู่ที่ ๒ ถนนพหลโยธิน ตำบลศาลา
ตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง ๕1๑๑๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๕๔๒๐๐-๗๕๖๔๕
www.mcu.ac.th

๒๕ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอนิมนต์เข้าร่วมการเสวนาเชิงปฏิบัติการ

เรียน พระอธิการน้อย นรุตตโม เจ้าอาวาสวัดปงสนุกเหนือ

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการเสวนาเชิงปฏิบัติการ จำนวน ๓ ฉบับ

ด้วยมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ได้ร่วมกับทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ในการทำวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง” โดยมีวัตถุประสงค์ ๔ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการพัฒนาศักยภาพเชิงเศรษฐกิจของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง ๒) เพื่อออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง ๓) เพื่อพัฒนาศักยภาพเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง และ ๔) เพื่อสร้างเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง โดยมีคณะผู้วิจัยประจำแผนงาน ประกอบด้วย

- ๑) พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.
- ๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
- ๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมจินต์ ศรีปริญญานนท์
- ๔) นางสาวณณณีย์ ศรีสุข

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทางวิทยาลัยสงฆ์นครลำปางจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านและผู้ช่วยดูแลพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชน จำนวน ๕ รูป/คน ได้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในวันจันทร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. ณ ห้องประชุม ๒๑๐๕ วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง เพื่อเป็นการวางแผน ออกแบบ และพัฒนากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของวัดและชุมชนในจังหวัดลำปาง ทางมหาวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขออภัยเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เข้าร่วมเสวนาในครั้งนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ผู้ประสานงาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมจินต์ ศรีปริญญานนท์ โทร. ๐๘๙๔-๕๕๓-๓๕๕๘

* ขอความอนุเคราะห์ให้ท่านแนบบัตรประจำตัวประชาชนมาด้วย

ที่ อว ๔๐๔๘/ว ๐๐๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
๒๒๒ หมู่ที่ ๒ ถนนพหลโยธิน ตำบลศาลา
อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ๕๒๑๑๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๔๒๐-๖๔๕๑๔
www.mcu.ac.th

๒๔ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอนิมนต์เข้าร่วมการเสวนาเชิงปฏิบัติการ

เรียน พระครูโพธิธรรมบัณฑิต เจ้าอาวาสวัดบ้านหลุก

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการเสวนาเชิงปฏิบัติการ จำนวน ๓ ฉบับ

ด้วยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ได้ร่วมกับทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ในการทำวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ เรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง” โดยมีวัตถุประสงค์ ๔ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง ๒) เพื่อออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง ๓) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง และ ๔) เพื่อสร้างเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง โดยมีคณะผู้วิจัยประจำแผนงาน ประกอบด้วย

- ๑) พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.
- ๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
- ๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมจินทร์ ศรีปรีชยานนท์
- ๔) นางสาวณณณีย์ ศรีสุข

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทางวิทยาลัยสงฆ์นครลำปางจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านและผู้ช่วยดูแลพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชน จำนวน ๕ รูป/คน ได้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในวันจันทร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. ณ ห้องประชุม ๒๑๐๕ วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง เพื่อเป็นการวางแผน ออกแบบ และพัฒนากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของวัดและชุมชนในจังหวัดลำปาง ทางมหาวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขออโนนพนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เข้าร่วมเสวนาในครั้งนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ผู้ประสานงาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมจินทร์ ศรีปรีชยานนท์ โทร. ๐๕๔๒-๕๕๓-๓๕๕๘

* ขอความอนุเคราะห์ให้ท่านแจ้งตอบรับว่าด้วยข้อความมาด้วย

ภาคผนวก ค
ภาพถ่ายลงพื้นที่ทำการวิจัย

ภาคผนวก ง
หนังสือการรับรองการนำไปใช้ประโยชน์

แบบ สพ.๐๔.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่.....๓๐ กันยายน ๒๕๖๕.....

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้าพเจ้า.....พระครูไพโรจน์ยติกิจ..... ตำแหน่ง.....เจ้าอาวาสวัดบ้านหลุก.....
 ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน.....
 ที่อยู่.....วัดบ้านหลุก ตำบลนาครี อำเภอมะเข จังหวัดลำปาง.....
 โทรศัพท์.....๐๘๖-๑๑๕-๓๕๙๐..... โทรสาร.....
 ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย .....
 เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง.....
 ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ๑) พระครูสิริธรรมบัณฑิต,ผศ.ดร. ๒) ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร
 ๓) ผศ.ดร.สมจันท์ ศรีปรีชยานนท์ ๔) นางสาวณณณีย์ ศรีสุข.
 โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☒ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☒ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่.....๑ ตุลาคม ๒๕๖๕.....จนถึง.....

ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

- ๑ ทำให้ได้รับความรู้และกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปางเพื่อความยั่งยืนและพึ่งพาตนเอง
- ๒ ทำให้มีการออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง
- ๓ ทำให้ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง
- ๔ ทำให้มีเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง
- ๕ สามารถนำผลการวิจัยใช้ประโยชน์ในกลุ่มภาครัฐ กลุ่มภาคเอกชน กลุ่มภาค กลุ่มชุมชนที่มีสถานที่รวมกลุ่มและกลุ่มชุมชนสมัยใหม่ ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีการจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างสังคมแห่งปัญญา ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....
 (.....พระครูไพโรจน์ยติกิจ.....)

ตำแหน่ง.....เจ้าอาวาสวัดบ้านหลุก.....

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สฟ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่.....๓๐ กันยายน ๒๕๖๕.....

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้าพเจ้า.....พระอธิการน้อย นรุตตโม..... ตำแหน่ง.....เจ้าอาวาสวัดปทุมคงคา.....
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน.....
ที่อยู่..... วัดปทุมคงคา ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง.....
โทรศัพท์..... ๐๘๗-๑๙๓-๑๑๙๓..... โทรสาร.....
ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย .....
เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง.....
ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ๑) พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.ดร. ๒) ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร
๓) ผศ.ดร.สมจันท์ ศรีปริญญานนท์ ๔) นางสาวณณณีย์ ศรีสุข.
โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
☒ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
☒ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่ใช้ประโยชน์ ตั้งแต่.....๑ ตุลาคม ๒๕๖๕.....จนถึง.....
ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

- ๑ ทำให้ได้รับความรู้และกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปางเพื่อความยั่งยืนและพึ่งพาตนเอง
๒ ทำให้มีการออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง
๓ ทำให้ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง
๔ ทำให้มีเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง

๕ สามารถนำผลการวิจัยใช้ประโยชน์ในกลุ่มภาครัฐ กลุ่มภาคเอกชน กลุ่มภาค กลุ่มชุมชนที่มีสถานที่มีรวมกลุ่มและกลุ่มชุมชนสมัยใหม่ ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีการจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างสังคมแห่งปัญญาขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ พระอธิการน้อย นรุตตโม
(.....พระอธิการน้อย นรุตตโม.....)

ตำแหน่ง .....เจ้าอาวาสวัดปทุมคงคา.....

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สพ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่.....๓๐ กันยายน ๒๕๖๕.....

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้าพเจ้า.....พระครูสุนทรเสลคุณ..... ตำแหน่ง.....เจ้าอาวาสวัดไผ่หินหลวง.....

ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน.....

ที่อยู่.....วัดไผ่หินหลวง ตำบลไผ่หิน อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง.....

โทรศัพท์..... โทรสาร.....

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย .....

เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง.....

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ๑) พระครูสิริธรรมบัณฑิต,ผศ.ดร. ๒) ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร

๓) ผศ.ดร.สมจันท์ ศรีปรีชยานนท์ ๔) นางสาวณณีย์ ศรีสุข.

ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนาแบบการเรียนการสอน
- ☒ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☒ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่.....๑ ตุลาคม ๒๕๖๕.....จนถึง.....

ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑ ทำให้ได้รับองค์ความรู้และกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปางเพื่อความยั่งยืนและพึ่งพาตนเอง

๒ ทำให้มีการออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง

๓ ทำให้ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง

๔ ทำให้มีเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนจังหวัดลำปาง

๕ สามารถนำผลการวิจัยใช้ประโยชน์ในกลุ่มภาครัฐ กลุ่มภาคเอกชน กลุ่มภาค กลุ่มชุมชนที่มีสถานที่รวมกลุ่ม และกลุ่มชุมชนสมัยใหม่ ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีการจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างสังคมแห่งปัญญา ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ .....พระครูสุนทรเสลคุณ.....

(.....พระครูสุนทรเสลคุณ.....)

ตำแหน่ง .....เจ้าอาวาสวัดไผ่หินหลวง.....

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

ภาคผนวก จ
ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย
(Output/Outcome/Impact)

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย
(Output/Outcome/Impact)

ผลที่ได้รับ	จำนวน	รายละเอียด ของผลลัพธ์	ผู้ได้รับ ผลกระทบ	ปีที่น่าส่ง ผลลัพธ์ (dropdown)	นำส่ง KR ตรง	นำส่ง KR โดย อ้อม
ผลงานตีพิมพ์ (Publications)	5	ได้เผยแพร่ผลงานการ วิจัยโครงการย่อย จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ 1. แผนวิจัย การ พัฒนาผลิตภัณฑ์เชิง เศรษฐกิจสร้างสรรค์ จากเครือข่าย พิพิธภัณฑ์ของวัดและ ชุมชนจังหวัดลำปาง 2. โครงการวิจัยย่อย ที่ 1 การศึกษาองค์ ความรู้และ กระบวนการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ของ เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ ของวัดและชุมชน จังหวัดลำปาง 3. โครงการวิจัยย่อย ที่ 2 การออกแบบและ พัฒนาต้นแบบ ผลิตภัณฑ์เศรษฐกิจ สร้างสรรค์จาก	นักวิจัย, สาธารณชน	2565	✓	

ผลที่ได้รับ	จำนวน	รายละเอียด ของผลลัพธ์	ผู้ได้รับ ผลกระทบ	ปีที่น่าส่ง ผลลัพธ์ (dropdown)	นำส่ง KR ตรง	นำส่ง KR โดย อ้อม
		เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ ของวัดและชุมชน จังหวัดลำปาง 3. โครงการวิจัย ย่อยที่ 3 การพัฒนาต้นแบบ และผลิตผลิตภัณฑ์ เชิงเศรษฐกิจ สร้างสรรค์จาก เครือข่าย พิพิธภัณฑ์ของวัด และชุมชนจังหวัด ลำปาง 4. โครงการวิจัยย่อย ที่ 4 การสร้างเครือข่าย ทางการตลาด ผลิตภัณฑ์เชิง เศรษฐกิจสร้างสรรค์ จากเครือข่าย พิพิธภัณฑ์ของวัดและ ชุมชนจังหวัดลำปาง				
การอ้างอิง (Citations)						

ผลที่ได้รับ	จำนวน	รายละเอียด ของผลลัพธ์	ผู้ได้รับ ผลกระทบ	ปีที่น่าส่ง ผลลัพธ์ (dropdown)	นำส่ง KR ตรง	นำส่ง KR โดย อ้อม
เครื่องมือและระเบียบวิธีการ วิจัย (Research tools and methods)						
ฐานข้อมูลและแบบจำลอง วิจัย (Research databases and models)						
ความก้าวหน้าในวิชาชีพของ บุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (Next destination)						
รางวัลและการยอมรับ (Awards and recognition)						
การใช้ประโยชน์จาก เครื่องมือ อุปกรณ์ ห้องวิจัย และโครงสร้างพื้นฐาน (Use of facilities and resources)						
ทรัพย์สินทางปัญญาและการ อนุญาตให้ใช้สิทธิ (Intellectual property and licensing)						
การจัดตั้งบริษัท (Spin-off Companies)						
ผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Products)	300	ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ด้าน ศิลปะและการ สร้างสรรค์ที่เป็นอัต ลักษณ์ของชุมชน และสามารถก่อให้เกิด มูลค่าทางเศรษฐกิจ	3 ชุมชน ผู้ร่วม วิจัย	2565	✓	

ผลที่ได้รับ	จำนวน	รายละเอียด ของผลลัพธ์	ผู้ได้รับ ผลกระทบ	ปีที่น่าส่ง ผลลัพธ์ (dropdown)	นำส่ง KR ตรง	นำส่ง KR โดย อ้อม
ทุนวิจัยต่อยอด (Further funding)		สามารถนำ ผลงานวิจัยที่ได้ของ โครงการวิจัยเดิมมา เขียนเป็นข้อเสนอ โครงการเพื่อขอรับ ทุนวิจัยต่อยอดใน โครงการใหม่ทุนเพื่อ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมบน พื้นฐานภูมิปัญญา ท้องถิ่น สร้าง เครือข่ายทาง การตลาดผลิตภัณฑ์ เชิงเศรษฐกิจ สร้างสรรค์จาก เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ ของวัดและชุมชน จังหวัดลำปาง	เครือข่าย พิพิธภัณฑ์ของ วัดและชุมชน จังหวัดลำปาง	2566		✓
ความร่วมมือหรือหุ้นส่วน ความร่วมมือ (Collaborations and partnerships)						
การผลักดันนโยบาย แนว ปฏิบัติ แผนและกฎระเบียบ (Influence on policy, practice, plan and regulations)						

ผลที่ได้รับ	จำนวน	รายละเอียด ของผลลัพธ์	ผู้ได้รับ ผลกระทบ	ปีที่น่าส่ง ผลลัพธ์ (dropdown)	นำส่ง KR ตรง	นำส่ง KR โดย อ้อม
กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement activities)	1	ทีมวิจัย ได้นำเสนอ ผลงานด้านวิจัย กับ กลุ่มผู้เข้าร่วม กิจกรรม เพื่อ ขับเคลื่อนให้เกิดการ นำผลงานวิจัยไปใช้ ประโยชน์ และเป็น เส้นทางที่ส่งผลให้ เกิดผลกระทบในวง กว้างต่อไป	ทีมวิจัย /กลุ่ม ผู้เข้าร่วม กิจกรรม	2565	✓	

Expected Impacts (การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากผลลัพธ์)

ผลกระทบที่คาดว่าจะ ได้รับ	คุณค่าที่คาดว่าจะส่งมอบ (value proposition) ในด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เมืองาน ววน. สิ้นสุดลงและถูก นำไปใช้ในวงกว้าง	หน่วยงาน / ผู้ได้รับ ประโยชน์ หรือผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียจากการนำผลงาน ววน. ไปใช้ประโยชน์	พื้นที่ที่น่าผลงาน ววน. ไปใช้ ประโยชน์
ด้านเศรษฐกิจ	ได้ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก วัดและ ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการใช้องค์ ความรู้ใหม่จากผลการวิจัย สร้าง ผลิตภัณฑ์ใหม่ การพัฒนาหรือการ ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต และการบริการ ไปใช้ประโยชน์ใน การผลิตเชิงพาณิชย์ได้ ที่ก่อให้เกิด การสร้างมูลค่าเพิ่ม ก่อให้เกิดรายได้ ในชุมชน	มหาวิทยาลัยร่วมวิจัย/ชุมชนร่วม วิจัย/วัฒนธรรมจังหวัดลำปาง/ บริษัทเซรามิกที่เข้าร่วมวิจัย/ กลุ่มกำกับและพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า จังหวัดลำปาง	ชุมชนที่ร่วมวิจัย 3 แห่ง ได้แก่ 1. ชุมชน วัดไหล่หิน หลวง อำเภอเกาะคา 2. ชุมชน วัดปงสนุก เหนือ อำเภอเมือง 3. ชุมชน วัดบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ

ผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับ	คุณค่าที่คาดว่าจะส่งมอบ (value proposition) ในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เมืองงาน ววน. สิ้นสุดลงและถูกนำไปใช้ในวงกว้าง	หน่วยงาน / ผู้ได้รับประโยชน์ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการนำผลงาน ววน. ไปใช้ประโยชน์	พื้นที่ที่นำผลงาน ววน. ไปใช้ประโยชน์
ด้านสังคม	นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยและนวัตกรรม ไปสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การเสริมพลัง ในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ มีส่วนร่วมและสามารถพึ่งพาตัวเองได้ โดยใช้ผลผลิตจากพิพิธภัณฑ์ชุมชนของตนเองมาพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อจำหน่ายหรือเผยแพร่ข้อมูลพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนอันเป็นอัตลักษณ์ไปสู่สาธารณชน หรือผลักดันไปสู่ นโยบายที่ก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง และสร้างผลตอบแทนทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการลงทุนวิจัยและนวัตกรรมเชิงมูลค่า	มหาวิทยาลัยร่วมวิจัย/ชุมชนร่วมวิจัย/วัฒนธรรมจังหวัดลำปาง/ บริษัทเชรามิกที่เข้าร่วมวิจัย	ชุมชนที่ร่วมวิจัย 3 แห่ง ได้แก่ 1. ชุมชน วัดไถ่หินหลวง อำเภอเกาะคา 2. ชุมชน วัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง 3. ชุมชน วัดบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ
ด้านสิ่งแวดล้อม	นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมที่ดีขึ้น เพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น และนำไปสู่ความยั่งยืน	มหาวิทยาลัยร่วมวิจัย/ชุมชนร่วมวิจัย/วัฒนธรรมจังหวัดลำปาง/ บริษัทเชรามิกที่เข้าร่วมวิจัย	ชุมชนที่ร่วมวิจัย 3 แห่ง ได้แก่ 1. ชุมชน วัดไถ่หินหลวง อำเภอเกาะคา 2. ชุมชน วัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง 3. ชุมชน วัดบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

๑. ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย)

พระครูสิริธรรมบัณฑิต,ผศ.ดร.

(ภาณุวัฒน์ แสนคำ)

(ภาษาอังกฤษ)

Phrakusirithammabandit

(Phanuwat Sankam)

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ต.ศาลา อ.เกาะคา จ.ลำปาง ๕๒๑๓๐

โทรศัพท์ที่ทำงาน ๐๕๔-๒๐๙-๔๕๔

มือถือ ๐๖-๔๙๔๙-๕๙๙๙

E-mail : Phanu_mculp@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๓๘ นักธรรมชั้นเอก จากสำนักเรียนวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๔๒ เปรียญธรรม ๕ ประโยค จากสำนักเรียนวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๔๒ มัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนสามัคคีวิทยาทานวัดเจดีย์หลวงวรวิหาร

ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๔๗ ปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาปรัชญา (เกียรตินิยมอันดับ ๑)

จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๔๙ ปริญญาโท M.A. คณะภาษาศาสตร์ (Linguistics)

จากมหาวิทยาลัยนาคปูร์ รัฐมหาราษฏระประเทศอินเดีย RTM.Nagpur University

พ.ศ. ๒๕๕๘ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (คม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

จากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

พ.ศ. ๒๕๖๕ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ. ๒๕๕๑ ตำแหน่ง เลขานุการเจ้าคณะตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร วิทยาเขตแพร่
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๕๕๓ ตำแหน่ง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง
- พ.ศ. ๒๕๕๗ ตำแหน่ง รักษาการรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะพุทธศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
- พ.ศ. ๒๕๕๘ ตำแหน่ง รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
- พ.ศ. ๒๕๖๐ ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
- พ.ศ. ๒๕๖๒ - ปัจจุบัน ตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ผลงานทางวิชาการ

งานวิจัย

- พระมหาภาณุวัฒน์ แสนคำ (ผู้วิจัยร่วม). (2553). โครงการวิจัยกระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น.
- พระมหาภาณุวัฒน์ แสนคำ (ผู้วิจัยร่วม). (2553). แนวทางการทำงานของเครือข่ายสถาบันการศึกษาในจังหวัดลำปางเพื่อสร้างการเรียนรู้และเสริมศักยภาพชุมชนพื้นที่ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น.
- พระมหาภาณุวัฒน์ แสนคำ (ผู้วิจัยร่วม). (2554). การสร้างเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔. วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาภาณุวัฒน์ แสนคำ. (2556). การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดลำปาง. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- พระมหาภาณุวัฒน์ แสนคำ (ผู้วิจัยร่วม).. (2556). การพัฒนาระบบนำเสนอการเรียนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภาณุวัฒน์ แสนคำ (ผู้วิจัยร่วม). (2557). การพัฒนาระบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนและสิ่งสนับสนุนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปางสถานภาพ. วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภาณุวัฒน์ แสนคำ. (2558). การพัฒนาศักยภาพนิสิตจิตอาสาธรรมะสู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธ. วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภาณุวัฒน์ แสนคำ (ผู้วิจัยร่วม). (๒๕๕๘). การพัฒนาระบบมอบหมายงานบูรณาการกับเครือข่ายสังคมโดยใช้โมเดลเอ็ดดี้ Assignment System Development that integrated with Social Media by ADDIE Model. วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภาณุวัฒน์ แสนคำ (หัวหน้าวิจัย) (๒๕๖๑) จิตอาสาติดตามธรรมตามแนววิถีพุทธ ได้รับทุนวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

พระครูสิริธรรมบัณฑิต,ผศ. (แสนคำ) (หัวหน้าวิจัย) ๒๕๖๓ การจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของจังหวัดลำปาง.ประเภทโครงการ: แผนงานวิจัย, กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัย และนวัตกรรม (กสว.) : งบประมาณปกติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๓

พระครูสิริธรรมบัณฑิต,ผศ. แสนคำ (หัวหน้าวิจัย) ๒๕๖๓ การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดลำปาง ประเภทโครงการ: ชุดโครงการวิจัยย่อย ๒, กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (กสว.) : งบประมาณปกติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๓

งานบทความวิชาการ

พระมหาภาณุวัฒน์ ปฎิภาณเมธี, นายศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์. (2558). กระบวนการพัฒนาศักยภาพจิตอาสาธรรมะสู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธของพระนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. วารสารมจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (ฉบับพิเศษ) พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๘.

บุรินทร์ รุจจนพันธุ์, พระมหาภาณุวัฒน์ ปฎิภาณเมธี.(2558). การพัฒนาระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์สนับสนุนงานประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ตัวแบบทูนา Electronic Document System Development for Quality Assurance by Tuna Model. วารสารสังคมความรู้ และเศรษฐกิจดิจิทัล (Journal of Knowledge Society & Digital Economy) บุรินทร์ รุจจนพันธุ์, พระมหาภาณุวัฒน์ ปฎิภาณเมธี. บทบาทและความสำคัญของวัดมิ่งเมืองมูล: ในบริบทสังคมกระแสปัจจุบัน วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ๒๕๖๒.

พระครูสิริธรรมบัณฑิต,ผศ. แสนคำ กระบวนการสร้างนิติตนแบบตามนวลักษณ์นิติตของ

มหาวิทยาลัย วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา ๒๕๖๒.

พระครูสิริธรรมบัณฑิต,ผศ. แสนคำ The Dynamic of Economic changes in Kengtung, Shan State, Republic of the Union of Myanmar "ASIAN Values in the Process of Integration and Development" ระหว่างวันที่ ๒๔ - ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๒ ณ University of Social Sciences and Humanities นครโฮจิมินห์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม.

พระครูสิริธรรมบัณฑิต,ผศ. แสนคำ, บุรินทร์ รุจจนพันธ์, รูปแบบการพัฒนาวัดด้วยวิธี ๕ส

โครงการวัด ประชา รัฐสร้างสุขของวัดมิ่งเมืองมูล. วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขต นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๔).

พระครูสิริธรรมบัณฑิต,ผศ. แสนคำ การจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของจังหวัด

ลำปาง. วารสาร ปัญญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๔).

พระครูสิริธรรมบัณฑิต,ผศ. แสนคำ. การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัด

ลำปาง The Community Museum Development with Electronics System of the in Lampang Province. วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๔).

เอกสารประกอบการสอน

พระพุทธศาสนากับสังคมสงเคราะห์

๒. ประวัติผู้ร่วมวิจัย คนที่ ๑

ชื่อ-นามสกุล	ผศ.บุรินทร์ รุจจนพันธ์
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจและรัฐประศาสนศาสตร์
ที่อยู่	มหาวิทยาลัยเนชั่น เลขที่ ๔๔๔ ถนนวิชิตวุฒาเนิน ตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ๕๒๐๐๐
หมายเลขโทรศัพท์	๐๕๔๒๖๕๑๗๐
E-mail	burin_ruj@nation.ac.th

ประวัติการศึกษา

๒๕๓๘	วท.ม. (การจัดการวิศวกรรมคอมพิวเตอร์) มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
๒๕๓๕	บธ.บ. (คอมพิวเตอร์ธุรกิจ) วิทยาลัยโยนก

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

พระครูสิริธรรมบัณฑิต, บุรินทร์ รุจจนพันธุ์, และบุษกร วัฒนบุตร. (๒๕๖๔). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกผ่านสื่อสังคมของวัดมิ่งเมืองมูล อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, ๒๓(๒), ๑๓๓-๑๔๔.

ชัยญานุช แซ่ตั้ง, บุรินทร์ รุจจนพันธุ์, และภัสร์ชาติ ทูรวัฒน์. (๒๕๖๔). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม กลุ่มหม้อห้อมโบราณย้อมมือ บ้านบ่อแฮ้ว ตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๗(๓), ๓๖-๔๖.

ณฤณีย์ ศรีสุข, พระอธิการสุชาติ จนทสโร (สายโรจน์), และ บุรินทร์ รุจจนพันธุ์. (๒๕๖๕). การสร้างต้นแบบพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, ๑๓(๑), ๑๔๐-๑๕๙.

สุริยา พุดดวง, วิเชพ ใจบุญ, เกศริน อินเพลา, ศศิวิมล แร่งสิงห์, บุรินทร์ รุจจนพันธุ์, และ เถลิงศักดิ์ สุทธเขต. (๒๕๖๕). การศึกษาการรับรู้ต่อพระราชบัญญัติผู้คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ ของนิสิต มหาวิทยาลัยเนชั่น. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๒๐ (น. ๒๓๑-๒๓๙). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.

เกศริน อินเพลา, บุรินทร์ รุจจนพันธุ์, และ วิเชพ ใจบุญ. (๒๕๖๓). ผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคกรณีศึกษาเชิงเปรียบเทียบวิชาการระบบฐานข้อมูล การออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ และการสื่อสารข้อมูล. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑๗ (น. ๒๑-๓๑). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.

ชัยญานุช แซ่ตั้ง, นภาพร วรรณศรี, และ บุรินทร์ รุจจนพันธุ์. (๒๕๖๓). การศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้สิ่งทอพื้นถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านทุ่งกวาว อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑๗ (น. ๑๘๑-๑๙๒). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.

พระมหาภาณุวัฒน์ ปฎิภาณเมธี, บุรินทร์ รุจจนพันธุ์, และ ศศิวิมล แร่งสิงห์. (๒๕๖๓). รูปแบบการพัฒนาวัดด้วยวิถี ๕ ส โครงการวัด ประชาธิปไตย สร้างสุข ของวัดมิ่งเมืองมูล. วารสารวิจัยวิชาการ, ๔(๑), ๒๓-๓๖.

พระมหาภาณุวัฒน์ ปฎิภาณเมธี และ ศศิวิมล แร่งสิงห์. (๒๕๖๒). บทบาทและความสำคัญของวัดมิ่งเมืองมูล : ในบริบทสังคมกระแสปัจจุบัน. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์, ๗(๓), ๑๕๑-๑๖๔.

เกศริน อินเพล และ บุรินทร์ รุจจนพันธุ์. (๒๕๖๒). การศึกษาคุณภาพซอฟต์แวร์ของโปรแกรมอ่านฐานข้อมูลแบบพอร์ทเทเบิล. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๕(๒), ๑๔๘-๑๖๙.

๓. ประวัติผู้ร่วมวิจัย คนที่ ๒

ชื่อ นามสกุล ผศ.ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์

วัน เดือน ปีเกิด ๔ กันยายน ๒๕๓๐

ที่อยู่ปัจจุบัน ๒/๑ หมู่ ๔ ตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ที่ทำงานปัจจุบัน วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ประสบการณ์การทำงาน

พ.ศ. ๒๕๕๗-ปัจจุบัน อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

พ.ศ. ๒๕๕๖ นักวิชาการพาณิชย์ สำนักงานการค้าภายในจังหวัดพะเยา

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๕๗-ปัจจุบัน รด. (เศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหาร), มหาวิทยาลัยบูรพา

พ.ศ. ๒๕๕๖ รป.ม. (นโยบายสาธารณะ), มหาวิทยาลัยพะเยา

พ.ศ. ๒๕๕๔ ศศ.บ. (วิจัยสังคม), มหาวิทยาลัยนเรศวร

พ.ศ. ๒๕๔๙ ธรรมศึกษา(ธม.) เอก

ผลงานวิชาการ

งานวิจัย

- ศึกษากระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพุทธจิตวิทยาบูรณาการ
- พฤติกรรมจิตสาธารณะ เด็กไทยยุค Generation Z: การสร้างจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา
- ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและพิธีกรรมการจัดงานศพของชาวล้านนาได้รับทุนสนับสนุนจาก สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- กระบวนการอนุรักษ์เอกสารโบราณโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านท่าข้าว ตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้รับทุนสนับสนุนจาก ศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์เขลางค์นคร วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

- กระบวนการพัฒนาศักยภาพจิตอาสาสมัครผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธของพระนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ได้รับทุนสนับสนุนจาก ศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์เขลางค์นคร วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
- การพัฒนาพื้นที่โบราณสถานและโบราณวัตถุเพื่อการเรียนรู้ของชุมชนบ้านทุ่งม่านใต้ ตำบลบ้านเป้า อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้รับทุนสนับสนุนจาก ศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์เขลางค์นคร วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

บทความวิชาการ

- ศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในสินค้าเกษตรที่มีผลต่อการลงทุนของนักลงทุน มองผ่านจุดผ่อนปรนชายแดนบ้านฮวก อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ชื่อวารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
- Development of ancient sites and antiques for learning of ban thong man tai community, banpua sub-district, maung district, lampang province. Life, Power and Ethnics. The 1th International Conference on Ethnics in Asia August 20-21, 2015. Eko-Thotsarot Building, Naresuan University, Phitsanulok
- The role of Lampang Buddhist College in preparing to enter the ASEAN community. The 12th Conference of the United Nation Day of Vesak. Mahachulalongkornrajavidyalaya University 28-30 May 2015, Thailand
- กระบวนการพัฒนาศักยภาพจิตอาสาสมัครผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธของพระนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ชื่อวารสาร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำนักพิมพ์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ผู้นำชุมชนกับการส่งเสริมการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ชื่อวารสาร วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ๒๕๕๗ สำนักพิมพ์ น้ำโห่งการพิมพ์
- ชุมชนน่าอยู่ อย่างยั่งยืน ด้วยพุทธบูรณาการ ชื่อวารสาร พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาจิตใจและสังคม สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- แนวทางการสืบสานภูมิปัญญาการนวดแผนไทยเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ชื่อวารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิษฐ์
- เศรษฐศาสตร์แนวพุทธกับการพัฒนาความสุข ชื่อวารสาร วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๖
- สตรีนิยมในมิติเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ชื่อวารสาร วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๖

- ผลกระทบของยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจจังหวัดพะเยา กับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน : กรณีศึกษาจุดผ่อนปรนชายแดนบ้านฮวก ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ชีววารสาร หนังสือรวบรวมบทความ “ผู้หญิง วัฒนธรรม ท้องถิ่นชุมชน” ปีที่ ๑๒ เล่มที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๕ ประจำเดือน พฤษภาคม ๒๕๕๖ สำนักพิมพ์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

๔. ประวัติผู้ร่วมวิจัย คนที่ ๓

ชื่อ (ภาษาไทย) นายณรงค์ นามสกุล ปัดแก้ว

(ภาษาอังกฤษ) Mr. Narong Padkaew

ตำแหน่งปัจจุบัน รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาลัย

อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

๖๖๒ หมู่ ๒ ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ๕๒๑๓๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๕๔๒๐ ๙๔๕๔-๕

โทรศัพท์มือถือ ๐๘ ๙๕๕๘ ๑๑๙๗

(E-mail) mculp_narong๒๕๑๓@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

- นักธรรมชั้นเอก
- ปริญญาตรี พธ.บ. (ศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปริญญาโท พธ.ม. (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สาขาวิชาที่มีความชำนาญ

- สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

ผลงานวิชาการ

งานวิจัย

นายณรงค์ ปัดแก้ว. รูปแบบกระบวนการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง

นายณรงค์ ปัดแก้ว พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวฑฒโน, ผศ.ดร.สุทธิพร สายทอง, นายธีระวัฒน์ แก้วลังกา (๒๕๖๓). ศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการสร้างการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืนและพึ่งพาตนเอง. ประเภทโครงการ: ชุดโครงการวิจัยย่อย ๒, กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (กสว.) : งบประมาณปกติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๓

บทความวิชาการ

นายณรงค์ ปัดแก้ว. **หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมในยุค ๔.๐.** วารสาร
วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (ม.ค. ๖๑ - มิถุนายน ๖๑)

นายณรงค์ ปัดแก้ว. **รูปแบบกระบวนการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง** วารสาร
วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (ม.ค. ๖๓ - มิถุนายน ๖๓)

นายณรงค์ ปัดแก้ว. **ศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการสร้างการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อ
ความยั่งยืนและพึ่งพาตนเอง.** ปีที่พิมพ์ : ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม
๒๕๖๔) แหล่งที่ตีพิมพ์ : วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง.

๕. ประวัติผู้ร่วมวิจัย คนที่ ๔

ชื่อ (ภาษาไทย) นางอรัญญา นามสกุล พิไชยวงศ์
(ภาษาอังกฤษ) Mrs. Orathai Phichaiwon

ตำแหน่งปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ประสานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดลำปาง

หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
๖๖๒ หมู่ ๒ ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ๕๒๑๓๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๕๔๒๐ ๙๔๕๔-๕
โทรศัพท์มือถือ ๐๘ ๒๕๖๒ ๘๙๗๓
(E-mail)

ประวัติการศึกษา

- ปริญญาโท บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม.) สาขาวิชาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

สาขาวิชาที่มีความชำนาญ

- สาขาวิชาการจัดการ